

21. Torstaina 15 päivänä maaliskuuta 1990

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

jatketaan Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990 koskevan valtioneuvoston selonteon käsittelyä..... 745

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Björkstrand, Bärlund, Elo, Halonen, Holvitie, Jaakonsaari, Juhantalo, Kalliomäki, Kanerva, Kettunen, M. Lahtinen, Laurila, Lindroos, Luttinen, Mäki-Hakola, Mönkäre, Mörttinen, Nieminen, Paasio, Pelttari, Puhakka, Ranta, Rehn, Renlund, Riihijärvi, Savolainen, Särkijärvi, Tenhiälä, Uosukainen, Valli ja Vähäkangas.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Jaakonsaari, Paasio, Mörttinen, Uosukainen, Laurila ja Holvitie.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävän vuoksi ed. Paasio

sekä yksityisasioiden takia edustajat Björkstrand, Elo, Holvitie, Lindroos, Mörttinen, Rehn, Renlund, Riihijärvi, Uosukainen ja Valli.

Siv.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan maaliskuun 9 päiväältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 22, 23 ja 26, jotka nyt on edustajille jaettu.

Valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen koskevan valtioneuvoston selonteon käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Pääministeri Holkeri: Herra puhemies! Maailmantapahtumien tarkastelussa on ollut usein tapana paneutua vain kapitalismin ja sosialismin väliseen valtataisteluun. Ei ehkä ole huomattu, että maailmassa onkin loppujen lopuksi vain yksi järjestelmä, joka elää ja eli omaa elämäänsä. Tämä järjestelmä oli ja on edelleen maailman laajuinen taloudellinen kilpailu ja siitä johtuva työnjako, joka on synnyttänyt ennenakemättömän valtioiden välisen keskinäisen taloudellisen riippuvuuden. Eurooppa on vain osa sitä.

Ihmisluontoon kuuluu, että tulevaisuutta lähestytään ikään kuin soutamalla, edetään selkä edellä ja niin, että maamerkit otetaan menneisyydestä. Siksi parhaimmillakin ennusteilla on aika ajoin taipumus mennä pahasti vikaan, ja siksi uusi aamu niin usein yllättää eiliset viisaat.

Euroopan viimeaikaisten tapahtumien vauhdissa on monia tuttuja vertailukohtia ja opetuksia. Niitä on ollut usein vaikea soveltaa sellaisenaan kulloiseenkin tilanteeseen. Joskus tuntuu siltä kuin taloudellinen ja poliittinen kehitys nyt olisi siirtynyt nopea-tempoiseen videomaailmaan. Innokkaimmahan piirtelevät jo karttoja vuodelle 2020. Kukaan ei kylläkään viisi vuotta sitten rojhennut ennustaa edes mitään sen suuntaista, mikä tällä välin on toteutunut Euroopassa. Kehitys on ollut niin yllättävä ja dramaattinen, että jälkiviisaitakin on tavallista vähemmän. Vielä vähemmän on niitä, jotka nyt väittävät tarkkaan tietävänsä, mitä maanosassamme lähitulevaisuudessa todellisuudessa tulee tapahtumaan.

Kuinka muutosten vauhti saadaan hallituksi? Riittääkö keskinäinen taloudellinen ja teknologinen riippuvuus säilyttämään rauhantilan maanosassamme? Mitä syntyy murinemassa olevan eurooppalaisen turvallisuusjärjestelmän tilalle? Voiko esimerkiksi Etyk luoda sotilaallisen voiman valvontaa varten tarvittavia uusia järjestelmiä?

Etyk on kaikkia oman mantereemme muutosprosessin asiakokonaisuuksia käsittelevä foorumi. Se on jo olemassa; sitä ei tarvitse perustaa. Se on mekanismi, joka on kaikkien jäsentensä käytettävissä. Sen korien sisällöt ovat saaneet uutta, ajankohtaista dynamiikkaa. Ensi maanantaina Bonnissa alkava Etykin talouskonferenssi on ensimmäinen laatuun. Odotukset sen suhteen ovat korkealla. Haasteena on, miten integraation neljä vapautta sovitetään Etykin kolmeen koriin.

Syvälleikävät, laaja-alaiset muutokset pakottavat meidät näkemään nyt asioita uusista, ennakkoluulottomista lähtökohdista. Suomessa on ryhdytty pohtimaan eurooppalaisen murroksen vaikutuksia omiin asenteisiimme ja ulkopoliittisiin lähtökohtiimme. Vielä jokunen aika sitten luulimme Euroopan poliittisten asetelmien pysyvän pitkälle tulevaisuuteen, ei vähiten Etyk-prosessissa aikoinaan saavutetun laajan yksimielisyyden ansiosta.

Olimme kansainvälisissä suhteissa oppineet ajattelemaan ehkä liian valtiokeskeisesti. Emme ajattelussamme ottaneet riittävästi huomioon valtioiden kansalaisia. Aina viime vuoteen saakka näytti myös siltä, että Länsi-Euroopan taloudellinen integraatio etenisi tehtyjen suunnitelmien ja aikataulun mukaisesti.

Nyt on Euroopassa kuultu tästäkin aiheesta erilaisia puheenvuoroja. Muun muassa Saksojen nähtävissä olevan yhdentymisen vaikutuksesta integraatiokehitykseen on esitetty monenlaisia arvauksia. Saksan suurentuva koko merkitsee tietenkin sen vaikutusvallan kasvua, ei ainoastaan EY:ssä, vaan koko maanosassa.

Nykyisen Saksan demokraattisen tasavallan jälleenrakennus läntisellä pääomalla saatataa nopeastikin luoda lisää markkinoita EY:lle ja sen kanssa sopimussuhteissa oleville maille. Myös Efta-maat pääsisivät näille uusille saksalaisille markkinoille, joiden ennustetaan entisestään vauhdittavan Euroopan yhteisön talouskasvua. Suomen on syytä olla tässäkin asiassa valppaana, eikä myöskään perinteisten kauppasuhteiden merkitystä pidä aliarvioida.

Itä-Euroopan poliittinen ja taloudellinen uudistuminen on tietenkin ollut suurimman kiinnostuksen kohteena koko Euroopassa. Suomi on omista lähtökohdistaan ja kokemustensa pohjalta osallistumassa Itä-Euroopan maiden taloudelliseen avustamiseen. Pyrimme vastaamaan näiden maiden omiin kehitystarpeisiin. Erityisesti haluamme osallistua niiden suunnattomien ympäristöongelmien ratkaisemiseen.

Koko Itämeren yhteisö on ekologisessa ja taloudellisessa mielessä suuren haasteen edessä. Ympäristöä on suojeltava tuleville sukupolville niin kauan kuin se vielä on mahdollista. Yhteistyömme Neuvostoliiton Suomeen rajoittuvien lähialueiden kanssa onkin saanut uutta sisältöä ja vauhtia. Ponnistelumme keskittyvät ennen muuta Viron, Karjalan, Murmankin ja Leningradin alueille.

Herra puhemies! On oikein kiinnitetty huomiota myös Efta-maiden asemaan muutuvassa tilanteessa. Tämä kiinnostaa tietenkin aivan erityisesti meitä suomalaisia, joille johdonmukainen ja ennustettava ulko- ja kauppapolitiikka on etenkin koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan ollut arvo sinänsä. Yleinen epävarmuus koko Euroo-

pan tulevasta kehityksestä heijastuu tietenkin myös Euroopan yhteisöön. Yhteisön eri jäsenmaissa poliittiset muutokset nähdään ja tulkitaan niiden omista lähtökohdista. Länsieurooppalaisen tiukan taloudellisen ja poliittisen liittovaltioajatuksen rinnalle on esitetty vaihtoehtoisia, myös varteenotettavia malleja.

Yhä useammin on alettu puhua yhteisestä eurooppalaisesta kodista ja Etyk-Euroopasta. Ajatuksena on, että maanosan taloudellinen yhteistyö ulottuisi niin laajalle kuin mahdollista myös nykyisen Euroopan yhteisön ulkopuolelle. Samalla Euroopan turvallisuusjärjestelyt kevenisivät liennytyksen myötä.

Herr talman! I den livliga integrationsdebatt som inletts i Finland har såväl alla möjliga som delvis otänkbara alternativ diskuterats. Om vi nu snällt låter bli att bevaka våra intressen är risken stor att vi blir en koloni i Europa. Om vi isolerar oss hamnar vi lätt i Europas utmarker. Detta kan vi inte finna oss i.

Vi har att välja mellan tre utvägar. Vi kan lämna oss utanför integrationsutvecklingen, vi kan söka ett medlemskap i EG någon gång i framtiden under sådana förhållanden där det inte skulle strida mot vår neutralitet, eller så skall vi så snabbt som möjligt och så väl som möjligt eftersträva en ordning på basen av ett Ees-avtal.

En överväldigande majoritet av finländarna skulle inte godkänna det förstnämnda alternativet. Det skulle innebära att vi lösgjorde oss från de ekonomiska och kulturella band som under århundraden har knutit oss till Västeuropa. Det andra alternativet kan inte användas och passar inte heller i vår traditionella neutralitetspolitik. I vilket fall som helst skulle detta betyda ett bekymmer utöver det som även inom EG har sagts om neutrala länders möjligheter att ansluta sig som medlem till gemenskapen.

En diskussion om kommande helt och hållet nya konstellationer ser dock ut att tilltala väldigt många. Diskussionen är också tillåten, men just nu hjälper den oss inte att lösa den nu aktuella förhandlingssituationen. Man hinner mera om man skyndar långsamt.

Herra puhemies! Suomessa käynnistyneessä vilkkaassa integraatiokeskustelussa ovat

kaikki mahdolliset ja osin mahdollottomatkin vaihtoehdot olleet esillä. Jos nyt heittäydymme holtittomiksi omista eduistamme, meistä voi tulla Euroopan siirtomaata. Jos eristäydymme, meistä tulee Euroopan takamaata. Kumpakaan vaihtoehtoa emme voi hyväksyä. Meillä on kolme tietä valittavana: jättäytyä kehittyvän integraatioprosessin ulkopuolelle, hakea joskus tulevaisuudessa jäsenyyttä EY:ssä tilanteessa, jossa se ei sotisi puolueettomuuttamme vastaan, tai pyrkiä mahdollisimman pian ja hyvin järjestämään asiamme Ees-sopimuksen kautta.

Suomen kansan ylivoimainen enemmistö ei hyväksyisi ensimmäistä vaihtoehtoa: ulkopuolelle jättäytymistä. Se merkitsisi Suomen irtautumista vuosisataisesta taloudellisesta ja sivistyksellisestä yhteydestään Länsi-Eurooppaan. Toinen vaihtoehto ei ole käytettävissä, eikä se sovi perinteiseen puolueettomuuspolitiikkaamme. Se olisi joka tapauksessa kiihkeästä sen edelle, mitä EY:ssäkin on sanottu puolueettomien maiden mahdollisuuksista liittyä yhteisön jäseniksi.

Keskustelu tulevista, ratkaisevasti uusista asetelmista näyttää kuitenkin viehättävän varsin monia. Se on sallittua, mutta juuri nyt se ei auta meitä selvittämään tämän hetken neuvottelutilannetta. Vanhan sanonnan mukaan ehtii enemmän, kun ei hosu. On tietenkin nähtävä, että muutosvoimat vaikuttavat myös Euroopan yhteisön sisäiseen kehitykseen. Me emme tänään tiedä, millainen järjestö EY on muutaman vuoden päästä.

Eräät äskettäin käytetyt arvovaltaiset eurooppalaiset puheenvuorot antavat aiheen olettaa, että yhteisö keskuudessaan saattaa arvioida uudelleen poliittiset tavoitteensa. Suomen on syytä hätköimättä, mutta tarkasti seurata tätäkin kehitystä.

Löytyy kyllä niitäkin, jotka totena väittävät, että Suomi voisi yksin kaikkien kansainvälisten yhteistyöjärjestelyjen ulkopuolella ja ulkopuolelta neuvotella itselleen kaupan- ja käyntioikeudet EY:n kanssa. Tähän on vastattava yksiselitteisesti, että ajatus perustuu joko tietämättömyyteen EY:n periaatteellisesti kannasta tai pelkästään tarkoitushakuihin poliittiseen vääristelyyn.

Suomen kannalta on edelleen edullisinta pyrkiä Ees-sopimukseen. EY:n ja Eftan yhteinen talousalue on meille paras vaihtoehto monestakin syystä. Euroopan talousalue ei tule valmiiksi pelkästään tällä sopimuksella,

vaan sitä on kehitettävä edelleen samassa vapaakaupan hengessä, joka on leimannut EY:n ja Eftan suhteita tähänkin saakka. Tällä tarkoitetaan, ettei Ees jää pysyväksi, jotenkin lopulliseksi järjestelyksi. Muutoksen kourissa olevassa maanosassamme ei lopullisia järjestelyjä voi ollakaan, mutta voisi ajatella, että Ees-sopimus on hyvin hyödyllinen askel koko maanosaa koskevalle taloudelliselle integraatiolle ja tiellä siihen.

Muillakaan Efta-mailla ei juuri tässä tilanteessa ole parempia ja järkevämpiä tapoja järjestää suhteitansa Euroopan yhteisöön. EY on selvin sanoin antanut ymmärtää, että se ei ryhdy käsittelemään uusia jäsenanomuksia ennen kuin se on saanut omat sisämarkkinansa toimimaan tyydyttävästi. Aikaisin päivämäärä olisi 1.1.1993, jota ennen EY ei edes teoriassa mieti uusia jäseniä.

Ellei sopimukseen EY:n kanssa päästä, Efta-maiden tielle nousee joka tapauksessa sellaisia kaupan esteitä, joita meillä ei esimerkiksi tänä päivänä ole. Olipa vastainen kehitys eurooppalaisissa taloussuhteissa melkein mikä tahansa, on Efta-maiden kannalta järkevää, että ne pyrkivät turvaamaan itselleen tasavertaisen syrjimättömän aseman EY:hyn nähden. Efta-maiden ilmeiset yhteiset intressit ovat aikaansaaneet sen, että Efta-järjestönä on tänä päivänä yhteistyökyysempi ja tehokkaampi kuin ehkä kertaaakaan perustamisensa jälkeen. Se on käynyt selvästi esille siinä valmisteluprosessissa, joka tähtää Ees-neuvottelujen aloittamiseen.

Efta-maissa on muutaman kuukauden aikana käyty lävitse tuhansia sivuja EY-lakeja ja -säännöksiä ja verrattu niitä oman maan lainsäädäntöön. Sen pohjalta on eri asiakokonaisuuksista muotoutumassa Efta-maille yhteisiä kantoja ja näkökohtia, joiden avulla on hyvä käydä neuvottelupöytään EY:n kanssa.

Jo tässä yhteydessä haluan hallituksen puolesta kiittää niitä satoja virka- ja luottamusmiehiä ja eri alojen asiantuntijoita, jotka ovat osallistuneet valmistelutyöhön täällä Suomessa. Eduskunnalle annetussa selonteossa tiivistyy suomalaisen valmistelutyön nykyvaihe.

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja on käynnissä olevassa keskustelussa todennut, että nyt alkava selonteon käsittely valiokunnissa on kokonaisuutena monessa suhteessa poikkeuksellinen. Sitä

varten ei ole selviä säännöksiä ja käytäntöä. Sen takia joudutaan kehittämään ehkä uusia käsittelymuotoja. Näin varmasti on. Parlamentaarisen järjestelmämme luonteeseen kuuluva lakia säätävän ja toimeenpanevan vallan kiinteä vuorovaikutus korostukoon tärkeän selonteon valiokuntakäsittelyssä.

Ed. Melin (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Herra pääministerin puheen johdosta kysyn: Yhtyykö herra pääministeri arvioon, että epätietoisuus EY:n piirissä siitä, mitä Efta-maat itse asiassa haluavat tässä prosessissa, saattaa vaarantaa käynnissä olevaa vuoropuhelua, joka kohta mahdollisesti johtaa neuvotteluihin Efta-maiden ja EY:n välillä? Tarkemmin sanottuna, jos vielä Itävallan lisäksi jokin muu Efta-maa ilmoittaa pyrkivänsä EY:n täysjäsenyyteen tässä vaiheessa, tällainen kehitys johtaa hämmennykseen EY:n piirissä ennen kuin se kehitys, joka tähtää EY:n sisäisiin markkinoihin, on saatu päätökseen vuoden 1992 loppuun mennessä.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Herra pääministerin puheenvuoro oli tervetullut ja selventävä. Kiinnitän erityisesti huomiota siihen, että jopa hallituksen keskeiset jäsenet ovat julkisuudessa alkaneet spekuloida Suomen mahdollisella EY-jäsenyydellä. Pääministeri puheessaan totesi, että johdonmukaisuus ja ennustettavuus Suomen ulko- ja kauppapolitiikassa on ollut meille arvo sinänsä. Ilmeisesti pääministeri on sitä mieltä, että se on edelleen arvo sinänsä eikä tällaisia spekulatioita pitäisi ryhtyä käymään virallisella tasolla. On muistettava, että me tiedämme, mitä on EY, ja tiedämme, mitä päätöksiä on tehty sen tulevasta kehityksestä. Muulla ei pitäisi nyt spekuloida.

Puheenvuorosta jäin kyllä kaipaamaan vielä selvennystä hallituksen linjaan, erityisesti siihen näkemyseroon, joka näyttää eilisen keskustelun perusteella olevan hallituksen ja opposition välillä. Hallitus näyttää ajavan sitä, että meidän ainoa vaihtoehtomme on mahdollisimman täydellinen sopeutuminen EY:n sisämarkkinoihin, kun taas oppositio korostaa kansallisiin etuihimme nojautuen sitä, että meidän on pyrittävä tarvittaviin, varsin laajoihin poikkeuksiin ja siirtymäsäännöksiin, siis tavallaan hakemaan yhdessä muiden Efta-maiden kanssa neljättä

integraation tietä. Tähän olisin mielelläni kommentin kuullut. Ehkä se joskus myöhemmin tulee.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Holkerin puheenvuorossa oli eräs kohta, johon olin erittäin mieltynyt. Hän totesi, että ehtii enemmän, kun ei hosu. Hämäläisenä olin tähän erittäin tyytyväinen. Mutta minun mielestäni hallituksen kanta ja politiikka integraationeuvotteluissa on näyttänyt hyvin pitkälti myös hohumiselta ja pakkoliikkeenomaiselta toiminnalta.

On ilmeisen perusteltua, että Eftan kautta yhdessä näitä asioita hoidetaan, mutta olisi erittäin hyvä kuulla, mikä on Eftan sisäinen yhtenäisyys. Kuinka paljon siellä on intressieroja, ja pystytäänkö sitä kautta todella ajamaan asioita siihen suuntaan kuin suomalaiset haluavat?

Pääministeri totesi, että Euroopan yhteisö varmasti muuttuu. On aivan selvää, että se muuttuu jo silloin, jos Ees-sopimus tehdään. Jo se tulee muuttamaan myös Euroopan yhteisön sisäistä politiikkaa. Olisiko syytä harkita eräänä neuvotteluhehtona myös sitä, että Euroopan yhteisöstä tulisi parlamentaarinen järjestelmä? Sehän ei sellainen tällä hetkellä ole, koska euoparlamentilla on ainoastaan lausunnonantajana merkitys.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väyrynen jo ehti todeta, että herra pääministerin puheenvuoro oli varsin selventävä. Olen hyvin samaa mieltä.

Erikoisesti kiinnitti huomiotani herra pääministerin puheenvuorossa se kohta, jossa hän totesi, että Euroopassa on tällä hetkellä suunnattomia ympäristöongelmia, jotka pitää ratkaista. Nimittäin tällaista havaintoa eivät ole tehneet ne virkamiehet ja ministerit, jotka ovat selontekoasiakirjan laatineet. Kun herra pääministeri tämän näin rehellisesti totesi ja kun omat havaintomme ovat hyvin saman suuntaiset, olisikin erittäin mielenkiintoista kuulla, kuinka herra pääministeri asettaa ympäristöongelmien ratkaisun tärkeysjärjestyksessä Euroopassa tällä hetkellä ja mikä on niiden sija niissä toimenpiteissä, joita integraatiokeskusteluissa käydään.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ehkä pääministeri on hämmästy-

nyt ja vähemmän iloinen siitä, mitä seuraa- vassa sanon. Nimittäin väitän, että pääministeri on edistynyt myönteisesti suhtautumissaan eduskuntaan, eduskunnassa lausuttuihin mielipiteisiin arvioita tehdessään. Muistan hyvin, kun hallituksen tiedonannon johdosta täällä puhuessaan pääministeri mm. väitti, että edustajien Laineen ja Löyttyjärven kannanotot eivät ole tämän päivän Eurooppaa. Nyt minun on kuitenkin todettava, että siinä, mitä pääministeri äsken puhui Etykistä, sen talouskonferenssista, pääministeri lähestyi juuri sitä kantaa, jota me täällä silloin esitimme.

Haluaisin kuitenkin jatkaa. Mitä, herra pääministeri, hallitus on tehnyt taikka aikoo tehdä esimerkiksi Etykin aseman kohottamiseksi talousyhteistyön alueella? Onko pääministeri samaa mieltä siitä kuin eilen esitin ryhmäpuheenvuorossamme, että Etykin yhteyteen perustettaisiin parlamentaarinen elin, perustettaisiin ministerineuvosto jne.?

Lopuksi vielä polemisoin pääministerin sitä näkökantaa vastaan, että on vain kolme vaihtoehtoa. Kyllä mielestäni harkittavien joukossa pitäisi olla vaihtoehto myös Etykistä ja myös sellainen mahdollisuus, että kolmikantayhteistyön pohjalle voisi rakentua yleiseurooppalainen, koko Eurooppaa käsittävä talousliitto. Eikö pääministeri voi pitää mahdollisena tällaisiakin, sillä pääministeri itse sanoi, että nykyisin on vähemmän niitä, jotka väittävät tietävänsä, mitä tulee tapahtumaan?

Ed. Jokinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suurin ongelma lienee kaiken tuhoava kilpailu ja turhan tavarana kiihtyvä tuottaminen, jonka seurauksena luonto tuhoutuu yhä nopeammin. Sotiakin tehokkaampi tuho tapahtuu kiihtyvän tavaratuotannon seurauksena. Vihdoin sodan vaara ollaan voittamassa, mutta miten voidaan puuttua mielettömään ja niin suunnattomaan ympäristön tuhoutumiseen, josta pääministeri äsken puhui? Länsi-Euroopan yhdentymiskehityksen keskeisimmäksi asiaksi ja aiheeksi tulee nostaa uhkaava ympäristön tuhoutuminen, jonka torjumiseen Suomen tulee vaikuttaa kaikin mahdollisin keinoin.

Lopuksi on tarpeen tässäkin yhteydessä kiittää eduskunnan puhemiestä eduskuntaa ohjaavista ajatuksista ja tämän tärkeän keskustelun jatkumisesta.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Holkeri puheenvuorossaan totesi, että Suomi on valmis osallistumaan Itä-Euroopan kehityksen tukemiseen ja nimenomaan näiden maiden omista lähtökohdista. Edelleen pääministeri korosti erityisesti ympäristökysymyksiä ja niissä tarvittavaa yhteistyötä.

Olin todella kaivannut pääministerin puheenvuorossa myös kannanottoa siihen, miten Suomen hallitus aikoo suhtautua lähialueillamme olevaan suureen nälänhätään. Tietääkseni hallituksen piirissä on valmisteltu Romanian ja Puolan auttamista, elintarvikeavun antamista sinne. Mitä toimenpiteitä nimenomaan ollaan suuntaamassa Neuvosto-Karjalaan ja Neuvostoliittoon, ja onko Suomen hallitus valmis antamaan elintarvikeapua, vai edellyttääkö hallitus normaalia kaupankäyntiä, jolloin tietysti vaikeutena on valuutan puute?

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä selonteossa on eräs ristiriita, jota eilisissä puheenvuoroissa käsiteltiin melkoisesti, tai ainakin se on vastaamaton kysymys. Se liittyy ongelmaan kiinteistä luonnonvaroista ja suuryhtiöitten omistusoikeudesta. Tässä on kaksi puolta: tietty teoreettinen puoli ja sitten käytäntö.

Selonteossa sanotaan niin, että vaikka ulkomaalaisilla tulee olemaan täydet oikeudet ostaa osakkeita tai osuuksia suomalaisissa yhtiöissä, niin kuitenkin kiinteät luonnonvarat säilyvät suomalaisessa omistuksessa. Teoriassa saattaa todellakin olla niin, että luonnonvarat säilyvät tätä kautta suomalaisessa omistuksessa. Käytännössä se tuskin kuitenkaan toimii sillä tavalla. Käytännössä se toimisi ilmeisesti niin, että ulkomaaisessa omistuksessa olevat yhtiöt, jotka käyttäisivät suomalaisia luonnonvaroja, pystyisivät melko pitkälle sanelemaan niitten käytöstä.

Koska selonteossa on erikseen mainittu metsäyhtiöt ja se, että metsäteollisuuden yhtiöt voivat sataprosenttisesti olla suomalaisessa omistuksessa, kunhan metsät pysyvät suomalaisessa omistuksessa, olisi mielenkiintoista tietää, miten kävisi esimerkiksi siinä teoreettisessa tapauksessa, että jokin kansainvälinen suuryhtiö kertaheitolla ostaisi suomalaisen metsäteollisuuden. Miten voisimme sen jälkeen enää säädellä metsiemme käyttöä ja sitä, miten niitä hoidetaan?

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri Holkerille kuuluu kiitos siitä, että hän otti esille Eurooppa-keskustelussa myös Suomen lähialueiden tilanteen ja nimenomaan ympäristökysymykset, mutta kuten hänkin puheenvuorossaan totesi, EY- ja Ees-prosessi ovat lähteneet talouskasvun vauhdittamisesta, ja se jo sinänsä on osittain ristiriidassa joidenkin Suomenkin omaksumien ympäristövoittojen kanssa.

Mutta asia, johon sekä selonteossa että pääministerin puheenvuorossa on hyvin vähän puututtu, on se, että suomalaiset ehkä haluaisivat vauhdittaa myös omaa demokratiaansa ja omaa kansanvaltaista päätöksentekotapaansa. Se, miten sitä voi toteuttaa suunnitteilla olevan Ees-sopimuksen puitteissa, jää tässä selonteossakin kyllä täysin hämäräksi.

Ed. Helle otti esille jo sen, että esimerkiksi EY-parlamentti on mennyt ajassa sata tai kaksisataa vuotta taaksepäin toimien vain neuvoa-antavana parlamentaarisenä elimenä. Suomalaisten pitäisi kyllä harkita vaatimuksia siitä, että Ees-alueen tai Efta-alueen puitteissa saataisiin todella parlamentaarinen edustuksellinen päätöksentekokoneisto, jossa myös suomalaiset kansan valitsevat edustajat voisivat olla mukana, niin ettei tällaisia prosesseja ja niiden jatkotoimia tehtäisi pelkästään hallitusten ja neuvottelijoiden välisinä, vaan nekin olisivat kansanvaltaisia.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Viimeaikainen keskustelu mahdollisesta EY-jäsenyydestä on mielestäni Suomen kannalta haitallista sen takia, että kun olemme valinneet tietyn menettelytavan, lähteneet Ees-ratkaisun tielle, ainakin hallituksen piirissä ja tasolla käytävä keskustelu täysjäsenyyden mahdollisuudesta heikentää Suomen neuvotteluasetelmia. Tässä mielessä oli erinomainen asia se, että pääministeri toivottavasti pisti pisteen ainakin sen tasoiselle keskustelulle. Akateemista keskustelua tästä asiasta varmasti voidaan käydä, mutta eri asia on silloin, kun keskustelijoina ovat johtavissa asemissa olevat poliittiset päätöksentekijät.

Pitäisi sen sijaan keskustella poikkeuksista ja siirtymäsäännöksistä, joilla turvataan Suomen kansalliset edut neuvotteluprosessissa, tai siitä, miten Ees-päätöksentekojärjestelmä

rakennetaan sillä tavalla, että Suomi säilyttää vapaan toimintamahdollisuutensa ja riippumattomuutensa tehtävissä ratkaisuisa. Ne asiat jäivät edelleenkin pääsääntöisesti vaille vastausta, niin kuin ne ovat koko tämän eduskunnan integraatiokeskustelun aikana jääneet.

Toivoisinkin, että jos ja kun pääministerin äskenen puheenvuoro päättää liikkeelle lähteneen jäsenyyskeskustelun, pääministeri keskittäisi samalla tavalla huomiota nyt myös seuraaviin kysymyksiin, joihin eduskunta odottaa vastausta.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin vastata ed. Väyrysen puheenvuoroon ja osin ed. E. Ahon puheenvuoroonkin, jotka koskettavat niitä ratkaisuja, jotka tulevassa Euroopassa ovat. Kokoomuksen eduskuntaryhmä ei spekuloi Euroopan yhteisön jäsenyydellä tai vastaavilla kysymyksillä. Me katsomme, että Eesratkaisu on se, mihin Suomen tulee kaikin voimin pyrkiä, ja me olemme sitä tukemassa.

Me emme kuitenkaan voi sulkea silmiämme siltä, että muutos Euroopassa ja nimenomaan muutoksen vauhti on merkillepantava tekijä. Tämän vuoksi me haluamme avoimesti pitää eri vaihtoehdot esillä ja ovet avoinna. Tässä me poikkeamme keskustapuolueesta, joka ei vain halua sulkea ovia Eurooppaan, vaan peräti lukita ne, mikä on pääteltävissä eduskuntaryhmänne puheenvuorosta sivulta 5. Sen mukaan siinäkin tapauksessa, että Euroopan yhteisön poliittinen luonne täysin muuttuisi, suljetaan meidän ennakkoluulottomat ratkaisumme sen ulkopuolelle.

Ed. Väyrynen (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Ed. Järvenpäälle toteaisin, että viittasin erityisesti ulkomaankauppaministeri Salolaisen äskettäiseen haastatteluun ja ulkoministeri Paasion eiliseen eduskuntapuheeseen. Molemmissa, keskeisten valtioneuvoston jäsenten käyttämissä puheenvuoroissa pidettiin EY-jäsenyyttä mahdollisena. Mielestäni tällaisia spekulatiivisia puheenvuoroja ei pitäisi tällä tasolla käyttää. Me tiedämme, mikä EY on ja mitä päätöksiä on tehty sen tulevaisuudesta. Ne ovat realiteetteja, joihin Suomen politiikka voi nojautua, ei arvailuihin siitä, mitä EY kenties joskus tulevaisuudessa on.

Mitä tulee ryhmäpuheenvuoroomme, huomautan siitä, että todellakin siinä todettiin, että vaikka ulkopoliittisia esteitä ei olisikaan täysjäsenyydelle, emme sitä kannattaisi, kun on kysymys nykymuotoisesta EY:stä, jossa on voimakas ja vahvistuva ylikansallinen päätöksentekojärjestelmä ja jossa omaehtoinen kansallinen kehitys on yhä vähemmän mahdollista. Tämä on meidän periaatteellinen kantamme, eikä sitä pitäisi mielestäni pilkata, ainakaan sellaisen puolueen riveistä, joka kutsuu itseänsä kansalliseksi puolueeksi.

Pääministeri Holkeri: Herra puhemies! Haluan ensinnäkin sanoa, mitä tulee siihen keskusteluun, jota väitetään käydyn hallituksen jäsenten toimesta Suomen jäsenyydestä, että siinä on kovin keinotekoinen yritys saada aikaan ikään kuin erilaisia näkemyksiä siihen nähden, minkä olen täällä esittänyt.

Me olemme viime syksynä esittäneet eduskunnalle tiedonannon siitä linjasta, jota hallitus tulisi noudattamaan keskusteluissaan Eftan avulla EY:n kanssa, ja olemme tuolle linjalle saaneet eduskunnan luottamuksen, ja sitä linjaa selventävän selonteon käsittely on nyt menossa. Tähän linjaan ei sisälly jäsenyys Euroopan yhteisössä. Tämä on koko hallituksen kanta, ja tätä tukevat myös kaikki hallituspuolueet. Siitä olen varma.

Mitä tulee ed. Melinin ja ed. E. Ahon puheenvuoroissa esille tuotuun kysymykseen siitä, vaarantaako kansalaiskeskustelu ja pohdinta tulevasta eurooppalaisista järjestelyistä, mitä ne sitten ovatkaan, menossa olevaa prosessia, niin sitä ne tuskin varsinaisesti tulevat tekemään, mutta eivät ne sitä myöskään auta. Toisin sanoen nyt käydään aika lailla yksilöityjä keskusteluja niistä järjestelyistä, joita Efta-maat suhteessaan Euroopan yhteisöön tarvitsevat aivan konkreettisissa kysymyksissä. En usko, että muu keskustelu, jolla ei ole relevanssia ja poliittista todellisuuspohjaa, voi tätä tilannetta muuksi muuttaa.

Minä pitäisin ed. Väyrysen äsken esille ottamaa ns. neljäs tie -kysymystä, josta ed. Väyrynen myös keskustan ryhmäpuheenvuorossa teki selkoa, hyvin läheisenä niille käytännön järjestelyille, joita hallitus on toteuttamassa. On oikeastaan semantiikkaa, miksi näitä asioita kulloinkin kutsutaan. Kysymyksessä on käytännön, pragmaattisten, tehtä-

vien hoitaminen Suomen omien kansallisten etujen hoitamiseksi Suomen omista kansallisista lähtökohdista. Mutta silloin, kun soudamme koskessa ja vesi vie, meidän on itse pyrittävä hoitamaan asiat niin, että se ei vie meitä karille tai kivelle.

Ed. Helle tiedusteli, mikä on Eftan sisäinen yhtenäisyys. Henkilökohtainen käsitykseni on, että se on parempi kuin se on ollut Eftan historian aikana milloinkaan ennen. Efta on ollut hyvin löyhä, eräänlainen keskusteluseura, mitä tulee sen poliittisiin linjauksiin. Nyt sillä on jopa tietyssä mielessä sihteeristönsä avulla enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa asioihin kuin ennen, mutta sekään ei ole vielä tehnyt siitä mitään ylikansallista elintä.

Mitä tulee EY:ssä parlamentaarisen yhteisön muotoon, ei minulla eikä kenelläkään suomalaisella ole siihen mitään mahdollisuuksia vaikuttaa muuten kuin esittämällä ehkä toivomuksia siihen suuntaan, jos parlamentaarista järjestelmää sinne aiotaan viedä. Se varmaan tulee olemaan EY:n keskusteluissa sisäisesti, mutta me emme siihen pysty vaikuttamaan. Sen ratkaisevat kokonaan toisenlaiset poliittiset voimat. (Ed. Laine: Se oli Etykistä!) — Minä puhuin ed. Helteen äsken esittämästä näkökohdasta.

Mitä tulee ed. Laineen puheenvuorossa Etykin korostamiseen, niin me olemme yksi Etyk-maa 35:stä, ja parlamentarismi ei ole kaikkien maiden järjestelmissä edes sellaisenaan mukana niillä mailla, jotka Etykissä ovat. Uskon, että Etykin rooli tulee tästä kehittymään, ja ensimmäinen konkreettinen osoitus taloudellisen puolen eteenpäin menosta on ensi maanantaina Bonnissa alkava kokous, jonka mainitsin.

Ed. Pulliaiselle toteaisin, että kyllä ympäristökysymyksiä ja ympäristöongelmia käsitellään selonteossa käsittääkseni aika laajastikin, peräti viisi sivua. Halusin vain erikseen niihin kiinnittää huomiota, koska niillä on erityinen korostettu merkitys ja Suomen politiikassa tänä päivänä keskeinen painoarvonsa.

Ed. Anttilan otettua esille asian, joka ei varsinaisesti kuulu tähän integraatiokeskusteluun, haluan kuitenkin Suomen hallituksen puolesta todeta, että maamme lähirajoilla, lähinnä Karjalassa, on julkisuudessa olevien tietojen mukaan elintarvikkeiden jakelu- ja tuotanto-ongelmia. Hallituksen tarkoituksese-

na on nopeasti löytää joustavat muodot, jos apua pyydetään Karjalan ruokahuollon parantamiseksi yli vaikeimman ajan. Mutta se on sanottava myöskin, että kysymyksessä on naapurivaltiomme omaan suvereniteettiin kuuluva arvio siitä, mikä siellä on tilanne. Ei ole meidän kannaltamme tahdikasta, on suostaan tahditonta, mennä arvioimaan, ovatko he avun tarpeessa vai eivät. (Ed. Rinne: Ei siellä nälkä ole!)

Mutta on selvää, että lehtikirjoitusten ja julkisen keskustelun valossa me kaikki suomalaiset riippumatta puoluekannasta, siitä olen varma, kannamme sitä eurooppalaista yhteisvastuun henkeä, johon kuuluu vastuun ottaminen lähimmäisistä, myös lähinaapurista, jos apua tarvitaan. Myös Suomi on historiansa aikana ollut kansainvälisen avun kohteena. Sen me hyvin kiitollisina vielä tänä päivänä muistamme.

Herra puhemies! Eduskuntapuheenvuoroen nykyiseen järjestykseen kuuluu, että täällä ei saa puhua pitkään eikä niin perusteellisesti kuin kansanedustajat toivovat. Niinpä minunkin puheenvuoroni äsken ei voinut sisältää kaikkea sitä, mitä olin etukäteen kaavaillut, kun puhumiehen aivan oikein annosteleva määräaika umpeutui.

Mutta haluaisin kuitenkin vielä tässä yhteydessä huomauttaa parista sellaisesta seikasta, joihin äsken käytetyt repliikitkin antavat aihetta:

Suomen ja muiden Efta-maiden valmius lähteä neuvottelemaan on vähintäänkin kohtuullinen. Meillä ei ole mitään pelättävää sen enempää perinteittemme, kansallisen identiteettimme kuin elintasomme tai sosiaalisen turvammekaan puolesta. Mikään ei pakota meitä säännösten tasolla tinkimään omasta jo saavutetusta tasostamme. Päinvastoin yhteiskuntien ns. pehmeiden arvojen puolustajina Efta-mailla on myös annettavaa Euroopan talousalueelle.

Meillä on keskustelua integraatiosta käyty toisinaan myös ikään kuin jokin outo eurooppalaisuus olisi uhkaamassa jotakin, mitä me kutsumme suomalaisuudeksi. Meillä näyttää olevan komplekseja ja epäilyjä omasta eurooppalaisuudestamme. Kun monet pienet kansat parasta aikaa käynnissä olevan mittavan eurooppalaisen keskustelun yhteydessä pohtivat kiihkeästi omaa eurooppalaisuuttaan ja haluavat päästä takaisin omille juurilleen, meillä monet viisainakin pidetyt

henkilöt keskittyvät miettimään, kuinka suojautua muun maailman vaikutuksilta.

Suomen ihme, Suomen säilyminen itsenäisenä, suomalaisen kulttuurin nousu ja Suomen taloudellinen vaurastuminen, on ollut osa eurooppalaista ihmettä. Eurooppa yhdentyy kymmenillä eri tasoilla niin talouden kuin hengenelämänsäkin osalta. Eurooppalaisuuden henkinen virtaus voi palata vanhoihin uomiinsa, tai se voi uurttaa itsellensä uusia. Maanosamme kohtalona oli joutua joksikin aikaa idän ja lännen välisen konfliktin maksajaksi. Liennytyshenkinen myötä eurooppalainen ajattelu, eurooppalaisuus, palaa lähtökohdilleen, ja tässä me suomalaiset haluamme olla mukana.

Haluan myös kiinnittää huomiota siihen, että suomen kielen ja kulttuurin säilymisestä on kannettu huolta. Näin pitääkin olla. Kuitenkin historia osoittaa, että nämäkin asiat ovat kaiken aikaa liikkeessä. Suomen kieli on vuosisatojen kuluessa kehittynyt siksi, mitä se on tänä päivänä. Olemme lainanneet sanoja idästä ja lännestä, mistä olemme kätevimmin ne osanneet ottaa. Ja uusia vaikutteita saamme kaiken aikaa myös tänä päivänä.

Vaikka integraatiolla on yhtenäistävä vaikutus, on huomattu, että prosessi sinänsä on innoittanut pieniä kansallisia kulttuureja, pieniä etnisiäkin ryhmiä uuteen kukoistukseen. Ilmeisesti tämä on luonnollinen reaktio yhtenäistävälle kehitykselle, ja sellaisena se on erittäin tervetullut.

Eurooppalaisessa kulttuuriyhteistyössä kaavaillaankin järjestelmiä ja rahastoja, joiden turvin alueellisia pienkulttuureja voidaan tukea ja säilyttää. Näidenkään mahdollisuuksien ulkopuolelle joutuminen ei olisi Suomen etujen mukaista. Siellä pitää olla mukana, missä kulttuuri kukoistaa.

Selonteolla hallitus on esitellyt näkemyksensä eurooppalaisen integraation nykyvaiheesta sekä Suomen suhteesta tähän prosessiin sillä huolellisuudella ja tarkkuudella kuin eduskunta on sitä toivonut ja hallitus osannut. Kun eduskunta nyt ryhtyy selontekoa tarkastelemaan, hallitus haluaa vielä kerran tähdentää, että maamme rajojen ulkopuolella meneillään olevat muutosprosessit vaativat meiltä joka tapauksessa sopeutumista ja monenlaisia toimia aivan riippumatta siitä, synnykö Suomen ja muiden valtioiden välille uusia sopimuksia vai ei. Keskinäinen talou-

dellinen riippuvuus on tosiasia. Pienten valtioiden kohdalla tämän tosiseikan tunnustaminen on erityisen viisasta. Meidän on joka tapauksessa lisättävä valmiuksiamme kansainvälisessä kilpailussa ja torjuttava ja pehmennettävä kilpailun vaikutukset.

Parhaiten se tapahtuu osana prosessia, jossa me itse olemme ollut ja suuri osa meidän tärkeimmistä kauppajista ja yhteistyökumppaneistamme on jo vuosikymmeniä ollut mukana, niin kauan kuin voimme osallistua yhteistyöhön tasapuolisilla ehdoin, vaikuttaa siihen, mitä toisetkin tekevät. Tietomme, taitomme ja kykymme, mahdollisuutemme ja osaamisemme suomalaisina kyllä — niin uskon — riittävät tässä prosessissa.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Spekuloitua Eec:n tai EY:n täysjäsenyydellä ei voi hallituksen piirissä viheltää päättäneeksi, kun se ei ole koskaan alkanutkaan. Mutta ihan oikeaoppisen oppositiopolitiikan tapaan ed. Väyrynen yritti löytää keinotekoisesti erilaisia näkemyksiä. Hallituksen edustajien piirissä sellaisia ei kuitenkaan ole löydettävissä. Mutta jos ed. Väyrynen tarkoittaa sitä, että ainakin viimeksi kuluneiden parin kolmen vuoden aikana yksikään itseään kunnioittava journalisti ei ole voinut haastatella ketään integraatio-kysymyksistä liittämättä mukaan kysymystä siitä, koska Suomi liittyy EY:n täysjäseneksi, tähän kysymykseen on toki hallituksen piiristä annettu vastauksia. Ne ovat olleet sellaisia, että Suomen ei tietenkään tulevaisuudelta, pitkältä tulevaisuudelta, tule sulkea mitään ovia. Toinen tapa, jolla asia on ilmaistu: ”Koskaan ei tule sanoa ei koskaan.” Mutta täysjäsenyydellä ei hallituksen piirissä kuukaan ole spekuloinut.

Sitä paitsi ovien sulkeminen totaalaisesti tässä vaiheessa olisi suorastaan intellektuelisti typerää ajatellen vaihtoehtoja, joita on erityisesti vasemmiston puolesta korostettu: ennen pitkää Itä-Eurooppa tulisi vahvemmin mukaan yhteistyöhön ja kuten ranskalaiset esittävät — presidentti Mitterrand — luotaisiin jonkinlainen laajempi konfедераatio, joka olisi kuin sipulin kuoret ja jossa EY olisi ytimenä, sitten olisi erilaisia kuoria käsittäen myöskin Itä-Euroopan. Emmehän me toki intellektuellia tietä voi päätyä sellaiseen tulokseen, että sulkisimme ovet sellaisilta mahdollisilta tulevaisuuksilta. (Ed. Väyry-

nen: Poliittinen luotettavuus on tärkeintä!) — Tietysti senkin kaltaiseen johtopäätökseen, jos haluaa olla pahantahtoinen, voi päätyä, mihin ed. Väyrynen on päätenyt. Siltä on kuitenkin ammuttava pohja pois. Ei ole mitään pohjaa tuon kaltaisella ajattelulla.

Ed. Haaviston ja ed. Helteen toimesta on nostettu erittäin tärkeä kysymys esille, kysymys parlamenttien asemasta ja parlamentaarisen järjestelmän merkityksestä. Sattuu hyvin mielenkiintoisesti tänään tämä kysymys sikäli, että täällä ovat parhaillaan koolla Suomen suurlähettiläät EY-maista. Brysselin suurlähettiläämme piti juuri tänä aamuna tuoreen alustuksen, jossa hän kertoi, että EY:n piirissä on alkanut vakava pohdiskelu siitä, että ryhdyttäisiin EY:n sisäisten vallankäyttäjien toimivaltasuhteiden muuttamiseen sillä tavalla, että europarlamentti nostaisi päätään ja ottaisi näkyvämmän roolin ja siirryttäisiin enemmän kohti parlamentaarista järjestelmää. Ilmeisesti EY:n parlamentin vallan lisääminen tapahtuisi sekä EY:n ministerineuvoston että myös komission kustannuksella.

Samantapaisia hankkeita Efta-parlamentaarikkojen aseman vahvistamiseksi on tällä hetkellä meneillään myös Eftan piirissä. Seuraavassa ministerikokouksessa, joka pidetään huhtikuussa, tullaan ottamaan kantaa siihen, millä tavalla parlamentaarikkojen asemaa tullaan vahvistamaan. Ed. Melin mm. on ollut mukana valmistelutyössä Suomen Efta-parlamentaarikkojen puheenjohtajana. Hänellä saattaa olla tähän asiaan lisävalaistusta.

Henkilökohtaisesti katson täysin välttämättömäksi, että tulevaisuudessa parlamenttien ja parlamentaarikoiden asema ratkaistaan sekä kansallisella että kollektiivisella pohjalla aivan toisen tavalla kuin tähän asti on ollut asianlaita ja että koko järjestelyyn tulee enemmän parlamentaarisia piirteitä.

Ympäristökeskusteluun haluaisin siltä osin puuttua, että Efta-maat ovat olleet huomattavasti aktiivisempia tässä kysymyksessä kuin mitä EY:n puolelta on haluttu tulla vastaan. Efta-maat esimerkiksi halusivat päästä alusta saakka mukaan ympäristökeskus Eea:n yhteistyöhön, mutta se ei EY:lle alkuvaiheessa sopinut. Ylipäätään Efta-maat ovat olleet erittäin aloitteellisia ympäristöky-symyksissä. Niin kuin sanottu, kaiken täytyy tietysti Ees-ympyrässä tapahtua järjestäyty-

neesti. Siinä ei voi mennä tapahtumien edelle, jos vastapuoli neuvottelussa ei ole halukas etenemään niin nopeasti kuin me haluamme. Painostusta toki olemme siihen suuntaan harjoittaneet.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen on paksu, 123-sivui-nen tiivistelmä tietoa, jossa on pyritty varsin yksityiskohtaisesti sektori sektorilta kuvaamaan yhdentymiskehityksen nykyvaihetta ja sen vaikutuksia. Silti selonteko jättää vielä monta kysymystä, joihin erikoisvaliokuntien käsittääkseni tulee paneutua ja vastata mahdollisuuksiensa mukaan. Olen ministeri Salolaisen kanssa aivan samaa mieltä siitä, että tähän asiaan perehtyminen vaatii todellista opiskelua ja se vaatii sitä myöskin meiltä kansanedustajilta.

18 maan yhteisen talousalueen luominen perustuu vapaaseen kilpailuun, jolloin yritysten mahdollisuuksiin selviytyä ja pärjätä vaikuttaa hyvin merkittävästi Suomen kilpailukyky ja erityisesti yritystemme kilpailukyky, joka taas puolestaan on pitkälti riippuvainen maassamme harjoitettavasta talouspolitiikasta, veropolitiikasta, korkopolitiikasta, sosiaaliturvan rahoitusperusteista jne. Hallitsematon kustannuskehitys voi koitua yritystoiminnallemme kohtalokkaaksi yhdentyvässä Euroopassa.

Hallituksen selonteossa on käsitelty hyvin ylimalkaisesti yhdentymiskehityksen talouspolitiikalle asettamia puitteita. Kuitenkin käsittääkseni talous- ja tulopolitiikka muodostavat kaiken perustan yritysten kilpailukyvyllle ja toimintamahdollisuuksille. Talouksien entistä tiiviimpi nivoutuminen yhteen merkitsee paineita mm. pääoma- ja tuloverotuksen yhdenmukaistamiseksi sekä liikevaihtoverotuksen muuttamiseksi lähemmäksi muissa maissa sovellettavaa verotuskäytäntöä. Siksi kysyisinkin ministeri Salolaiselta: Miksi hallitus ei ole selonteossa yksityiskohtaisemmin pureutunut verotuksen yhdenmukaistamispyrkimyksiin?

Kun otetaan huomioon Suomen syrjäinen sijainti, mielestäni julkisen vallan toimenpiteet ovat silloin erittäin tärkeät nimenomaan verotusratkaisuinkin luoda yritystoiminnalle nykyistä paremmat lähtökohdat yhdennyt-täessä Eurooppaan. Milloin hallitus aikoo

selvittää verotuksen kehittämistarpeet, nimenomaan ne tarpeet, jotka yhdentymisestä aiheutuvat? Liikevaihtoverouudistustahan valmistelee hallituksen verotyöryhmä, jonka aikataulusta ei ainakaan itselläni ole tietoa. Samalla haluaisin muistuttaa hallitusta siitä, että verotus on myös kustannustekijä. Siksi ei ole suinkaan yhdentekevää, mikä on verotuksen taso Suomessa. Liikevaihtoverouudistuksella toivon ns. piilevän liikevaihtoverorasiuksen poistuvan vienniltä. Sen suuntaisia lupauksia löytyy myös selonteosta.

Arvoisa puhemies! Seuraavassa muutama sana maataloudesta ja elintarvikkeistamme. Valtioneuvoston selonteossa todetaan seuraavaa: "Selvitysluontoisissa keskusteluissa molemmat osapuolet ovat lähteneet siitä, että neuvoteltava Ees-järjestely ei sisällä yhteistä maatalouspolitiikkaa. Tästä on katsottu seuraavan, että maataloustuotteiden osalta ei pyritä täydelliseen tulleista ja määrällisistä rajoituksista vapaaseen kauppaan." "Maataloustuotteiden kauppaa edistetään tarpeen mukaan erityisjärjestelyin —". Olisin odottanut ministeri Salolaiselta tarkempaa analyysia erityisjärjestelyistä. Ne mahdollisesti tarkoittavat kahdenvälisiä sopimuksia, joista tänäkin päivänä mm. Suomessa on esimerkkinä juustosopimus.

Samassa yhteydessä haluaisin muutamalla sanalla puuttua hallitusohjelmassakin tavoitteeksi asetetun elintarvikkeepoliittisen ohjelman laatimiseen ja aivan erityisesti niihin tietoihin, joita sieltä on tullut julkisuuteen. Ne nimittäin hyvin keskeisesti liittyvät Suomen yhdentymiseen Eurooppaan. Elintarvikkeepoliittisen ohjelman toimeksiantonahan oli elintarvikkeiden hintakehityksen hidastaminen ja elintarviketalouden kilpailukyvyn parantaminen. Tästä toimeksiannosta huolimatta mielestäni toimikunta on työssään pääosin keskittynyt avaamaan rajoja ulkomaiselle elintarviketuonnille ja poistamaan pääosin perusmaataloustuotteiden lisensiointijärjestelmän, joka mahdollisesti korvattaisiin esimerkiksi tuontimaksujärjestelmällä tai tulleilla.

Tässä on vain se heikkous, että tuontimaksujärjestelmä mahdollistaa vapaan, kontrolloimattoman tuonnin, jolloin tuontimaksulla hinnannero tasataan rajalla Suomen hintatasoon. Jos samassa yhteydessä esitetään rajasuojan kokonaan poistamista ainakin osasta tuotteita, tämä omalta osaltaan vaikuttaa

siihen suuntaan, että Suomen oman perusmaatalouden tulevaisuus on todella vaaka-laudalla. Samaan suuntaan vaikuttaa sekin pyrkimys, että vientitukea pyritään jatkossakin vähentämään. Nimittäin jos tänne sallitaan vapaa tuonti eikä ole vientimahdollisuuksia, niin jokainen teistä tietää, miten silloin suomalaisen perusmaatalouden käynnössä käy.

Haluaisinkin ministeri Salolaiselta kysyä: Onko hallitus nyt todella Euroopan yhdentymisen yhteydessä romuttamassa Suomen perusmaatalouden omilla toimenpiteillään? Aivan erityinen uhka näyttää olevan laadittava elintarvikkeepoliittinen ohjelma. Käsittääkseni kukaan ei meiltä vaadi maataloustuotteiden kohdalla rajojen avaamista osana Ees-järjestelyä. Minusta hallitus sanoo selkeästi näin tässä selonteossaankin.

Ainakin itse olen ymmärtänyt niin, että Gatt-neuvotteluilla nimenomaan säädellään vientiä. Silloin on kysymys siitä, voidaanko Suomesta jatkossa viedä maataloustuotteita niin, että niiden vientiä tuetaan. Tässä mielestäni pyrkimys on aivan oikea, kun pyritään vähitellen eroon vientituesta ja saamaan kotimainen tuotanto lähemmäksi kotimaista kulutusta.

Kun ajatellaan sitä, että käsittääkseni edelleen laaja yksimielisyyys pitäisi Suomessa olla siitä, että elintarvikeomavaraisuus on meidän parhaita henkivakuutuksiamme tulevaisuuttakin ajatellen, eikä silloin elintarvikeomavaraisuuden huomioon ottamista pitäisi kaikin keinoin pyrkiä toteuttamaan myös laadittaessa elintarvikkeepoliittisia ohjelmia?

Muutama sana, arvoisa puhemies, kuluttajapolitiikasta.

Hallituksen selonteossa painotetaan kuluttajien näkemyksen entistä parempaa huomioon ottamista asioiden, mm. standardien, valmistelussa. Olisin odottanut hallitukselta selkeää näkemystä siitä, kuka edustaa ministeri Salolaisen mukaan kuluttajanäkemyksiä. Hallitus on katsonut kuluttajanäkemysten täyttyneen, kun mukaan on saatu edustajia Kuluttajaliitosta, sosiaalidemokraatteja ja SAK:ta lähellä olevasta jäsenjärjestöstä. Siksi haluanakin onnitella sosiaalidemokraatteja siitä taitavuudesta, jolla he ovat onnistuneet saamaan oman edustajansa Kuluttajaliiton kautta lähes jokaiseen valmisteluun ja toimikuntaan, joka Euroopan yhdentymistä valmistelee.

Meillä on kuitenkin tällä hetkellä vielä parlamentaarinen kuluttajaneuvosto, jonka rooli toki kesäkuussa muuttuu kuluttajaneuvottelukunnaksi. Sen painoarvo, uskoisin, huomattavasti vahvistuu, kun neuvottelukuntaa lähtee vetämään kuluttajaministerimme. Siinä mielessä toivoisin jatkossa, että kuluttajia koskeissa kysymyksissä ja erityisesti asioiden valmistelussa kuluttajaneuvoston ja jatkossa kuluttajaneuvottelukunnan näkökulma olisi entistä painavammin esillä. Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa jälleen kerran puhuttiin suomalaisen ruoan kalleudesta. Ed. Elo, jos oikein muistan, puheenvuorossaan totesi saman asian, minkä hän on esittänyt Euroopan neuvostonkin foorumilla, eli että Suomessa ruoka on keskimäärin 30 prosenttia kalliimpaa kuin Keski-Euroopassa. Tämä on yksi väite niiden monien väitteiden joukossa, joita ruoan hintakeskustelussa esitetään. Ilmeisesti seuraavat eduskuntavaalit tullaan aika pitkälti ainakin sosialidemokraattien toimesta käymään nimenomaan ruoan hintakeskustelun ympärillä.

Siinä mielessä haluaisin painottaa ja korostaa sitä, että kun vertaamme suomalaista ruoan hintaa keskieuropalaisen, missään vaiheessa ei pidä unohtaa palkkatasoaamme. Kilpailuviraston ylijohtaja Martti Purasjoki totesi kaksi kolme viikkoa sitten televisiossa eräessä ohjelmassa aivan oikein, että suomalaisen ruoan hinta kestää täysin vertailun, kun verrataan, mikä osuus suomalaisten palkasta menee ruokaan. Jos sitä verrataan keskieuropalaisten vastaavaan osuuteen, siinä se pärjää aivan hyvin. Meillä on tulotaso vastaavasti korkeampi.

Tässä yhteydessä haluaisin heittää pallon takaisin myös osittain sosialidemokraateille. Suomalaisen ruoan hintaahan rasittaa aivan erityisesti liikevaihtoverojärjestelmä lukuun ottamatta alkutuotevähennyksen piiriin kuuluvia tuotteita. Keskimäärin 15,3 prosenttia on suomalaisen ruoan hinnassa liikevaihtoverorasitusta. Juomilla se on korkein. Siellä se on 24 prosenttia. Nyt liikevaihtoverouudistusta toteutetaan. Jos todella, sosialidemokraatit, haluatte alentaa suomalaisen ruoan hintaa, niin liikevaihtoverojärjestelmän muuttaminen kaksikantaverojärjestelmäksi siten, että vero elintarvikkeilla on 0, on eräs hyvin käyttökelpoinen keino tähän tarkoitukseen.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi haluaisin kiittää puhemiestä siitä, että hän on aivan oikein puuttunut eduskuntakeskusteluun. Heittäisin sellaisen ajatuksen esiin jatkoa ajatellen, että kun eduskunnassa varataan erilaisia puheenvuoroja, olisiko syytä siirtyä järjestelmään, jossa puheenvuorot varattaisiin vain yhtä istuntopäivää varten. Kun nykyään lasketaan, että puheenvuorollaan pääsee seuraavana päivänä puhumaan, siinä tulee sellaisia yllätyksiä kuin eilen.

Ed. Perho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihmettelen vain ed. Anttilaa, kun hän kiirehti tuomitsemaan elintarviketoimikunnan mietinnön jo etukäteen ennen kuin sitä on edes julkaistu. Vaikka tietysti myönnän, että minulla saattaa olla vähän samoja epäilyksiä tämän toimikunnan työn edistymisestä kuin hänellä, kuitenkin mielestäni on syytä odottaa, minkälainen virallinen sisältö tulee olemaan toimikunnan jättäessä käsitykseni mukaan vasta ensi viikolla mietintönsä.

Kiinnitin kyllä eilen — ja haluan sen vielä toistaa — puheenvuorossani huomiota siihen, että tämän toimikunnan työn tulosten sisältö on aivan ratkaisevaa maatalouden ja elintarviketeollisuuden kannalta sen pyrkiessä valmistautumaan EC:n sopimukseen ja siihen aikatauluun, jolla se etenee tasajalkaa EY — Efta-neuvottelujen kanssa. Olisi parempi, jos siinä ei otettaisi liian lukkiutuneita kantoja, jotka varmasti tulevissa neuvotteluissa ainakin meidän ulkomaisia neuvottelukumppaneitamme kiinnostavat, varsinkin jos ne ovat lukkoon lyötyjä jo etukäteen ja tällä tavalla olemme pelanneet aseet etukäteen pois käsistämme neuvotella tosiaan näistä asioista.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Ed. Anttila esitti useampiakin kysymyksiä, joihin mielelläni antaisin lyhyet vastaukset.

Hän aloitti kysymällä verotuksen osuudesta integraatioprosessissa. Yleislausumana voi sanoa, että on päivänselvää, että tulevaisuudessa yhä enemmän erilaiset verojärjestelmät tulevat harmonoitumaan. Se, että tästä ei ole sanottavissa kovin paljoa tässä yhteydessä yksityiskohtaisesti Ees-prosessin osalta, johtuu siitä, että ei ole kaikilta osin vielä EY:kään pystynyt sopimaan omista veroratkaisuistaan, esimerkiksi pääomatulojen lähdeverotusjärjestelmästä ja siitä, miten loppujen lopuksi kehitetään liikevaihtoverojärjestelmää. Sivu-

mennen sanoen siellä on differoitu liikevaihtoverojärjestelmä. Siellä on siis välttämättömyyshyödykkeille kuten elintarvikkeille alempi kanta, ja meillä on toimikunta vastikään asetettu myös tätä asiaa pohtimaan, ja uskon, että meillä on ennen pitkää myös differoitu liikevaihtoverokanta.

Jos ajatellaan välitöntä tuloverotusta, olen vakuuttunut siitä, että liian suuret erot myös käään välittömässä tuloverotuksessa eivät voi olla tulevaisuudessa mahdollisia. Se johtaa nimittäin siihen, että varsinkin nuoret, hyvin koulutetut, kielitaitoiset henkilöt voivat hakeutua muihin maihin ainakin tilapäisesti töihin. Siis pääsääntö, ed. Anttila, on se, että näkemykseni mukaan verotus tulee harmonoitumaan, ei pakosta vaan olosuhteitten seurauksena ja verojärjestelmät joudutaan luomaan myös aika pitkälle saman tyyppisiksi.

Sitten esiintyi kysymys ja huoli maataloudesta. Tällä hetkellä tapahtuu niin monella tasolla maatalouden osalta, että sen vuoksi asiat menevät helposti päällekkäin. Meillä on globaalinen taso, Gattin Uruguayn kierroksen neuvottelut, joissa päätetään mm. koko maailman maatalouskaupan tulevaisuudesta, jos onnistutaan joulukuuhun mennessä, jolloin ministereiden pitäisi kokoontua Brysseliin, tämä asia, Uruguayn kierros, siunaamaan. Siinä on kysymys monistakin asioista, lisensioinnin poistamisesta, maatalouden suojan siirtämisestä pääsääntöisesti tariffikaatioon ja tuontimaksuihin ja ylipäänsä ylijäämien markkinoinnin vaikeuttamisesta maatalouskaupassa. Se on tämän Gattin kierroksen problematiikkaa.

Sitten ovat Ees-alueen maatalouspoliittiset kysymykset. Siellä on lähdetty alustavissa neuvotteluissa siitä, että varsinainen maatalouspolitiikka jäisi ulkopuolelle. EY:ssähän on valtavat maatalousrahastot ja systeemit, joten Efta-maat jäisivät tämän järjestelyn ulkopuolelle. Mutta on selviä indikaatioita siitä, että EY haluaa keskustella myös lisääntyvästä maataloustuotteitten kaupasta. On suorastaan sanottu ulkoasiainkomissaari Andriessenin toimesta, että maataloudesta halutaan keskustella ja vetää se laajemmin mukaan myös tähän, mutta se tapahtuisi ilmeisesti ns. protokolla 2:n mukaisella maataloustuotteitten kaupalla, jolla Suomi nyt jo käy EY:n kanssa mm. juustokauppaa jne.

Jalostettujen elintarvikkeitten tilanne on problemaattisempi, ja siinä tulen elintarvike-

poliittiseen ohjelmaan, joka on se kolmas taso, eli miten me sisäisesti kotimaassa järjestämme maataloustuotteitten kohtalon tulevaisuudessa. Siinä joudutaan päättämään uusista hinnankorvausjärjestelmistä jalostettujen elintarvikkeitten osalta jne. ja siitä, miten suhtaudumme lisensiointiin ja tämän tapaisiin asioihin tulevaisuudessa.

Henkilökohtaisesti näkisin, että vastuullisinta maatalouspolitiikkaa Suomen osalta on tulevaisuudessa ja tästä eteenpäin se, että lähdetään kaikki yhdessä siitä peruseriaatteesta, että Suomi pyrkii tuottamaan keskeisissä elintarvikkeissa omavaraisuuden, todellisen omavaraisuuden, verran ja että Suomi pyrkii luopumaan maataloustuotteitten viennistä ja ylipäänsä ylijäämien tuottamisesta. Uskon, että sellaiselta linjalta on löydettävissä pitävä, järkevä ja riitelemätön kansallinen sopu maatalouspolitiikassa. Näyttää siltä, että kansainväliset paineet ovat myös tähän suuntaan meitä vahvasti painamassa.

Jalostetut elintarvikkeet ovat problemaattisia, koska niissä tavallaan liberalisoitumisen aste on suurempi maailmankaupassa. Niitä on vaikeampi samalla tavalla suojella kuin varsinaisia perusmaataloustuotteita, ja siinä meidän ongelmamme on tehoton elintarviketeollisuus. Elintarviketeollisuutemme tarvitsee perusteellisen rationalisoinnin ja rukkauksen. Se on saanut valtavan leveitä siivuja harjoittamalla vientiä jne. Siinä tulee totuuden paikka eteen. Tämä elintarvikepoliittinen ohjelma pyrkii nyt katsomaan, millä tavalla Suomen elintarviketeollisuutta totuteltaisiin uusiin koveneviin olosuhteisiin.

Kuluttajakysymykset vielä lyhyesti. Siltä osin totean, että kun kuluttajahallinto uudistuu, siinä yhteydessä on myös tarkasteltava, millä tavalla Suomen kuluttajatahoa edustetaan kansainvälisissä yhteyksissä.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Salolainen vastauspuheenvuorossaan totesi, että Suomi pyrkisi jatkossakin tuottamaan todellisen omavaraisuuden tarvitseman maataloustuotannon. Tästä olemme varmasti yhtä mieltä. Ydinkysymykset ovat menettelytavat, joita nyt ollaan valitsemassa. Minusta tariffikaatio- ja tuontimaksujärjestelmä avaa rajat. Lisensiointijärjestelmään on ollut ainoastaan turvaamassa sen, että tänne tuodaan perusmaataloustuotteita vasta sitten, kun oman maan

tuotanto ei riitä. Tämä järjestelmä avaa rajat, ja sen jälkeen tuontimaksun maksamalla tänne voidaan vapaasti tuottaa, ja siinä mielessä minä pidän hälyttävänä tätä elintarvikepoliittista ohjelmaa.

Kyllä meillä täytyy jatkossa löytyä kansallinen konsensus siitä, että tietyillä perustuotantoaloilla takaamme omavaraisuuden, ja se vaatii kyllä lisensiointijärjestelmää. Minä en ymmärrä, mikä taho vaatii meitä poistamaan lisensiointijärjestelmän, koska käsittääkseni Ees- ja Gatt-järjestelyt koskettavat vientiä. En usko, että ne puuttuvat siihen, miten me omassa maassa toimimme. Silloin puututaan, jos me viemme tuotteita.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen totesi minunkin mielestäni aivan oikeaoppisesti ensinnäkin sen, mikä moneen kertaan ja myös selonteossa on selvästi sanottu, eli että perusmaatalous on tämän prosessin ulkopuolella.

Mutta edelleenkin ministerin puheenvuoron jälkeen jää perin epäselväksi, miten käy jalostettujen elintarvikkeitten. Ministerin puheet viittaavat siihen, että esteitä niiden muualta tänne tulemiselle oltaisiin karsimassa, mutta sen sijaan ei käy selville se, millä tavalla Suomessa suomalaisia peruselintarvikkeita jalostavan teollisuuden mahdollisuudet tässä kilpailussa kyettäisiin turvaamaan, vai aiotaankokaan niitä turvata? Käykö niin, että pitemmälle jalostetut, ulkomailla valmistetut elintarvikkeet vyöryvät tänne ja suomalaisen elintarviketeollisuuden menestymisen edellytykset, ainakin vissi määrä pohjasta, tippuisivat pois.

Ministeri Salolainen: Herra puhemies! Ensinnäkään meillä ei ole elintarvikepoliittista ohjelmaa. Toimikunta ei ole jättänyt mietintöään. Me puhumme hypoteettisista asioista. Toimikunta ei ole jättänyt mietintöään. Saamani tiedon mukaan siellä kovasti väännetään kättä erilaisista vaihtoehdoista.

Kuka sitten vaatii lisensioinnin poistamista? Ed. Anttila, Gatt vaatii lisensioinnin poistamista tulevaisuudessa. Lisensioinnin poistaminen on yksi keskeinen osa neuvotte-luproblematiikasta, joka tällä hetkellä on. Mitkä sitten ovat nykyisen lisensioinnin kielteiset vaikutukset? Niillä on voitu harjoittaa määrällisiä tuontirajoituksia, mutta nämä

lisenssit ovat olleet saajilleen kuin läänityksiä, vanhoja kuninkaitten antamia läänityksiä. Ne ovat antaneet erioikeuden tietyille standardituojille tuoda jatkuvasti ja suurin piirtein hinnoitellakin vähän niin kuin mieli on tehnyt. Se on mm. eräs sellainen kanava, joka on pitänyt huolta siitä, että ei ole ollut kilpailua tällä puolella, ja se on pitänyt hintoja myös korkeampina, koska läänityksen puitteissa on saanut tuoda ja hinnoitella vähän niin kuin itse on halunnut. Kilpailu on puuttunut.

Mitä tulee jalostettuihin elintarvikkeisiin, niitten tilanne on problemaattinen, koska lähtökohtanahan on se, että itse jalostusprosessille ei tulisi antaa mitään erityistä valtion tukea ja teollisuussuojaa. Toisin sanoen kun tuotetaan itse maataloustuote, niin siinä meillä on tukijärjestelmä ja tulee olemaan varmasti tulevaisuudessa, niin pitkään kuin silmä kantaa ja siintää, mutta sen jälkeen, kun tuote maatilalta menee tehtaaseen, niin idea on, että sen jälkeen tehtaalle ei jalostusprosessiin anneta enää mitään valtion tukia, vaan sen on pärjättävä prosessissaan niin kuin minkä tahansa teollisuuden. Se on sitten jo teollisuutta.

Jalostusprosessin olisi oltava kilpailukykyinen. Tämähän hoidetaan sillä tavalla, että jos esimerkiksi suomalainen elintarvike toimitetaan tehtaalle, tehtaalle annetaan hinnanerokorvaus, jotta se pystyy saamaan raaka-aineensa maailmanmarkkinahintaan. Oikeastaan mitään muuta sen hyväksi ei ole tehtävissäkään. Se joko pärjää tai ei pärjää. Se kehittää kilpailukykyisiä tuotteita ja sitten rationalisoituu niin kuin mikä muu tahansa elinkeino ja sillä tavalla tekee riittävän suuria yksiköitä ja pystyy kilpailemaan. Siis elintarviketeollisuus on rakennemuutoksen kourissa ja tarpeessa joka tapauksessa kilpailun kiristyessä.

Mutta toinen seikka on vielä se, millä tavalla Ees-järjestelyssä jalostettujen elintarvikkeiden osalta tullaan toimimaan. Se on vielä auki, eli ei ole siis yksityiskohtaista näkemystä siitä, miten jalostettuja elintarvikkeita lopullisesti tullaan kohteilemaan Ees-sopimuksessa; siitä ei ole mitään tarkempaa sanottavaa.

Ed. Saapunki: Arvoisa herra puhemies! Valtioneuvoston eduskunnalle antama selvite Länsi-Euroopan yhdentymiseen tähtää-

vien neuvottelujen nykyvaiheesta ja tulevista vaikutuksista kansakunnallemme on vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen varsin laaja-alainen sekä ilmeisen huolellisesti tehty. Meillä kansanedustajilla on ollut kaksi vuorokautta aikaa tutustua tähän selontekoon, ja vaikka yhdentymistietoutta on meille annettu muissakin yhteyksissä, tiedon tulva huomioiden mielipiteidemme muodostuminen laajaan kokonaisuuteen jää pakostakin vaivalliseksi.

Jokainen meistä kansanedustajista ja ilmeisesti myös kansalaisista myöntänee, että Suomi ei ole mikään maailmankartalla oleva saareke, joka ei tarvitsisi hyvinvointinsa ylläpitämiseksi vahvoja kansainvälisiä suhteita. Maallamme on ja on ollut kautta historian hyviä ja huonoja valtiosopimuksia, kahdenkeskisiä tai useampien maiden kanssa tehtyjä. Historiamme tuoreimmista ja samalla hyvistä sopimuksista ovat esimerkiksi pohjoismaisella tasolla tehdyt varsin laaja-alaiset yhteistyösopimukset sekä yya-sopimus.

Efta-yhteistyön toimivuus on paljolti ollut riippuvainen yhteiskuntarakenteiden samankaltaisuudesta. Nyt kun olemme Efta-maina yhdessä ja erikseen menossa laaja-alaiseen, jopa pitkälle samankaltaistuttavaan lainsäädäntöön ja elämisen muotoon pyrkivään Euroopan yhteisöön, ovat ongelmat varmasti monitahoisia. Yksilöimättä historiaan jääneitä maamme huonoja valtiosopimuksia voien kuitenkin todeta niiden koituneen eräissä tapauksissa jopa kansakunnallemme kohtalokkaiksi. Tästä syystä pitkäjännitteisyys ja perusteellinen harkinta lienee paikallaan myös EY:n suhteen.

Ulkoministeri Paasio toivoi puheenvuorosaan eduskunnalta pohdiskelevaa keskustelua maanosamme tulevaisuudesta. Hän myös korosti maamme lähialueiden yhteistyön kehittämisen merkitystä, jossa yhteydessä korostui erityisesti Itämeren alueen yhteistyön kehittäminen. Edellä mainittuun viitaten rohkenen suorittaa muutamia pohdintoja yhdenytvän Länsi-Euroopan tiimoilta.

Haluan todeta, että en suinkaan tätä kehitysprosessia ole vastustamassa, mutta tiedon puute ehkä on sellainen tekijä, joka aiheuttaa ehkä kriittisiäkin kysymyksiä tässä yhteydessä.

Lainaan aluksi parin sotaveteraanin minulle esittämää toteamusta: "Suomi on menossa kohti tuntemattomuutta, jossa vielä

tullaan meitä veteraaneja apuun pyytämään." Kysyin, mitä he tällä toteamuksella mahtoivat tarkoittaa, johon sain vastauksen: "Taistelimme teille nuorille vapaan isänmaan, ja nyt te olette myymässä sen." "Miten niin myymässä", kysyin. "No, Euroopan yhdentymisessä tulee ulkomaa-laisten omistusoikeus meidän maahamme ja noihin firmoihin. Se, kuulkaa, tietää sitä, että esimerkiksi japanilaiset voivat ostaa vaikka taskurahoillaan Suomen, ja missä se meidän itsenäisyys sen jälkeen on?"

Kyseinen keskustelu osoittaa sen, että tällä hetkellä tavallisen rivikansalaisen mietteet ovat hyvin sekavat EY-keskustelun hallitessa suomalaista elämänmenoa. Toivottavasti neuvottelut voidaan viedä eteenpäin siten, ettei sotaveteraanien huoli toteudu. Mielestäni ranta-alueiden ja saariston omistusoikeuden säilyttäminen vain kotimaaisessa omistuksessa ei ole läheskään riittävä toimenpide turvaksi kansakunnan identiteetille.

Pohdinnan arvoinen asia on myös se, että EY tuo tullessaan halvat tuotteet kuluttajien ulottuville. Näin ainakin väitetään. On varmasti totta, että suuret kansainväliset yhtiöt voivat tuottaa edullisemmin esimerkiksi traktoreita, jääkaappeja ja veneitä. Samoin Portugali, Espanja, Kreikka ja Irlanti voivat tuottaa elintason alhaisuuden takia halvemmalla vaatteita ja muita tuotteita. Tietysti suomalainen kuluttaja on tyytyväinen, että kaupoissa on halpoja tuotteita. Sitähän me olemme aina toivoneet. On väitetty, että myös suomalaiset tuotteet halpenevat kilpailun seurauksena.

Tietysti on myös sellaisia tuotantokustannuksia, joita voidaan rationalisoinnin avulla alentaa. Nämä ovat myös rajalliset, sillä tässä korkean elintason maassa suurimmat tuotantokustannusten erät muodostuvat henkilöstömenoista ja erittäin korkeasta verotuksesta niin työvoiman, tuotannon, tuotantopanosten kuin yritystoiminnankin osalta. Syntyykö maassamme tilanne, että mikäli aiot saada tuotteesi markkinoitua, se on myytävä alle tuotantokustannusten, jolloin edessä on varsin nopea konkurssi? Vaihtoehtona joillakin aloilla voi olla tuotannon automatisoinnin vieminen äärimmäisen pitkälle, jolloin työntekijät voidaan vähentää minimiin. Kyseisen pohdinnan seurauksena syntyy väkisin kysymys, mikä on se silmälläkäännettävä, ettemme joutuisi edellä mai-

nitun kaltaiseen hyvinkin pelkistettyyn tilanteeseen. Vai onko muuta keinoa kuin elintasomme lasku?

Herra puhemies! Vaikka maatalous ei varsinaisesti kuulukaan tämän päivän neuvotteluihin yhdistymisrintamalla, lähitulevaisuuden suunnitelmissa se kuitenkin lienee. Maassamme on käyty ja edelleen vauhditetaan ruuan hintakeskustelua. On oikein, että myös ruuan osalta pyritään tuotantokustannuksia minimoimaan. Mielestäni ruuan hinnan kalleudesta syytetään kuitenkin aivan liikaa yksinomaan tuottajia.

Valtio ahnehtii maatalouden tuotantopainoksista, traktoreista, työkoneista, lannoitteista, rakennustuotteista, polttoaineista, valmistustuotteista ym., suunnattoman paljon veroja, jotka siirtyvät tietysti kaupan hyllyllä olevan lopputuotteen hintaan. Huvittavana esimerkkinä josta ei juuri puhuta, on yleinen ruokajuomamme hiilihappopitoinen vesi, joka ei liene kovinkaan kallista tuottaa. Näiden juomien litrahinta on huomattavasti kalliimpi tänä päivänä kuin maidon. Sopii kysyä, mistä moinen johtuu ja miksi tästä asiasta ei puhuta. Maidon hinnasta kyllä puhutaan jatkuvasti, jos se pennillä tai parilla nousee.

Valtion rasitteet ovat elintarviketuotannossamme kohtuuttoman suuret, joita ylläpitämällä emme pysty edes teoriassa kilpailemaan maailman markkinoilla. Koska Suomessa on tapana kopioida länsinaapurimme Ruotsin lainsäädäntöä, lienee paikallaan ottaa pari esimerkkiä Ruotsin uudesta maatalouspoliittisesta ohjelmasta. Nämä ovat suoria lainauksia: "Jos tuotanto on suurempi kuin kotimainen kysyntä, osoittaa se tuottajien halukkuutta tuottaa alempaan hintaan, mikä myös näkyy kuluttajahinnoissa." Jos jostakin syystä on korkeaa ylituotantoa maassa ja sen takia pudotetaan tuottajahintoja, en usko, että joku pienviljelijä salomaila ymmärtää, että hän on se ylituotannon aiheuttaja ja pitäisikö hänen todella lopettaa maatalous siitä syystä.

Toinen esimerkki: "Takuuhintojen poistaminen pakottaa viljelijät sopeutumaan tuotannon kotimaiseen kysyntään ja vientimarkkinoihin normaalein kaupallisoin ehdoin." Edellä mainittu malli lienee lähellä EY-mallia, joka varmuudella meille sopeutettuna lopettaa ainakin arktisen Pohjois-Suomen maataloustuotannon, mikäli valtio jatkaa ny-

kyistä verorasituspolitiikkaansa. Tästä pohdinnasta seuraa kysymys, muuttuuko maataloudesta vähennettävä väestömme EY:n siirtotyöläisarmeijaksi.

Toisena kysymyksenä tulee mieleen: Eikö Suomi voisi pitää yllä kohtuullista ylituotantoaan, koska lähialueillamme nähdään jopa nälkää? Vaikka elintarvikekauppa olisikin kannattamatonta, niin osan toiminnan haitatekijöistä voisimme kestää naapuriystävyyden nimissä. Eivät ne laivasubventiotkaan kovin pieniä ole, ja työllisyystekijä sielläkin on takana.

EY-kriteereillä mitattuna maassamme ei ole kehitysalueita lainkaan. Mikäli suurien olosuhde-erojen maassamme sovelletaan EY:n mallia, entistä suuremmalla varmuudella väestötyhjiö etenee aavikoitumisen tapaan Pohjois- ja Itä-Suomessa.

EY-sopimukseen oleellisesti liittyvä vapaa työvoiman liikkuvuus tuo mieleen kysymyksen: Jos henkilö on toiminut ulkomailla esimerkiksi kymmenen vuotta tehden työtä useissa maissa, kertyykö eläkettä jokaisesta maasta erikseen, vai joutuuko alkuperäinen kotimaa maksamaan henkilön eläkkeen? Miten on liikkuvan perheen muun sosiaaliturvan, lapsilisien, lasten hoidon jne. laita?

Lopuksi haluaisin kysyä hallitukselta: Eikö olisi tarpeen pyrkiä laskennallisesti ennakkoimaan EY:n vaikutus yksittäisen kansalaisen tai perheen kohdalla ja suorittamaan sen jälkeen asiasta kansanäänestys? Joskus tuntuu, urheiluterminä käyttäen, siltä, että loppukiri kyseisessä asiassa on otettu liian aikaisin ja jalat menevät maitohapoille jo ennen maaliintuloa.

Edustajat Jaakonsaari ja Paasio merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saapungilla näyttää olevan hyvin huono käsitys Suomen teollisuuden ja yritysten mahdollisuuksista. Varmaan tarvitaan uusia ponnisteluja, että pärjätään nyt Euroopassa. Mutta kyllä tulee myöskin uusia mahdollisuuksia, koska semmoiset markkinat, jotka tähän asti ovat olleet suljettuja, esimerkiksi Saksan tai Englannin sisäiset markkinat, joille ei ole voinut Suomesta tuotantoa viedä, sanotaan esimerkiksi sääha-

vaintolaitteita, avautuvat tämän uuden Euroopan systeemin mukana.

Kyllä meillä yritysten on täytynyt olla kilpailukykyisiä tähänkin asti, koska meillä kuitenkin on saanut vapaasti tuoda ja viedä tuotteita, päinvastoin kuin maataloudessa, jossa on erilaisia suojakeinoja. En myöskään ymmärrä sitä, että maataloudessa tulevaisuudessa voisi olla niin paljon väkeä kuin tällä hetkellä. Ylituotantoa ilmeisesti aiheuttavat lähinnä juuri pienviljelijät, koska heidän tuotantonsa on hyvin epätaloudellista ja tulee kalliiksi, kun on liian pieniä tiloja. Suuri osa heistä on eläkeiässä. Jos voitaisiin maksaa kunnan eläke maataloudessa tällä hetkellä ylituotantoa aiheuttaville, varmasti ylituotannosta päästäisiin jo paljon eroon. Kyllä Suomessa maatalous täytyy rationalisoida niin, että tilat ovat kohtuullisen kokoisia perhetiloja, jolloin siellä pärjää ilman suuria tukia. Enkä usko, että myöskään asutuksen poistuminen enää kovin paljon pahenee, koska suurin osa suomalaista on jo muuttanut taajamiin ja kaupunkeihin.

Ministeri Kasurinen: Arvoisa puhemies! Ed. Saapungille haluaisin todeta aluksi, että hallituksen toimesta kyseinen selvitys jaettiin perjantaina, jolloin se oli myös kansanedustajien käytössä luonnosasteella olevana. Kahden päivän tutustumisaika ei käytännössä ollut näin.

Arvoisa puhemies! Kuten hallituksen selvityksen oikeita painotuksia sisältävässä kulttuuripoliittisessa osassa todetaan, Suomen kannalta osallistuminen Euroopan yhteisöjen kulttuuripoliittisiin hankkeisiin tulee harkita tapaus tapaukselta. Osallistumisemme edellyttää aina myös oman rahoituspanoksen tuomista kortena yhteiseen kekkoon. Ainakin tällä hetkellä näyttää siltä, että suurin mielenkiintomme on kohdistunut ohjelmiin ja projekteihin, jotka sisältävät audiovisuaalisen kulttuurin alueelle. Tällä alueella Suomen kaltaisen pienen maan mahdollisuudet pysyä ajan hermolla edellyttävät tiivistä mukana oloamme kansainvälisessä yhteistyössä.

Euroopan yhteisöjen kulttuuripoliittiset ohjelmat ja hankkeet, kuten audiovisuaalinen Eureka, tarjoavat uusia kanavia oman kulttuuripolitiikkamme kehittämiseen, kokemusten ja virikkeiden saamiseen sekä kansainväliseen yhteistyöhön. Ne eivät toki korvaa

perinteisiä kahdenvälisiä kulttuurisuhteitamme eivätkä toimintaamme kansainvälisissä järjestöissä kuten Unescossa, Euroopan neuvostossa tai pohjoismaisessa kulttuuriyhteistyössä.

Nopeasti muuttuvassa kansainvälisessä tilanteessa olisi kuitenkin kannaltamme erittäin lyhytnäköistä jättää käyttämättä ne mahdollisuudet, joita integraatio tuo mukanaan kansainvälisen kulttuuriyhteistyön kentälle. On mielestäni tärkeä muistaa, että integraatiokehitys tulee välillisesti vaikuttamaan monin tavoin kulttuurielämän yleisiin toimintaedellytyksiin. Integraation tavoitteiksi asetettujen neljän vapauden täydellinen toteutuminen lisää tuntuvasti vuorovaikutusta ja liikkuvuutta Euroopan yhteisöjen sisällä. Sen myötä taiteen ammatillaiset, kuten muusikot, kuvataiteilijat, elokuvan tekijät ja muotoilijat, voivat esteettä hakeutua virkoihin ja työtehtäviin EY:n alueella. Eurooppalaisen talousalueen Ees:n toteuduttua tämä tulee koskemaan myös Suomea ja muita Efta-maita.

On luultavaa, että eurooppalaistuminen on nopeinta audiovisuaalisella sektorilla, joka jo ennestään on luonteeltaan hyvin kansainvälistä. Tätä arviota tukevat kaikki tähänastiset kokemukset. Kansainvälistyminen etenee lisäksi vaivattomasti musiikkielämässä ja muillakin sellaisilla taiteen aloilla, joilla kielimuurien ylittäminen käy helpoimmin. Vapaus perustaa yrityksiä sisämarkkina-alueella koskee myös kulttuurialalla toimivia liikelaitoksia. On mahdollista, että esimerkiksi kustannustoiminnassa ja viestintäsektorilla, kenties myös taidekoulutuksessa ja taidelaitoksissa, kehitys johtaa kohti yhä kansainvälisempiä ja suurempia yksiköitä.

Haluan edellisestä yhteenvetona todeta: Puheena oleva yhdentymiskehitys on painotetusti taloudellista laatua. Meidän on myös huomattava, että kulttuuri on riippuvainen taloudellisista realiteeteista. Kun puhutaan kulttuurista ja siihen liittyvistä pehmeistä arvoista, tämä ikään kuin unohdetaan. Olemme pieni kansakunta, jolla on omaleimainen ja rikas kulttuuri. Kulttuuripalvelujen levittämisen kannalta markkina-alueemme on mm. kielen vuoksi rajoitettu.

Ei ole ajateltavissa, että kulttuurimme moninaisuus, rikkaus ja laatu olisivat ylläpidettävissä ilman julkista taloudellista panostusta. Suomella on muiden Pohjoismaiden ta-

paan kehittynyt ja hyvin toimiva, luovuutta ja kulttuurin tuotantoa edistävä rahoitusjärjestelmä. Luonnollisista syistä järjestelmä on syntynyt kansalliselta pohjalta. Hyväksymme vastaavasti kulttuurin tukemisen muodot kansalliselta pohjalta myös muissa maissa. Yhdentymiskehitys johtaa kulttuurissakin kansainvälistymiseen ja avautumiseen entisestään. Tärkeä kansallinen etumme kuitenkin on, että kulttuurimme taloudelliselle perusrakenteelle ei yhdentymisen myötä aiheudu häiriöitä.

Arvoisa puhemies! Tämän jälkeen muutamia näkökohtia integraatiosta ammatillisen koulutuksen kannalta.

Yhdentymiskehityksen eteneminen näkyy myös Euroopan yhteisöjen koulutuspolitiikan aktivoitumisessa. Yhteisöjen poliittiseksi tavoitteeksi on 1980-luvun puolivälissä hyväksytty ohjelma, jonka tavoitteena on kansalaisten Eurooppa. Ohjelma painottaa ihmisten voimavarojen kehittämistä mm. koulutuksen ja kulttuurin sekä ihmisten välisten kanssakäymisen ja vapaan liikkumisen edistämistä.

Euroopan yhteisöt on erityisesti pyrkinyt tukemaan sellaisia ohjelmia, joiden avulla nuoriso saa kokemuksia elämästä muissa yhteisöjen jäsenmaissa sekä hankkii muiden jäsenmaiden kieltä ja kulttuuria koskevia tietoja, taitoja ja ymmärrystä. Koulutus kuulu Euroopan yhteisöjen ohjelmissa niihin työvoiman ja ammattien vapaata liikkuvuutta edistäviin toimiin, joiden avulla pyritään yhteismarkkinoiden toteuttamiseen. Keskeisiä kysymyksiä tällä sektorilla ovat olleet yhteisöjen käynnistämät laajat koulutuspoliittiset ohjelmat, pyrkimykset tutkintojen vertailtavuuden kehittämiseen sekä tutkintojen ja vastaavien ammattipätevyyden antavien opintosuoritusten vastavuoroiseen toteuttamiseen.

Yhteiskunnan ja työelämän kansainvälistyessä Suomen ammatillisen koulutusjärjestelmän on varauduttava muutoksiin ja uusiin tilanteisiin. Tieteen ja teknologian kehityksen jatkuva seuraaminen on keskeisin tekijä, jonka avulla koulutusjärjestelmä voi pysyä ajan tasalla ja selviytyä kansainvälisessä kilpailussa. Tämä edellyttää muun ohella sitä, että suomalaisilla oppilaitoksilla, opettajilla ja opiskelijoilla on toimivia kansainvälisiä yhteyksiä ja yhteistoimintaa. Näiden yhteyksien ja yhteistoiminnan perusehtona on mo-

nipuolinen kielitaito sekä vieraiden kulttuurien ja yhteiskuntien tuntemus.

Työmarkkinoiden avautuminen lisää työvoiman liikkuvuutta. Suomessa koulutettavalle työvoimalle tulee järjestää sellainen koulutus, että suomalaiset sen turvin voivat halutessaan siirtyä eurooppalaisille työmarkkinoille. Tämä merkitsee opiskelija- ja opettajavaihdon lisäämistä, opetussisältöjen kehittämistä ja oppilaitosten lisääntyvää kansainvälistä yhteistoimintaa. Toisaalta ulkomaisen työvoiman, opiskelijoiden ja harjoittelijoiden määrä tulee Suomessa varmasti kasvamaan, mikä vaatii ulkomaalaisten ja yleensä muilla kuin kotimaisilla kielillä annettavan ammatillisen koulutuksen järjestämistä suomalaisissa oppilaitoksissa.

Myönteisenä esimerkkinä haluan tässä yhteydessä mainita vain yhden esimerkin kansainvälisestä yhteistyöstä, ja se on käynnistynyt yhteistoimintakokeilu, jossa ovat mukana Vaasan kauppaoppilaitos ja Saksan liittotasavallassa Kielissä toimiva kaupallinen oppilaitos. Yhteistoimintakokeiluun osallistuva Vaasan kauppaoppilaitoksen ulkomaankaupan linjan opetusryhmä suorittaa sekä suomalaisen merkonomitutkinnon että saksalaisen kaupallisen tutkinnon. Mahdollisuuksia tämän esimerkin kaltaiseen oppilaitosten yhteistyöhön löytyy varmasti kaikilla aloilla.

Opetusministeriö on myös ryhtynyt toimiin opiskelijavaihtoon osallistuvien ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden opintososiaalisten etujen parantamiseksi. Olemme tehneet päätöksen, että ammatillisten oppilaitosten ulkomaalaisille opiskelijoille voidaan harkinnan perusteella myöntää lisättyinä opintososiaalisina etuina ruokailu, välttämätön oppimateriaali, majoitus, matkat opiskelupaikkakunnalta Suomen rajalle ja takaisin sekä henkilökohtaisia tarpeita varten kuukausiraha. Vastaavasti ammatillisessa oppilaitoksessa kirjoilla olevalle suomalaiselle opiskelijalle voidaan muun opintotuen lisäksi myöntää lisättyä opintososiaalisena etuna matkakustannukset vaihtoon osallistuvan oppilaitoksen sijaintipaikkakunnalle ja takaisin.

Suomen osallistuminen kansainvälisiin vaihto-ohjelmiin merkitsee oppilaitoksille suurta haastetta. Koska suuri osa kansainvälisestä opiskelija- ja opettajavaihdosta järjestetään vastavuoroisuusperiaatteella, tulee

Suomessa vastaavasti olla valmiuksia ottaa vastaan ulkomaalaisia opettajia ja opiskelijoita. Tämä edellyttää, että luodaan vieraskielisen ammatillisen koulutuksen tarjontaa. Vieraskielisen koulutuksen järjestämistä edellyttävät myös kasvavat ulkomaalaisten määrät sekä Suomeen otettavien pakolaisten ja näiden perheiden ammatillisesta koulutuksesta huolehtiminen. Vieraskielisen koulutustarjonnan lisääminen edistää osaltaan myös suomalaisten opettajien ja opiskelijoiden kielitaitoa ja muita kansainvälistymisvalmiuksia.

Euroopan yhteisöjen koulutuspolitiikassa ei pyritä käsitykseni mukaan jäsenmaiden koulujärjestelmien yhtenäistämiseen. Tässä suhteessa integraatiokehitys ei näytä asettavan uusia ehdottomia vaatimuksia Suomen koulujärjestelmälle. Etujemme mukaista kuitenkin on, että integraatiokehityksen tarjoamia mahdollisuuksia voitaisiin täysimääräisesti käyttää hyväksi ammatillisen koulutuksen kehittämisessä. Ei riitä, että pyrimme mukaan eurooppalaiseen koulutusyhteistyöhön. Meidän tulee myös itse aktiivisesti luoda edellytyksiä ammatillisen koulutuksemme kansainvälistämiselle.

Edustajat Mörttinen ja Uosukainen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kasurinen esitti monia hyviä asioita, jotka pitää toteuttaa tai joita tehdään, mutta minä näen kuitenkin eräissä kohdissa Suomessa vaaroja Euroopan kanalta. Kun täällä puhutaan ammattikorkeakouluista nykyään, saa sen käsityksen, että melkein kunnassa kuin kunnassa on kohta ammattikorkeakoulu. Silloin kyllä Suomen maine koulutusasioissa pahasti pettää Euroopassa.

Minusta ammattikorkeakouluja ei edes kokeilumielessä pidä aloittaa muuten kuin sillä periaatteella, että meillä on jokin asian tuntijaryhmä, joka arvioi kouluyksikön edellytykset olla ammatillinen korkeakoulu. Sitä eivät voi arvioida paikalliset poliitikot tai eivät edes opetusministeriön virkamiehet, jotka eivät tunne esimerkiksi sen ammattialan koulutuksen tasoa muualla. Toivoisin, että ammattikorkeakouluasioissa päästäisiin eva-

luointiin ja sen perusteella määriteltäisiin ammattikorkeakoulujen kokeilut ja tulevaisuuden mahdollisuudet.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansallinen kulttuuri on varmasti itseisarvo sinänsä. Sen ohella varmasti on niin, että yhdentyvässä Euroopassa taloudellisesti menestyvät parhaiten ne, jotka ovat kulttuurisesti kaikkein vahvimpia.

Oli ihan hyvä kuulla ministerin puheenvuorossa sen seikan julki lausuminen, että hän on sitä mieltä, että suomalaisen kulttuurin taloudelliselle perusrakenteelle ei saa aiheuttaa häiriöitä, niin kuin hän sanatarkasti sanoi. Kun selontekoa selaa, siellä sama ajatus on kyllä esillä. Mutta sen seikan osalta, tarvittaisiinko taloudellisesti yhdentyvässä Euroopassa joittenkin kotoisten arvojen entisestään vahvistamista, esimerkiksi suomalaisen kulttuurin kaikkinaista vahvistamista, ei vain kulttuurin rahoituksen, taloudellisen perusrakenteen, säilyttämistä vaan sen todella radikaalisti vahvistamista sekä sähköisen viestinnän että muun kansallisen kulttuurin osalta, siitä mieluusti olisi kuullut ministeriltä joitakin käsityksiä ja näkemyksiä. Yritin hyvin tarkalla korvalla tätä puolta kuunnella enkä kuullut ministerin kantaa näihin.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kasurinen käytti tärkeän puheenvuoron. Tarkoitus on kiinnittää huomiota vain niihin kohtiin, mitkä tässä puheenvuorossa eivät sinänsä tulleet esille.

Ensinnäkin työvoiman liikkuvuus Euroopan yhteisön maissa. Kun on arvioitu, että noin 2 prosenttia työvoimasta olisi keskimäärin se, mikä liikkuu, se merkitsisi käytännössä sitä, että noin 40 000 ulkomaalaista tulisi tänne eli noin kaksi kertaa enemmän kuin tällä hetkellä on. Miten houkutteleva Suomi käytännössä on, on toinen asia, koska vaikka palkkataso vastaa keskieuroppalais-tasoa, elämisen taso Suomessa, asuminen ja eläminen muutoin, on paljon kalliimpaa, ja se koskee paitsi ammatissa olevia myös opiskelijoita.

Toinen asia on opiskelijoitten asema Suomessa, joka on erittäin heikko. Tämä olisi sellainen asia, joka minun mielestäni pitäisi erittäin tärkeänä sekä Suomen itsensä kan-

nalta että muutoinkin, kun Eurooppaan valmistaudutaan, laittaa mahdollisimman hyvin kuntoon, koska varmasti vastavuoroisuusperiaate myös opiskelijoitten kohdalla tulee olemaan ja siinä mielessä Suomi kaikilta osin mielestäni ei vastaa eurooppalaista tasoa.

Suomesta pois päin lähdetessä kielitaito on tärkeä. Englannin kieli on liian yksipuolisesti Suomessa kouluissa. Eurooppalaiset kielet ovat muutkin hyvin tärkeitä, ja tässä suhteessa valinnanvaraa tarvittaisiin. Se edellyttää myös opettajien koulutusta.

Ammattikorkeakouluista olisin täysin toista mieltä kuin ed. Tiuri. Kyllä Suomessa opetusministeriön virkamiehet, jopa kansanedustajat, ovat saaneet kansainvälisesti kokea sen, että Suomessa koulutuksen taso tällä hetkellä on verrattain korkea. Minusta meille pitää luoda kansainvälisesti vertailun kestävä ammattikorkeakouluopetus.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Euroopan integraation kulttuuriset ulottuvuudet ovat todella huikeat. Eurooppahan on parhaimmillaan sitä, mitä Euroopan kansalliset kulttuurit ovat. Toivottavasti me ennakkoluulottomasti osallistumme Euroopan yhteisiin kulttuurihankkeisiin, mm. audiovisuaalisiin hankkeisiin ja kirjan aseman parantamiseen.

Kun meidän tietysti samalla on vahvistettava omaa kulttuuriamme, kysyisinkin: Onko hallituksella ollut aikeita eli aiotaanko kirjan 17 prosentin liikevaihtovero poistaa tai ainakin harmonisoida EY-tasolle eli 4—9 prosenttiin?

Toinen kysymykseni: Aiommeko vihdoinkin tukea saamelaiskulttuuria niin, että se todella voisi kehittyä? Viittaen taiteilijoiden äsken jättämään vetoamukseen asiasta ja myös pääministeri Holkerin tänään esittämään käsitykseen siitä, että EY:n piirissä ovat etniset kulttuuriryhmät nousseet uuteen kukoistukseen. Ei suinkaan vain ole niin, että me odotamme sitä, että EY tukisi meidän saamelaiskulttuuriamme? Minusta meidän pitäisi tehdä se itse ja nopeasti.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulttuurin alueella yhteistyö on ollut perinteisesti laajempaa kuin taloudellisella alalla. Siksi työskä kulttuurin alueella ei tule olemaan yhtä

raskas kuin monilla muilla alueilla. Tämä henki näkyi selonteostakin.

Ministeri Kasurinen arvioi integraation vaikutuksia kulttuurin alueella todeten mm., että taiteen ammattilaiset voivat esteettä hakeutua virkoihin EY-alueella. Ymmärsin, että hän tarkoitti sitä, että myös Suomessa tämän tyyppisen kehityksen tulisi olla mahdollista. Hän otti esimerkiksi musiikin.

Musiikki on erinomaisen hyvä esimerkki tällä alueella, mutta tuntuu siltä, että tänä päivänä Suomi on erityisen nihkeä tavoitteen toteuttamisessa. Suomeen on pitkän aikaa tullut musiikin ja monen muunkin taiteen alan ammattilaisia, joiden on hyvin vaikea saada täältä virkoja. Ministeri ei valitettavasti kertonut vielä, mitä opetusministeriössä aiotaan tehdä ulkomaalaisten taiteen ammattilaisten mahdollisuuksien parantamiseksi sillä tavalla, että he nykyistä helpommin pääsisivät työskentelemään Suomessa.

Tuntuu siltä, että Suomen viranomaiset pitäessään aivan liian tiukkaa seulaa antavat myös suomalaisista väärän kuvan taiteen ammattilaisten välityksellä. Ei pitäisi tällaista kuvaa ulkomaalaisille missään tapauksessa antaa. Kulttuurin alueella jos missä vuorovaikutus on elinehto. Ymmärrän, että aikaisemmin vuorovaikutus on ollut jotenkin helpompaa kuin viime vuosina.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo tämä vastauskierros on osoittanut sen, kuinka laaja kulttuurin kenttä ja kirjo on. En mitenkään kadehdi ministeri Kasurisen kohta alkavaa vastausta. Tarkoitukseni oli itse liikkua vähän yleisemmällä tasolla vastauspuheenvuorossani, kun miellyttävällä tavalla kiinnitin huomiota siihen, miten ministeri Kasurinen minusta aivan oikein korosti sitä, miten nyt ja tulevaisuudessa vielä enemmän vain vahva talous osana eurooppalaista taloutta voi antaa edellytykset myös pienelle Suomelle kilvoitella kulttuurin rikkaalla ja monipuolisella kentällä.

Minusta kulttuurin omaleimaisuus syntyy vain voimakkaiden ja aktiivisten henkilöiden persoonallisesta tuotannosta. Siis kulttuuri ei ole mikään abstraktio vaan jotain, mikä syntyy jostakin. Tämä mielestäni edellyttää kulttuurimyönteistä yhteiskuntaa. Jos ymmärsin ministeri Kasurisen ajatuksenjuoksun oikein, hän myös tarkoitti, että hallitus on

luomassa lisää edellytyksiä suomalaisen kulttuurin eri muotojen vahvuudelle ja näiden kukkimiselle.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin menee kieli, sitten menee mieli, sanotaan. Oli erittäin arvokasta, että kulttuuriministeri Kasurinen käytti puheenvuoronsa tässä yhteydessä, joka yhteys korostaa aika lailla raa'asti materialistisia arvoja.

Panin merkille saman asian kuin ed. Pekkarinen, sen seikan, että kulttuuriministeri sanoi, että kulttuurin perusrakenteelle ei tuotettaisi häiriötä. Se on hyvin arvokas tieto. Nimittäin sen perusrakenteen täytyy aivan epäilemättä olla poikkeuksellisessa kunnossa ja poikkeuksellisessa iskussa juuri nyt, kun meitä uhkaavat niin monet vaarat.

Erityisellä mielenkiinnolla panin merkille myös sen, että ministeri Kasurinen mainitsi yhtenä osa-alueena elokuvan. Sen suhteen minusta Suomessa ei voitaisi olla liian avokätisiä. Elokuva on kuitenkin kielistä kansainvälisimpiä ja sellaisena mitä mainioin tuote viedä meiltä muualle kertomaan sitä, mitä me olemme, mitä me osaamme ja miten me näemme.

Toinen seikka, joka myös on minusta hyvin tärkeätä tässä yhteydessä huomata, on se, että viestinnän rakenteet ansaitsevat aivan erityistä huomiota juuri nyt, jolloin kansainvälinen viestintä kaatuu päällemme tavalla, josta emme tiedä oikeastaan mitään siinä tilanteessa, kun se viestintä saa alkunsa, kun se lähtee meille tulemaan.

Lopuksi ei niinkään kysymyksenä kuin toteamuksena: Luulen, että kulttuuriministeriössä, opetusministeriössä, olisi arvokasta oivaltaa se seikka, että Suomessa saattaisi olla nyt aika jonkinlaisen kulttuurisen tähtikultin ylläpitämiseen, pönkittämiseen, tähtien viemiseen meiltä muualle ihan kansallisen identiteettimme tähden.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin kiinnitin huomiota kulttuurin perusrakenteen tärkeyteen ja siihen, että se ei saisi häiriöitä. Kulttuurin yhteydessä on hyvin raadollista ja raskasta puhua rahasta, mutta kun perusrakenteen häiriöttömyyttä miettii, siinä eittämättä tulee hyvin pian vastaan se, että käytännössä joudumme vetämään jonkin rajan, millä ta-

solla ja miten painottaen etenemme integraatiossa, viemmekö satoja miljoonia tutkimuspuolella ja korkeakoulutasolla ja viemmekö samanaikaisesti vai emmekö kykene yhtä aikaa viemään myös tätä linjaa, mitä ministeri Kasurisen puheenvuoro pääsääntöisesti oli: opiskelijavaihtoa, koululaisvaihtoja, oppilaitosten vaihtoa, kansalaisjärjestöjen toimintaa jne.

Selonteon sivuilta 86—88 löytyvät nämä kymmenet ja sadat miljoonat perusmaksuita, jäsenmaksuista ja lisämaksuista. Erään opetusministeriön virkamiehen mukaan näistä kertyisi peräti lähemmäs 400—500 miljoonaa vuosimaksuja, mikä on tietenkin iso summa.

Haluaisin tiedustella ministerin mielipidetä: Miten painotukset aiotaan asettaa integraation etenemistyössä — tutkimus- ja kehitysyhteistyö kontra muu opiskelijoita ja oppilaitoksia koskeva kansainvälistyvä yhteistyö — vai riittävätkö rahat viedä kaikki ovet auki kulttuurisektoria ja sivistyssektoria eteenpäin?

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen yhdyntävän Euroopan selonteossa on mainintoja mm. juuri ammatillisesta koulutuksesta, siitä, että jokaisen mukaan tulevan maan ihmiselle on taattava omassa maassaan ja myös muissa mukaan tulevissa maissa ammatillinen peruskoulutus sekä jatkokoulutus samalla, toivomallaan alalla.

Tätä tavoitetta Suomen osalta parantamaan on jo monia vuosia keskusteltu ammattikorkeakouluista, joihin ministerikin katosi ja eräissä muissakin puheenvuoroissa on kajottu. Valitettavaa on ollut vain havaita se seikka, että tiettyä viivytystä, komiteaan sulkemista, on tapahtunut ammattikorkeakoulukokeilun osalta. Ilahduttava asia oli kuitenkin kuulla eilen ministeri Kasuriselta, että hän on panemassa vauhtia ammattikorkeakoulukokeilun järjestämiseen ja tämän vuoden aikana vielä jotain asiassa tapahtuu.

Olisin tämän asian yhteydessä ottanut esiin nimenomaan eteläkymenlaaksolaisten toiveen siitä, että yhdeksi kokeilupaikkakunnaksi ammattikorkeakoulukokeilussa otettaisiin Kotka, jossa on tekninen oppilaitos, merenkulkuoppilaitos sekä metsä- ja puutalouden oppilaitos, joilla on nyt jo hyvin paljon yhteistä toimintaa. Kaupunki on me-

rikaupunki, ja siellä on jo kokemusta ulkomaisista oppilaista. Muun muassa Afrikan tasavalloista on lukuisia vuosia ollut oppilaita.

Ministeri Kasurinen: Arvoisa puhe-mies! Olen ilahtunut eduskunnan aktiivisuu-desta, mikä kiitoksella mainittakoon. Ed. Tiurin kysymyksessä ja muissakin puheen-vuoroissa on esitetty kritiikkiä ja myönteistä palautetta meidän suunnitelmiamme koh-taan, mitä tulee ammattikorkeakouluihin. Mehän olemme lähteneet omassa kts-tarkis-teessamme linjaamaan ensinnäkin tätä kysy-mystä ja tämän linjauksen yhteydessä olem-me myöskin rajanneet tavallaan kokeilun alkuvaiheen tiettyyn mittasuhteeseen. Toi-saalta on todettava vielä tässä vaiheessa, että yhtään kokeilulupaa ei ole myönnetty, joten tällä emme ainakaan ole maamme mainetta pilaamassa, mitä tulee rajojemme ulkopuoli-seen keskusteluun.

Käsitykseni on, että tämä prosessi etenee nyt sillä tavoin, että kun eduskunta on toivonut koulutuspoliittista selontekoa ja me sitä opetusministeriössä parhaillaan valmiste-lemme ja aikataulumme on, että se tulisi huhtikuun alkupuolella eduskunnan käsitel-täväksi, niin tuskin mitään mainittavia pää-töksiä koulutuspolitiikan alueella voisimme tätä ennen tehdä, koska haluamme tietysti kuulla myöskin, mitä eduskunnassa näistä kaavailuista ajatellaan. Tällä tavoin olemme asiassa etenemässä.

Mitä tulee yleiseen innostuneisuuteen tai innostumattomuuteen, niin viimeisin tieto, mikä minulla oli, on se, että meillä on ammattikorkeakouluja koskevia hakemuksia 60, joten todella tarvitsemme suurta taitoa ja viisautta siinä — jos alle kymmenen kokeilua mahdollisesti tulee jossain vaiheessa — millä tavalla nämä kohdennetaan ja minkälaisessa integraatiossa.

Mitä tulee taloudelliseen perusrakentee-seen, voisin tietysti tässä yhteydessä vain todeta, että meidän kulttuuripolitiikkamme samoin kuin osin myöskin tiede-, nuoriso- ja urheilupolitiikkamme rahoitushan on aivan omaleimainen. Tähän tietysti myöskin osit-ain huoleni perustuu. Tältä osin meidän tulee olla todella valppaina, jotta säilytämme ne edellytykset, joilla tätä kansallista kult-tuuria myöskin voimme ylläpitää ja ylläpitää niin, että se on nimenomaan kasvava luon-

nonvara eikä kuihtuva niin kuin joskus tuntuu keskusteluissa korostettavan.

Mitä tulee kansanedustaja Heli Astalan kysymykseen kirjan liikevaihtoverosta, tässä-hän on ollut tietty keskustelu juuri akuutissa vaiheessa. Tältä osin totean, että varsinaiset päätökset tai esitykset tästä tekee meidän valtiovarainministeriömme, jolle veroasiat kuuluvat. Sen sijaan opetusministeriön toi-mesta olemme jo vajaa vuosi sitten viimeksi muistuttaneet valtiovarainministeriötä tästä toivomuksesta, että nimenomaan kirjan lii-kevaihtoverotusta voitaisiin harkita uudel-leen, koska tähän on nostamassa kirjojen hintoja kohtuuttomiin summiin. Kuitenkin kirjallisuus on se perusvoimavara, jolle myöskin meidän kansallinen kulttuurimme ja myöskin muiden kulttuurien tuntemus raken-tuu. Tämä tästä. Toivottavasti, kun veroa-sioita muutenkin pohditaan, myöskin tämä nousee myöskin omassa kansallisessa keskus-telussamme esille niin, että se ei ole vain painetta eurooppalaistumisesta.

Saamelaiskulttuurin tukikysymykset ovat asioita, joista me keskustelemme ainakin kerran vuodessa budjetin käsittelyn yhtey-dessä. Mitä tulee tämänvuotiseen tasoon, saamelaiskulttuurin tukemiseen olemme voi-neet myöntää kaikki anotut määrärahat. Tältä osin ainakin opetusministeriön arvion siitä, mikä tarve on, olemme kyetneet tyy-dyttämään. Ehkä taustalla on sitten laajempi pyrkimys, jota saamelaiset ovat korostaneet eri yhteyksissä. Se on nimenomaan kokonai-sen potin saaminen valtion tulo- ja menoar-vioon, niin että saamelaiset itse voisivat päättää koko rahan käytöstä itsenäisesti. Tässä asiassa meillä on ollut hivenen näke-myseroja, mutta jälleen kerran selvitämme asiaa.

Haluan tässä yhteydessä myöskin todeta sen, että olemme opetusministeriössä perus-taneet erityisen saamelaisen kulttuurin seu-rantatyöryhmän, joka käy kaikkien ministe-riöiden alaiset saamelaisia koskevat kysy-mykset systemaattisesti läpi, pyrkii ohjaa-maan niitä toimenpiteitä, millä säädöspohjal-la tai päätöksillä edesautamme saamelaisia. Luulen, että näistä kaikista koostuu tulevai-suudessa se, millä myöskin saamelainen kult-tuuri säilyy elinvoimaisena.

Ed. Isohookana-Asunmaa kyseli taiteilijoi-den liikkuvuudesta ja myöskin siitä, millä tavalla turvaamme taiteilijoiden tulon Suo-

meen. Tältäkin osin on sanottava, että opetusministeriön valtuuksissa ei ole myöntää työlupia Suomeen tuleville, vaan ne ovat jossakin muualla. Mutta sen sijaan voin todeta, että olemme hyvin myönteisesti suhtautuneet mm. erilaisiin erivapaushakemuksiin, kun taideoppilaitoksiin on ollut tulossa opettajia. Tietysti jatkossa, kun Euroopan integraatiokehitys etenee sillä voimalla, mikä nyt neuvotteluaiakataulu tuo tullessaan, tämäkin asia tulee aivan uuteen ulottuvuuteen.

Yleisellä tasolla totean huolen, joka liittyy nimenomaan audiovisuaaliseen puoleen ja elokuvaan. Tässähän tietysti liikutellaan juuri niitä arvoja, joilla me joko vahvistamme kansallista kulttuuriamme tai heikennämme sitä. Käsitykseni mukaan huolenaiheemme on se, miten kotimaisen elokuvan ja ohjelmatuotannon tulevaisuudessa käy, kun jo nykyinen tarjonta, mitä kansainvälisillä foorumeilla on, on hyvin monipuolista. Nimenomaan koko alueen vahvistaminen aina koulutuksesta lähtien on minusta kulttuuripoliittikan aivan selvä, keskeinen painopiste, joka pitäisi myöskin ottaa sillä vakavuudella, että siihen saataisiin niitä voimavaroja, jotka se välttämättä edellyttää, jotta se pysyisi kovassa kilpailussa mukana.

Ed. Laurila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Dromberg: Arvoisa puhemies! Olen erittäin ilahtunut, että ministeri Kasurinen käytti puheenvuoron ennen minua, sillä hän hyvin laajasti selvitti ammatillista koulutusta, sen kehittämistä Suomessa ja merkitystä tulevaisuudessa nimenomaan Euroopan yhdyntyessä. Suomen pysyäkseen mukana yleisessä eurooppalaisessa kehityksessä on kiinnitettävä erityistä huomiota koulutukseen. Tietotaitoa tarvitaan entistä enemmän ja mukautumista nopeasti muuttuviin olosuhteisiin, kuten viime aikoina olemme huomanneet.

Tulevaisuudessa koulutusjärjestelmämme tulee olla joustavampi ja paremmin kansainvälisiä tarpeita vastaava. Koska markkinamme ovat olleet tähän asti suhteelliset suljetut ja suojatut, tulee koulutuksella ja nimenomaan ammatillisella koulutuksella olemaan merkitystä yhdyntymistä ajatellen.

Kaupallisella ammatillisella koulutuksella on ratkaiseva merkitys suurimpana yksittäisenä ammatillisen koulutuksen osa-alueena, kun otetaan huomioon integraation mukanaan tuomat vaatimukset. Kehittyvänä ja kehittymiskelpoisena kaupallinen ammatillinen koulutus pystyy vastaamaan sille asetettuihin vaatimuksiin edellyttäen, että sille taataan tarvittavat sekä materiaaliset että henkiset resurssit. Tämä merkitsee lainsäädännön tarkistamista ja taloudellisia lisäresursseja.

Ulkomailla suoritettun tutkinnon vastavuus tulee selvittää, samoin syntyperäisten opettajien käyttöön ja palvelussuhteen ehtoihin liittyvät kysymykset. Opettajankoulutuksen järjestäminen tulee käynnistää ns. perhe-tyttämiskoulutuksen yhteydessä.

Ammatillisten oppilaitosten opettaja- ja opiskelijavaihtoa tulee lisätä parantamalla taloudellisia mahdollisuuksia. Ulkomailla suoritettu harjoittelu ja tehdyt opintosuoritukset tulee voida laskea osaksi kotimaista tutkintoa. Keskushallintoa tulee kehittää siten, että kansainvälistymiskysymykset otetaan huomioon niiden painoarvoa vastaavasti. Samoin oppilaitoksille tulee antaa resursseja kehittämis- ja suunnittelutyöhön.

EY:n neuvoston ja opetusministerien kokous hyväksyi 9.2.1976 päätöslauselman koulutusta koskevan toimintaohjelman käynnistämisestä. Ohjelman tavoitteena on edistää mm. vieraiden kielten opetusta. Kuten on luonnollista, lisääntyvä integraatio tuo tullessaan kieltenopetuksen tarpeen. Tämä koskee erityisesti ns. harvinaisia kieliä kuten espanjaa, ranskaa, venäjää ja saksaa, joka on yksi tärkeimmistä kielistä Euroopan yhdyntymistä ajatellen.

Kun parhaillaan ollaan luomassa tuntikehysjärjestelmää, on harvinaisille kielille varattava kauppaoppilaitoksissa riittävästi tuntiresursseja. Lainsäädännöllä tulee lisätä oppilaitosten ylläpitäjien ja oppilaitosten päätösvaltaa riittävän joustavuuden takaamiseksi, jotta kaupallinen koulutus on kilpailukykyinen eurooppalaisella tasolla.

Arvoisa puhemies! Kaupallisen koulutuksen kokonaisvaltainen kehittäminen on Euroopan yhdyntyessä yksi merkittävimmistä alueista, sillä pitkälle kilpaillut eurooppalaiset markkinat vaativat todellisia kaupan asiantuntijoita, jotta Suomi pystyy markki-

noimaan tuotteitaan ja pärjäämään taloudellisesti kiristyvässä kilpailutilanteessa.

Ed. Siuruainen: Arvoisa rouva puemies! Koko Eurooppa on suurten muutosten alaisena. Pitkä historia on tuonut uuden kehitysvaiheen: yhdentymisen. Eurooppa hakee tehokkuutta ja kilpailuasemaa. Onkin pohdittava myös sitä, kauanko tämä vaihe kestää Euroopassa, mitä se vaatii Euroopan luonnolta, mitä se vaatii ihmisiltä, ja lisäksi on pohdittava, mikä on kehityksen seuraava vaihe. Millainen on Eurooppa suhteessa kehitysmaihin: itsekäs vai antelias?

Hallituksen selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen on kohtuullisen perusteellinen ja sisältää ihan hyviä kannanottoja. Työstä pitää antaa kiitokset asiaa valmisteleville virkamiehille, pääministeri Holkerin hallitukselle ja ennen kaikkea ministeri Salolaiselle. Selonteossa on tarkasteltu varsin kattavasti yhdentymiskehityksen eri sektoreita lähinnä nk. neljän vapauden ja niihin liittyvien reuna-alueiden puitteissa. Selonteon sisältö, Suomen asema ja neuvottelujen tavoitteet, on syytä punnita erityisen tarkasti erityisvaliokunnissa tämän jälkeen kevään kuluessa.

Hallituksen selonteosta puuttuu kuitenkin olennainen tarkastelunäkökulma. Hallitus on jättänyt arvioimatta hyvin pitkälle Ees-kehityksen aluepoliittisen ja aluerakenteellisen näkökulman. Suomen kannalta se saattaa kohota erääksi keskeisimmäksi tekijäksi Euroopan yhdentyessä. Rajojen avaaminen, kilpailun lisääminen, taloudellisen kasvun nopeuttaminen ja tuotannontekijäin vapaa liikkuvuus tulevat keskittämään todennäköisesti Euroopan asutus-, tuotanto- ja toimintarakennetta hyvin voimakkaasti. Tämä ei ole ainoastaan Suomen ja muiden reuna-alueiden ongelma, vaan se on ongelma myös Euroopan keskeisillä vuoristoalueilla.

On muistettava, että Eurooppa ulottuu palmuvyöhykkeeltä tundralle. Lähes sama olosuhteiden muutos ulottuu laaksoista vuoristoihin lyhyellä matkalla. Vaikka ihmistointa Euroopassa muuttuu ja sitä muutetaan, ei luonnonolosuhteita voida suuresti muuttaa. Maaperä, ilmasto, kasvillisuus, luonnonvarat ja osin maisematkin säilyvät entisellään. Euroopan väestön pääosa ja voimakkain talous on keskittynyt Ydin-Eurooppaan. Sen sijaan karu luonto, harva asutus ja

pitkät etäisyydet ovat reuna-alueiden ja vuoristojen ongelmana. EY:n taholla alueellista kehitystä tasapainotetaan rakennerahastojen avulla. Tuesta saavat nykyisellään ja nykyisten päätösten mukaan pääosan lähinnä Etelä-Euroopan köyhät alueet.

Vertailtaessa EY:n rakennerahastojen tukemisperiaatteita ja Suomen aluepoliittista lainsäädäntöä on todettava, että Suomi ei juuri lainkaan tulisi rakennerahastojen normien mukaisen aluepoliittisen tuen piiriin. Suomi on keskimääräisesti liian vauras maa saamaan EY:n normien mukaista tukea tällä hetkellä. Lisäksi EY tukee enemmän infrastruktuurin edistämistä kuin varsinaisesti yrityksiä, työpaikkojen kehittämistä, kuljetuksia jne.

Huolimatta rakenne- ja aluepoliittisista riskeistä Suomi ei voi jäädä Euroopan taloudellisen yhdentymiskehityksen ulkopuolelle. Suomen virkamiehistön ja erityisesti eduskunnan on kevään kuluessa tarkkaan analysoitava, mitä etuja ja mitä haittoja Ees-kehitys on Suomelle tuomassa. Analyysin perusteella pitää päättää, miten Suomen tulee suhtautua muutoksiin. Niihin voidaan mennä avoimesti. Niihin muutoksiin tarvitaan siirtymäaikaa, ja niihin on saatava varauksia.

Pohjoismaiden ja Efta-maiden kanssa pitää myös selvittää yhteisiä intressejä. Olin hyvin harmistunut Pohjoismaiden neuvoston Reykjavikin kokouksessa, että siellä näihin hyvin tärkeisiin asioihin ei juurikaan puututtu. Erityisesti Pohjoismailla on karujen luonnonolojen ja harvan asutuksen vuoksi aivan erityisiä huomioita otettavia ongelmia. Vaikka kaikkia elintärkeitä varauksia ei voidakaan ottaa Ees-neuvotteluun, ne on tiedotettava ja syntyvien ongelmien lieventämiseen ja poistamiseen on ryhdyttävä järjestelmällisesti kansallisella tasolla.

Rinnan Ees-valmistelujen kanssa hallituksen on valmisteltava ohjelmaa, jolla Suomeen heijastuvat ongelmat voidaan mahdollisemmin tehokkaasti torjua. Onnistuakseen tämä työ edellyttäisi eduskuntaan ainakin tilapäistä erikoisvaliokuntaa, joka valmistelisi muiden valiokuntien rinnalla muutoksen edellyttämää lainsäädäntöä. Yhdentymisen tuomat muutokset ovat siinä määrin suuria, että ne edellyttävät aivan erityistä huomiota juuri lainsäädäntötasolla. Myös ministeriöissä yhdentymisen tuomat muutokset tulee ottaa

huomioon aivan erityisen tarkasti. Ongelmat ja mahdollisuudet pitää tiedostaa ja saattaa niin maatalouden, yritystoiminnan kuin muidenkin talouselämän ja kulttuurialojen tietoon. Kaikkialla pitää pystyä sopeutumaan ja lisäämään valmiuksia mahdollisimman hyvin.

Eräs suurimpia Ees:n etenemiseen liittyviä huolia on kansallisesta aluepolitiikasta huolehtiminen. Suomen aluepolitiikalla on oloihimme sopeutunut omaleimainen luonne. Tosin viime aikoina Suomenkin aluepolitiikassa on painotettu samoja elementtejä kuin EY:nkin aluepolitiikassa, kuten koulutusta, osaamista, tietotaitoa, teknologiaa ja alueiden infrastruktuurin parantamista.

EY:n aluepolitiikassa on painotettu maakuntien omaleimaista ja dynaamista kehittämistä osina rajoiltaan avautuvia valtioita. Tätä taustaa vasten on voimakkaasti hämmästelty, että hallitus ei ole EY-maiden käytännöstä huolimatta käynnistänyt Suomessa maakuntahallinnon kehittämistä. Rajojen avautuessa vahvojen talous- ja kulttuurimaakuntien kehittyminen on varmin tae tasapainoiselle alueelliselle kehitykselle ja omien voimavarojen käytölle. Tämä edellyttää resurssien ja päätäntävällän hajauttamista maakuntiin myös lainsäädännöllisin keinoin. Pelkkä läänipohjainen hallinnon organisointi ilman resursseja ja todellista päätäntävaltaa ei johda toivottuun kehitykseen. Maakuntahallintoon pitää myös Suomella olla oikeus ja valmius.

Arvoisa rouva puhemies! Haluan puheenvuorossani erityisesti korostaa aluepoliittisen ajattelun sisällyttämistä Ees-neuvotteluihin ja Suomen asettamiin varaumiin elintärkeissä kysymyksissä. Yhdentymisen elementit tuovat aluerakenteiden muutokseen ja kehitykseen huomattavasti lisää keskittäviä voimia ja tekijöitä. Maatalouden ja maaseudun asema on vaarassa heiketä. Vasta-alkaneet pienyritykset joutuvat kovaan kilpailuun, suurretkin yritykset joutuvat kasvattamaan itseään ja kansainvälistymään, jolloin suomalainen osa saattaa joutua vaaraan. Suomen tasapainoinen kehittyminen edellyttää oikeutta toteuttaa kansallista aluepolitiikkaa ja sen välineistöön valittuja suomalaisia toimenpiteitä. Pelkkä infrastruktuurin kehittäminen tai tukeutuminen EY:n aluepoliittisiin periaatteisiin ei harvaan asutussa Suomessa voi johtaa riittäviin tuloksiin. Tärkein ja

olennaisin kysymys on toimivan ja demokraattisen maakuntahallinnon toteuttaminen.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi: Valiokuntien arvioidessa Suomen suhtautumista Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen pitää muistaa, että kaikilla olennaisilla talouselämän muutoksilla on vaikutus Suomen alueelliseen kehitykseen ja aluerakenteisiin. Ne joko heikkenevät tai vahvistuvat, hajautuvat tai keskittyvät. Valiokuntien tämän vuoksi kannattaisi kuunnella mahdollisimman paljon asiantuntijoita myös eri tieteenaloilta, joilla on tutkittu alueteorioiden valossa ennakoitavissa olevia rakenteellisia muutoksia. On täysin välttämätöntä, että Ees-kehitystä arvioidaan reaaliselta pohjalta, alueiden ja kansalaisten kannalta ja ennen kaikkea aluepolitiikan näkökulmasta.

Ed. Holvitie merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eiköhän aluepolitiikan suhteenkin rajojen avaaminen ole parempi vaihtoehto kuin sulkeminen, ei oikeastaan ole muuta vaihtoehtoa. Jossakin määrin ed. Siuruaisen hyvin tietämällä tavalla sopeutuminen Ees-sopimuksen jälkeiseen tilanteeseen helpottaa se, että EY on tunnetulla tavalla muuttamassa oman aluepolitiikkansa kriteereitä tällä hetkellä aika kiintoisalla tavalla vähän vastaavaan suuntaan kuin se, missä me olemme jo pitkään olleet. Työssäkäyntialuepohjainen tarkastelu tulee entistä enemmän esille ja samantapaista verkkoajattelua, jota meilläkin on.

Kun ed. Siuruaisen esittämällä tavalla asiaan liittyy myös tietynlaisia uusia kysymyksiä, kokoomus ehdotti eilen, että käynnistetään laaja-alainen uudistustyö aluepoliittisen lainsäädännön tukien kehittämisestä ja valtioneuvosto asettaa toimikunnan uudistamaan aluepolitiikkaa ja sen tukia ja sovittamaan aluepoliittiset säännökset myös Euroopan yhteisön säännöksiin. Toivon, että keskustasta voi aikanaan olla tukemassa tätä aloitetta.

Ministeri Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Euroopan yhdentymisen ei ole vain taloudellista yhdentymistä. Taloudellisen kehityksen tuottamat edut on jaettava siten,

että ne jakaantuvat tasaisesti kaikille yhteistyöhön osallistuville maille ja kaikille niiden kansalaisille. Myös yhdentymiskehityksen aiheuttamat rasitukset on voitava suunnata oikeudenmukaisesti. Näin ollen taloudelliselle yhdentymiselle asetettavien tavoitteiden saavuttaminen riippuu yhdentymiskehityksen toisesta ulottuvuudesta: sosiaalisesta ulottuvuudesta ja siihen liittyvien toimenpiteiden onnistumisesta.

Tämä seikka on ymmärretty myös Euroopan yhteisöjen piirissä. Viime joulukuussa hyväksyttiin Euroopan yhteisöjen sosiaalisten perusoikeuksien julistus ja siihen liittyvä EY:n komission toimenpideohjelma. Myös Euroopan parlamentti on toistuvasti kiinnittänyt huomiota sosiaaliseen ulottuvuuteen. Euroopan parlamentin vaikutusvallan kasvu EY:n piirissä luo edellytyksiä sosiaalisen ulottuvuuden entistä näkyvämmälle asemalle koko EY:n toiminnassa. Sosiaaliseen ulottuvuuteen kuuluvat politiikan sektorit — työllisyys, kaikinpuolinen sosiaalinen turvallisuus, terveys, työntekijäin oikeudet ja työympäristö sekä tasa-arvokysymykset — ovat Euroopan yhteisöissä pitkälti kansalliseen päätöksentekovaltaan kuuluvia asioita. EY:n normistoilla pyritään luomaan yleensä vain tietyt vähimmäisstandardit ja kansallisella lainsäädännöllä hallitaan kansallisen päätöksentekovallan piirissä sosiaalisen ulottuvuuden tärkeimpiä asioita.

Myös perusoikeuksien julistuksessa korostettiin kansallista vastuuta. Kansallinen vastuu ei julistuksen mukaan kuitenkaan saa merkitä huononnuksia nykyiseen tilanteeseen. Kansallisen päätöksenteon ensisijaisuus pysyy myös Ees-sopimukseen liittyvän sosiaalisen ulottuvuuden lähtökohtana. Ratkaisu siitä, kuinka ja miten paljon kehitämme nykyistä sosiaalipolitiikkaamme, riippuu meistä. Sitoutuminen eurooppalaisiin vähimmäisstandardeihin estää sosiaalisen turvallisuuden huonontamisen. Toisaalta osallistuminen erilaisiin yleiseurooppalaisiin ohjelmiin ja projekteihin tuo suomalaisten ulottuville uusia sosiaalipolitiikkaan vaikuttavia tietoja ja kokemuksia.

Vaikka sosiaaliseen ulottuvuuteen kuuluukin varsin paljon juridiselta sitovuudeltaan heikkoja elementtejä, sisältää se kuitenkin myös oikeudellisesti sitovia säännöksiä. Erityisesti tällaisia ovat työturvallisuutta ja terveyttä koskevat määräykset, työntekijöiden

oikeudet sekä naisten ja miesten tasa-arvoa koskevat säännökset. EY:n komissio onkin pitänyt näitä sektoreita ensisijaisina Ees:n sosiaalista ulottuvuutta koskevissa keskusteluissa.

Suomi ja Efta-maat ovat puolestaan korostaneet sosiaalisen ulottuvuuden laajan tulkinnan merkitystä. Myös heikomman sitovuuden omaavilla asiakirjoilla on merkityksensä poliittisina tavoitteina ja juridisten tulkintojen ohjaajina. Suositukset, päätöslauselmat ja ohjelmat voivat myöhemmin johtaa, niin kuin EY:n piirissä on usein tapahtunutkin, sitovien normien antamiseen. Esimerkki ohjelmallisista EY:n sosiaalipolitiikkaa koskevista asiakirjoista on vammaisten kuntoutumista ja sopeutumista edistämään pyrkivä Helios-ohjelma, jota Eftan piirissä on pidetty tärkeänä.

Säännökset sukupuolten tasa-arvoisesta kohtelusta ja samapalkkaisuudesta sisältyvät jo Euroopan yhteisöjen perustuslakiin, Rooman sopimukseen. Tämä artikla sisällytetään myös Ees-järjestelyyn. Euroopan tuomioistuimen tulkintakäytännön mukaan tällä artiklalla on yksilölle välittömiä oikeuksia luova vaikutus. Kuten jo mainittiin, kuuluvat tasa-arvosäännökset yleensäkin sosiaalisen ulottuvuuden oikeudellisesti sitovalle alueelle.

Euroopan yhteisöjen piirissä on voimassa viisi naisten ja miesten välistä tasa-arvoa koskevaa direktiiviä. Lisäksi valmisteilla on kolme direktiiviä. Nämä kaikki ovat tällä hetkellä mukana Ees-järjestelyyn liittyvän yhteisen säädöspohjan määrittelyssä. EY-komission puheenvuoroista voidaan tulkita, että ne myös sopimukseen sisällytetään. Nämä direktiivit koskevat samapalkkaisuusperiaatteen toteuttamisen lisäksi työllisyys- ja ammattikoulutusta, sosiaaliturvaa, yrittäjätoimintaa sekä vanhempainlomiamia, ja Suomen tasa-arvolainsäädäntö pääosin sopeutuu hyvin näihin säännöksiin.

Euroopan yhteisöjen alueella alkoholipolitiikka mielletään osaksi kauppapolitiikkaa. Tämän vuoksi alkoholikysymykset eivät juurikaan ole olleet esillä Ees-neuvotteluissa. Alkoholituotteisiin liittyviä kysymyksiä on luonnollisesti käsitelty, mutta ottamatta varsinaisesti huomioon alkoholipoliittisia tavoitteita. Osaltaan alkoholipolitiikan jääminen sivuosaan johtuu siitä, että maatalouspoli-

tiikka ja verotuskysymykset jäävät Ees-järjestelyn ulkopuolelle.

Kilpailusääntöjen pyrkimys kieltää kansallisten monopolien aiheuttamat kilpailunrajoitukset ei välttömästi vaikuta mahdollisuuksiin säilyttää nykyisen kaltaiset järjestelmät Suomessa myös alkoholijuomien anniskelun ja myynnin suhteen. Lähtökohtana Suomella onkin, että yhdessä muiden Pohjolan Eftamaiden kanssa säilytämme kansallisen alkoholipolitiikkamme perusteet nimenomaan niin, että kansanterveydelliset ja sosiaaliset näkökohdat voidaan ottaa täysimääräisesti huomioon.

Arvoisa puhemies! Euroopan yhdentymisen myötä on myös taloudellisen ulottuvuuden rinnalle yhä voimakkaammin nousemassa yhdentymisen sosiaalinen ulottuvuus. Tämä prosessi on saanut varsinaisen sysäyksensä EY:n sosiaalisten perusoikeuksien julistuksesta ja komission toimenpideohjelmasta. Komission lisäksi myös Euroopan parlamentti ja työmarkkinaosapuolet, erityisesti eurooppalainen ammattiyhdistysliike, ovat voimakkaasti kiinnittäneet huomiota sosiaalisen ulottuvuuden kehittämiseen. EY:n ja Eftan välisissä huippukokouksissa on toistuvasti korostettu Eftamaiden roolia sosiaalisen turvallisuuden edelläkävijämaana. Tämä puolestaan velvoittaa meitä toimimaan aloitteellisesti sosiaalista ulottuvuutta koskevilla kysymyksillä Ees-sopimusneuvottelujen lähtiessä toden teolla käyntiin, jotta sosiaalinen yhdentyminen asettuisi laajasti ymmärretyn hyvinvointipolitiikan perustalle.

Ed. Taina: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin tekee mieli kommentoida ministeri Hämäläisen puheenvuoroa siltä osin, mikä koski pohjoismaista alkoholipolitiikkaa. Kun selonteossakin todetaan, että Suomi pyrkii pysymään pohjoismaisessa yhteistyössä alkoholipolitiikassa, niin toivoisin, että kuitenkin tulevaisuudessa avoimesti mietittäisiin sitä, onko se sen arvoista. Jokainen tiedämme, että juomatavat, alkoholin aiheuttamat sosiaaliset ongelmat jne. ovat Pohjoismaissa hyvin vakavia, ja minusta tuntuu, että jotakin opittavaa voisi olla Euroopasta tässäkin suhteessa. Yleensä niissä maissa, joissa on alkoholimonopolit, myös ongelmat ovat kaikkein suurimpia. En tiedä, ovatko ne keskenään rinnasteisia asioita.

Hallituksen Eurooppa-selonteossa tode-

taan, että Suomen toimeentuloturva ja sosiaalipalvelut kattavat Euroopan yhteisöjen esittämät tavoitteet. Sosiaaliturvajärjestelmä ei kuulu EY:ssä yhtenäisen lainsäädännön piiriin, vaan jokainen maa kehittää sosiaaliturvaa omien voimavarojensa mukaan. Sosiaaliturvan ja sosiaalipalvelujen kannalta onkin Suomessa lähinnä kyse siitä, pysyykö Suomi mukana taloudellisessa kehityksessä niin, että meillä on edelleen varaa kehittää sosiaaliturvaamme. Onhan selvää, että hyvä sosiaaliturva ja taloudellinen kehitys kulkevat rinnakkain. Mitä enemmän tienamme, sitä paremmin pystymme huolehtimaan sosiaaliturvan ja sosiaalipalvelujen kehittämiseen. Itä-Euroopan maiden taloudellinen tilanne on hyvä esimerkki siitä, miten kehitys pysähtyy myös tällä alueella, jos päätöksen tekijät eivät investoi tulevaisuuteen.

Taloudellisen kehityksen turvaaminen ole-malla mukana Euroopan yhdentymisessä on siten myös sosiaalipoliittisesti tärkeää. On turvattava se, että meillä myös tulevaisuudessa on työtä ja sitä kautta lisääntyviä voimavaroja sosiaaliturvamme kehittämiseen. Uhkakuvien luominen sosiaaliturvamme heikkenemisestä on sitä vastoin aiheetonta.

Läntisen Euroopan maissa sosiaaliturva liittyy yleensä työsuhteeseen. Suomalaisen perusturvajärjestelmän kaltaista sosiaaliturvaa ei yleensä ole Pohjoismaiden ulkopuolella. Näin ollen ns. pohjoismaisen hyvinvointipolitiikan toteutuminen, josta selonteossa mainitaan, saattaisi merkitä sitä, että toivottaisimme tänne kaikki tervetulleiksi nauttimaan suomalaisesta sosiaaliturvasta ilman työpanosta. Tämän linjanhan me olemme humanitaarisista syistä omaksuneet pakolaisten kohdalla.

Euroopan yhdentymiskehityksessä ja ihmisten vapaassa liikkumisessa on kuitenkin kyse aivan eri asiasta. Kyse on työvoiman liikkumisesta Euroopan maiden sisällä alueille ja aloille, joilla on työvoimapulaa. Sosiaaliturvan järjestämisessä on kyse näiden liikkuvien työntekijöiden oikeudesta saada siinä maassa, jossa he työskentelevät, samanlainen sosiaaliturva kuin maan kansalaisilla on.

Perusturvaamme ei siis tule ilman muuta laajentaa koskemaan muita maahan muuttajia kuin pakolaisia, ellei kyse ole nimenomaan työhön tulosta Suomeen. Tällainenhan tulee ilmeisesti vastavuoroisesti olemaan suomalaisten työntekijöiden asema muualla

Euroopassa. On myös suhtauduttava suurella varauksella niihin haaveisiin, joiden mukaan suomalaiset tai muut täällä työskennelleet veisivät sosiaaliturvan täältä muuttaessaan mukanaan. Koska selonteko käsitellään valiokunnissa, on sosiaalivaliokunnallakin erinomainen mahdollisuus syventyä kysymykseen suomalaisesta perusturvasta ja liikuvista työntekijöistä.

Me olemme käsittelemässä asiaa, joka vaikuttaa suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseen ehkä vuosikymmeniä eteenpäin. Siksi on tärkeää, että otamme huomioon myös suomalaisen nuorison myönteisen suhtautumisen kansainvälistymiseen ja myös mahdolliseen EY-jäsenyyteen. Vanhat kaavat eivät tulevaisuudessa enää ole käyttökelpoisia. Siksi tarvitaan avointa suhtautumista uudistuksiin myös sellaisilla alueilla, joita me olemme pitäneet tabuina. Maailma muuttuu, muuttukoon myös Suomi!

Koko integraatiokeskustelua tuntuu sävyttävän se ajatus, että kaikki täällä Suomessa olisi jotenkin niin erinomaista, että tämän tilan pysyvyyttä on puolustettava ja erilaisin rajoituksin vaalittava. Totta kai meillä on kehittynyt yhteiskunta, korkea sosiaaliturva ja elintaso jne. Suurimmassa osassa EY-maita ja muuta Eurooppaa on kuitenkin korkeampi elintaso kuin Suomessa, joten myytiin Suomen elintasosta pitää tässä yhteydessä romuttaa. Suomessa on huonommat ja kalliimmat palvelut kuin muissa Euroopan maissa. Ruoka on Euroopan kalleinta, eikä suomalaisen ruuan puhtauskaan enää ole itsestään selvää. Toivottavaa on, että Euroopan taloudellisessa kehityksessä mukana olo tuo näihin asioihin myönteisiä muutoksia ja että myös maatalouspolitiikka muuttuu kulluttajia hyödyttävään suuntaan.

Jotkut tuntuvat ajattelevan, että Suomi voitaisiin valloittaa ostamalla maat. Luodaan pelkoja siitä, että ulkomaisen maanomistuksen salliminen toisi jotakin hyvin kielteistä mukanaan. Tavallisen kansalaisen näkökulmasta en näe erityisiä uhkakuvia siinä, että Suomessa maata omistaisivat Efta- tai EY-maiden kansalaiset. Näistä maistahan tässä yhteydessä puhutaan. EY-maiden kansalaisilta esteet omistuksesta poistetaan 1.7.1990 alkaen. Muiden maiden kansalaisille näitä rajoituksia tietysti jää, jolloin EY-maiden kesken omaisuuden ja pääomien säilyminen suhteessa muihin maihin vahvis-

tuu, ja sehän on koko EY-prosessin tarkoituskin. Halutaan vahvistaa Euroopan taloutta muuhun maailmaan ja erityisesti Japaniin ja USA:han nähden.

Kun näin on, en oikein osaa ymmärtää niitä uhkakuvia, joita mm. ulkomaalaisomistuksesta täällä luodaan, ellei sitten Suomi halua laajentaa Euroopan yhdentymisen mukanaan tuomia oikeuksia muiden maiden kansalaisiin. Suomihan on maailman pedanttisin maa noudattamaan erilaisia kansainvälisiä sopimuksia unohtaen joskus omat etunsa vaikkapa sisäpoliittisista syistä. Tämä on minun mielestäni myös suurin uhka koko yhdentymisasiassa. Suomalaiset itse saattavat muuttaa lainsäädäntöään pidemmälle kuin sopimukset edellyttävät. Tästä meillä on esimerkkejä jo muiden kansainvälisten sopimusten osalta.

Ymmärrän, että sopimukset tulevat sisältämään kohtia, jotka edellyttävät ehdotonta noudattamista, mutta ne tulevat sisältämään myös kohtia, jotka ovat tavoitteita ja joissa toteuttaminen jää kansallisten näkemysten varaan. Näissä kansallisissa kysymyksissä ei tule käyttää sopimuksia politiikanteon välineenä. Vastuu ja päätöksenteko on aina meidän käsissämme, vaikka täällä isänmaallisuuteen vedoten onkin muunlaisia uhkakuvia luotu.

Omanarvontuntoa ja itsevarmuutta kansainvälinen päätöksenteko meiltä tietysti vaatii. Mehän olemme tottuneet odottamaan länneä ehdotuksia ja vilkuilleet pelokkaina itään, hyväksytäänkö ajatus siellä. Suomi on itsenäinen päätöksentekijä eurooppalaisessa kehityksessä. Pään pyörittely pitää lopettaa ja katsoa eteenpäin. Tämän poliittisen kulttuurin oppiminen näyttää joillakin tahoilla erityisen vaikealta.

On vaikea ennakoida, mitä äärettömän nopea muutos tuo mukanaan. Suomessa on poliittisessa päätöksenteossa totuttu jäykkiin liikkeisiin. Joustavuutta ja nopeutta siis tulevaisuudessa tarvitaan suomalaisessa päätöksenteossa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Taina käytti varsin mielenkiintoisen puheenvuoron, kun ajattelee, että hän on kokoomuksen kansanedustaja. Puheenvuorossaan ed. Taina totesi, että Suomessa syödään Euroopan kalleinta ruokaa. Näin todetessaan ed. Taina unohtaa

sen tosiasian, että Suomessa moni muukin asia on kallista kuin yksinomaan ruoka.

Todella olisin toivonut, että ed. Taina olisi myöskin puheenvuorossaan käsitellyt sitä, mikä osuus suomalaisten palkasta käytetään ruokaan. Tietojeni mukaan Suomen palkkataso on sitä luokkaa, että suomalainen ruoka ei sitä taustaa vasten ole yhtään sen kalliimpaa kuin keskieuropalainenkaan. Meillä on ostovoimaa. Ruuan hinta näkyy palkkatasossa, niin kuin varmasti näkyvät erilaisten palvelujen kalliit hinnat. Asuntojen hinta on pilvissä. Jos ed. Taina olisi halunnut olla johdonmukainen, nämä kaikki muutkin Suomen kalliit asiat olisi pitänyt käsitellä eikä nostaa sieltä yksinomaan esille ruokaa.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla ei ole käytettävissäni tällaisia prosenttilukuja, joihin ed. Anttila viittaa, että suomalaiset käyttäisivät jotenkin erityisen vähän tuloistaan ruokaan. Minä en oikein usko, että sellaisia prosenttilukuja löytyykään. Kuten totesin puheenvuorossani, muissa Euroopan maissa on korkeampi elintaso kuin Suomessa ja myöskin monissa maissa korkeampi tulotaso, ja siitä huolimatta niissä maissa on erittäin edullinen ruoka.

Viittasin myöskin muihin kalliisiin hintoihin puheenvuorossani, mutta erityisen ongelmallisena kyllä pidän suomalaisen ruuan hintatasoa ja toivon siihen integraation tuovan jotain myönteistä mukanaan.

Ministeri Härmäläinen: Arvoisa puhemies! Ed. Tainan äskeinen puheenvuoro provosoi minut vielä jatkamaan keskustelua siitä, kenelle sosiaaliturvaa maksetaan yhdentymisessä. Ed. Taina esitti analyysin siitä, millä tavalla asuinmaaperiaatteen mukaisissa maissa kustannukset jakautuvat yhdentyneessä Euroopassa, ja toisaalta, millä tavalla kustannukset muodostuvat niissä maissa, jotka ovat omaksuneet työskentelyperiaatteen. Haluaisin muistuttaa, että on totta tietenkin, että Suomen kaltaisilla mailla, jotka ovat omaksuneet asuinmaaperiaatteen, kustannukset tietenkin muodostuvat suuremmiksi Euroopan yhdentymisessä kuin niillä mailla, joissa on omaksuttu työskentelyperiaate, koska on selvää, että asumisen perusteella sosiaaliturvaan oikeutettujen piiri on aina silloin suurempi kuin työskentelyyn perustavassa sosiaaliturvassa.

Kaikki laskelmat, mitä tällä hetkellä on olemassa, viittaavat siihen, että Euroopan yhteisön säännösten tuomat kustannuslisäykset eivät ole merkittäviä. Mutta toisin kuin ed. Taina minä sanoisin, että jos kustannusten lisäyksiä jossakin mitassa on, en minä pitäisi niitä kovin epäoikeudenmukaisina, jos me yleensä lähdemme siitä periaatteesta, että muodostetaan käsite Euroopan yhteisön kansalaisuus tai Euroopan kansalaisuus. Kyllä meidän siinä täytyy omaan huutoomme vastata, jos olemme yhteistyössä mukana.

Minä myöskin torjuisin sen väitteen, joka tässä keskustelussa hyvin moneen kertaan on elänyt, että yhdentyminen jollakin tavalla aiheuttaisi ongelmia suomalaiselle perusturva-ajattelulle tai jopa romuttaisi sen. Se sosiaaliturva-asetus, joka täällä moneen kertaan on ollut puheissa viittausten kohteena, ei edellytä asumisperusteisesta sosiaaliturvasta luopumista. Se rinnastaa asumisen työskentelyyn niissä maissa, joissa on asumiseen perustuvia sosiaalietuuksia.

Yritin jo eilen täsmentää näitä käsityksiä ja viittasin jo silloinkin siihen, että Suomen ilmeisesti tulee siirtyä sen tyyppiseen järjestelmään, jossa kansaneläkkeen määräytyminen on muutettava sellaiseksi, että se karttuu maassaolo-, maassatyöskentelyvuosien mukaan, jolloin voitaisiin Euroopan yhteisön kansalaisille maksaa eläkettä niiden vuosien mukaan, jotka he ovat Suomessa olleet. Mutta haluaisin nyt uudelleen tänään korostaa: Suomessa vakituksasti asuvien suomalaisten kokonaiskansaneläkkeeseen tällä uudistuksella ei ole vaikutuksia. On aivan selvää, että järjestelmää ei rakenneta sellaiseksi, että henkilö voi muuttaa Suomeen 64-vuotiaana ja siirtyä seuraavana vuonna suomalaiselle kansaneläkkeelle. Tässäkin tapauksessa hän tulisi saamaan ilmeisesti vain yhtä vuotta koskevan osuuden suomalaisesta kansaneläkkeestä.

Eli se, mitä suomalaiselle perusturvalle ja perusturva-ajattelulle tapahtuu, on kotimaisen poliittisen päätöksenteon asia. Se on eduskunnan asia, eikä Euroopan yhteisön asetuksella n:o 1408 ole tämän asian kanssa suoranaisesti mitään tekemistä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En ole niinkään varma siitä enkä tiedä onko ministeri Härmäläinen ihan varma siitä, mitä nyt puhuu,

kaikella kunnioituksella. Oli miten oli, mutta haluan puuttua siihen, että ministeri Hämäläinen mainitsi, että jos meille sitten jokin arpa lankeaa tässä asiassa tavallaan eli tulee lisäkustannuksia, niin meidän on niistä vastattava.

Sosiaaliturvamme ja sen rahoitus ei kestä enää tässä vaiheessa mitään paineita. Meillä sosiaaliturvasta, mm. kansaneläkkeistä, osallisiksi tulevat ihmismäärät kasvavat lähivuosien aikana merkittävästi. Meillä on tällä hetkellä perusturva niin alhainen, että muutamana vuoden kuluessa, ellei saada peruskorotusta, ihmiset painuvat toimeentulominimin alapuolelle eli heille tulee nälkä. He eivät pysty enää elämään sillä, mitä saavat. Tänä päivänäkin alle 2 000 markan kuukausituloilla ei paljon herran huonetta rakenneta.

Toisin sanoen, jos meillä ei lähivuosien aikana saada merkittävää perusturvan korotusta, meille tulee köyhälistö, joka huutaa leipää, omasta väestöstä. Jos me otamme siihen vielä lisää Portugalista ja muualta rasittamaan sosiaaliturvan rahoitusta, me emme pysty sitä kestäämään ottaen huomioon tulevaisuudessa lisääntyvän eläkeläisten määrän. Tämä on aivan selvä asia, ja ei tarvitse kovin paljon teoretisoida, se on selvä laskennallinen kysymys; ottaa kynän ja paperia käteensä ja perustiedot ja laskee. Siis tähän asiaan on, kuten ryhmäpuheenvuorossani sanoin, kiinnitettävä perusteellista huomiota eikä lähdettävä soitellen sotaan, tai muuten meidän käy huonosti.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aina virkistyy, kun Aittoniemi avaa suunsa. On tässä asiassa nyt sekin näkökulma, että jos ja kun Suomeen pidemmällä aikavälillä varmaan on tulossa, ja se on hyväkin, ulkomaista työvoimaa muutama tuhat, ehkä muutama kymmenentuhatta, niin olen varma siitä, että meidän teollisuutemme ja yritysalamme on hyvin tyytyväinen näistä ihmisistä. Uskon, että heistä suurin osa antaa merkittävän panoksen myöskin suomalaiselle työ-, yhteiskunta- ja tuotantoelämälle. Tältä osin ed. Aittoniemen näkemys, että he tulisivat jonkinlaiseksi rasitukseksi, on kerta kaikkiaan väärä.

Toisekseen haluaisin ed. Aittoniemelle todeta, minkä varmaan Aittoniemi tietää, että Suomen sosiaaliturvamenot ovat skandinaa-

visessa mitta-asteikossa olennaisesti pienemmät. Tältä osin meillä on tarvetta uudistuksiin ja mielestäni pitäisi löytää enemmän myöskin poliittista tahtoa nostaa sitä sosiaaliturvan perustasoa, joka liittyy pieniin eläkkeisiin, sairausvakuutuslain peruspäivärahoihin, opintotukeen, asumislisään jne.

Ministeri Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Keskusteluun olisin vielä muistuttanut siitä ja lisännyt sen, että näissä asioissa on aina kysymys etujen ja velvotteiden tasapainosta. Jos olemme vaatimassa suomalaisille mahdollisuutta vapaampaan liikkumiseen Euroopassa, opiskeluun, työkokemuksen saamiseen yhteisessä Euroopassa ja niille suomalaisille, jotka ovat yhteiseen Eurooppaan astumassa, myöskin oikeutta ja turvaa, meidän täytyy tietysti antaa sitä vastaavasti myöskin Euroopan yhteisön niille kansalaisille, jotka mahdollisesti tähän jäiseen, hyiseen maahan ovat tulossa, maahan, jota Bertolt Brecht, kun hän pakolaisena oli Suomessa, luonnehti maaksi, joka vaikenee kahdella kielellä.

Muistuttaisin siitä, että tällä hetkellä sosiaaliturvan säätely Suomen ja muiden eurooppalaisten maiden välillä tapahtuu kahdenvälisillä sosiaaliturvasopimuksilla. Eurooppalaistumiskehityksessä on kysymys siitä, että kahdenvälisten sopimusten sijaan astuu yksi monenkeskinen sopimus, ja varsinaisen pääsopimuksen eli asetuksen n:o 1408 sisältö vastaa sitä samaa, mihin Suomi on sitoutunut jo tähänkin mennessä kahdenvälisillä sosiaaliturvasopimuksillaan.

Ymmärsin, että ed. Aittoniemi oli mm. SMP:n ryhmäpuheenvuorossa epäillyt, että massiivista sosiaaliturvan siirtymistä Suomesta muuhun Eurooppaan tapahtuisi mm. lapsiperheiden kautta ja Suomesta jouduttaisiin siirtämään Portugaliin, joka näyttää olevan ed. Aittoniemen mielestä aivan erityisen kiinnostava maa, lapsilisiä, kotihoidon tukea, elatustukea ja muita sosiaalihuollon etuisuuksia. (Ed. Aittoniemi: Norsunluurannikkokin ...) — Norsunluurannikko ei tietävästi kuulu tähän Euroopan yhteisö-keskusteluun kuitenkaan. — On totta, että tämä asetus, kuten tässä on korostettu, määrittelee etuudet perheen huoltajan työskentelymään mukaan. Näin ollen voi tietenkin syntyä tilanteita, että portugalilaisen työntekijän lapselle joudutaan Suomesta

maksamaan lapsilisät tämän kotimaahan.

Tanskasta on jo saatu kokemuksia asetuksen soveltamisesta. Niiden tietojen mukaan, joita minulle on toimitettu, kerrotaan, että Tanskassa tällä hetkellä työskentelee noin 20 000 Euroopan yhteisön kansalaista. He ovat pääasiassa hyvin koulutettuja henkilöitä, jotka ovat tulleet Tanskaan tekemään työtä ja maksavat tietenkin Tanskan valtiolle veronsakin. He ovat siirtyneet Tanskaan perheineen, lapsineen. Etuuksien maastavienti ei ole ainakaan Tanskan kohdalla aiheuttanut ongelmaa perusturvan kehittämisessä.

Suomi on Tanskaa vielä paljon kauempana, eurooppalaisille maille vielä paljon vierampi ja kielellisesti etäisempi kulttuuri, maantieteellisesti etäämpänä sekä sääolosuhteiltaan paljon tylympi. Ei ole helposti kuviteltavissa, että tilanne, joka Tanskassa on pysynyt erittäin hallittuna, ryöstäytyisi Suomessa erityisen massiivisena sellaisten pelkojen myötä liikkeelle, joita ed. Aittoniemi vilauttaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kansaneläkelaitoksessa eräs asiantuntija on käsitellyt asetusta n:o 1408. Sen mukaan tilanne olisi se, että Suomessa työskentelevän portugalilaisen lapselle maksettaisiin täältä Suomen lakien mukainen lapsilisä. Jos tilanne on päinvastoin, maksetaan toisinpäin, ja se on 11 markkaa lapselta. Tämä ei tietenkään ole silloin tasa-puolista, eli siinä alkaa vesi toisesta tynnyristä valua ja siirtyä toiseen. Jos näin on, kuten on annettu aika korkean asiantuntijan taholta ymmärtää, tässä asiassa on tavattoman suuri ongelma. Ministeri Hämäläinenkin puhuu välillä Tanskasta ja tilanteesta siellä, mutta ei vastaa tähän kysymykseen suoranaisesti.

Toteaisin ed. Gustafssonille vielä, että ei sillä ole merkitystä, vaikka he tekisivät työtä Suomessa. Ei kai heitä Suomeen otetaakaan, jos he eivät lähde tänne työtä tekemään. Toivottavasti tulee sellaista väkeä, joka todella tekee Suomessa töitä, mutta ei tänne tähän saakka ole paljon sellaisia tullut, jotka työn reunaan olisivat tarttuneet.

Kolmanneksi totean, että jos meillä on olennaisesti pienemmät sosiaaliturvakulut kuin esimerkiksi muissa Pohjoismaissa, niin nostetaan, hyvät ihmiset, nyt sosiaaliturvaa, koska meillä alkaa olla muutama satatuhatta

ihmistä jo tänä päivänä sosiaaliturvassa sillä asteella, että heiltä alkaa leipä loppua. Toisin sanoen hintataso nousee niin korkealla, että siihen eivät pitkänkään henkilön kädet enää ulotu. Meillähan on nyt varaa sitä nostaa. Toivottavasti sosialidemokraatit ovat siinä mukana.

Ministeri Hämäläinen: Arvoisa puhemies! Kiitän, että sain luvan tulla vielä oikaisemaan ed. Aittoniemen äskeisessä puheenvuorossa olleen virheellisen tiedon. Toivon, ettei hänen äskeisestä puheenvuorostaan jää elämään sellainen pelko, että suomalaisten lasten lapsilisät olisivat jollakin tavalla Euroopan yhteisön asetusten vuoksi vaarantumassa riippumatta siitä, asuvatko perheen huoltajat Portugalissa, joka näyttää olevan ed. Aittoniemen suosikkimaa, tai sitten Suomessa.

Jos katsomme sellaista tilannetta, että perheen huoltaja asuu Portugalissa ja lapset jäävät Suomeen, ei ole olemassa mitään sellaista asetusta, joka estäisi suomalaista yhteiskuntaa maksamasta Suomessa asuville suomalaisille lapsille sitä erotusta, joka aiheutuu huoltajan työpaikan lapsilisän alhaisemmasta tasosta. Toivon, että tästä ei jää sellaista kuvaa, että suomalaisten lasten etuudet olisivat vaarantumassa.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ymmärtääkseni asiantuntijan lausunto, johon ed. Aittoniemi viittaa, perustuu kaikenlaisiin olettamuksiin siitä, miten sosiaaliset kysymykset ratkaistaan ensinnäkin EY:ssä ja miten ne ratkaistaan EY:n ja Efta-maiden Ees-sopimuksessa. Tällaisten uhkakuvien luominen tässäkin asiassa on aivan tarpeetonta. Mielestäni oleellinen kysymys sosiaalipolitiikassa on juuri se, että tulee vapaampi liikkuvuus työntekijöille ja he saavat työsuhteeseen liittyvän sosiaaliturvan vastavuoroisesti aivan kuten ministerikin totei ja että me odotamme myös vastavuoroisuutta.

Se, mikä tekee asian mielenkiintoiseksi Suomesta ja Pohjoismaista katsoen, on se, että täällä on parempi perusturva. Kenties joudumme miettimään, vaaditaanko lainsäädäntömuutoksia siinä suhteessa, ettei perusturva tule automaattisesti henkilöille, jotka muuttaisivat tänne esimerkiksi työn hakuun. Uskon, että kun sosiaalivaliokunta alkaa

selontekoa käsitellä, tämä asia siellä tarkoin selvitetään ja varmasti nähdään myös se, vaaditaanko lainsäädäntömuutoksia vai ei. Mitään uhkakuvia sosiaaliturvan suhteen ei mielestäni kannata luoda. Olen tyytyväinen, että ministeri Hämäläinen ei niitä myöskään esittänyt.

Ed. E. Aho: Herra puhemies! Ajattelin tässä yhteydessä puuttua vain muutamaankin yksityiskohtaan, jotka liittyvät nyt annettuun selontekoon sekä tänäänkin käytyyn keskusteluun Suomen mahdollisesta täysjäsenyydestä Euroopan yhteisössä.

Ensiksi on annettava hallitukselle vilpitön tunnustus siitä, että joka kerran, kun selontekoja ja tiedonantoja integraatiokehityksestä eduskunnalle on annettu, ne ovat muuttuneet paremmiksi. Tämä ei tarkoita sitä, ettei parantamisen varaa edelleenkin olisi, (Ed. Järvenpää: Älkää vesittäkö!) mutta teknisesti nyt annettu selonteko on mielestäni hyvä pohja integraatioratkaisujen valiokuntakäsittelylle. Sen sijaan tätäkin selontekoa vaivaa sama tauti kuin edellistä tiedonantoa ja sitä edeltänyttä selontekoakin. Nämä ovat virkamiestyötä, ja niistä puuttuu poliittinen näkökulma integraatiokehitykseen, mutta teknisinä suorituksina nämä ansaitsevat kiitoksen.

Mitä tulee keskusteluun Suomen mahdollisesta täysjäsenyydestä Euroopan yhteisössä, olemme keskustassa valmiit hyväksymään sen, että akateemista keskustelua tällaisesta kolmen jos-sanan takana olevasta mahdollisuudesta toki pitää voida käydä, mutta kokonaan eri asia on se, jos ja kun esimerkiksi hallituksen jäsenet ryhtyvät tätä spekulatiota harjoittamaan. Se ei ole tässä neuvotteluasetelmassa viisasta. Sillä vahingoitetaan Suomen neuvotteluasemaa ja mahdollisuuksia hoitaa kansallisia etujaan viisaasti nyt käytävässä Ees-prosessissa. Sillä me kaikki ymmärtääkseni olemme tässä salissa samaa mieltä siitä, että oikea tapa lähteä järjestämään Suomen ja EY:n suhteita on nyt meneillään oleva Ees-prosessi ja kaikki voimat pitää keskittää sen prosessin hyvään loppuun viemiseen. Tässä suhteessa pääministerin iltapäivän aluksi käyttämä puheenvuoro oli tilannetta selkiennyttävä. Toivottavasti se myös johtaa siihen, että hallituksen piirissä esitetyt spekuloinnit täysjäsenyydestä loppuvat.

Mitä tulee keskustan kantaan EY-jäsenyyteen, haluan esittää vielä kertaalleen ne kaksi perustelua, jotka mielestäni tässä tilanteessa osoittavat selvästi tuon poliittisen keskustelun mielettömyyden. Ensinnäkin viime syksynä Euroopan neuvoston istunnossa EY:n pääsihteeri Jacques Delors esitti hyvin selkeästi suunnan sille, mihin EY:n pitäisi kehittyä. Hän sanoi, että EY:stä pitää kehittää paitsi taloudellinen ja poliittinen myös sotilaallinen unioni, josta muodostuu Naton eurooppalainen pilari. On mahdoton kuvitella, että tällaiseen suunnitelmaan voitaisiin kytkeä puolueeton Suomi. Puolueettomutta ja jäsenyyttä tällaisessa liittokunnassa ei voida sovittaa toistensa kanssa yksiin.

Lisäksi on myös toinen perustelu, joka on syytä Suomen yhteydessä muistaa, vaikka esimerkiksi muut Efta-maat täysjäsenyydestä haaveilisivatkin. Se on se, että me olemme kansakuntana ja taloutena aika tavalla erilaisessa asemassa kuin monet EY:ssä olevat maat tai muut Efta-maat. Meidän kansantaloutemme on pieni. Me olemme maantieteellisesti etäällä EY:n keskuksista, ja meillä on taloudessamme ja yhteiskunnassamme paljon sellaisia erityispiirteitä, joiden säilyttäminen on meille kansallisesti elintärkeä asia. Jos ajatellaan suurten EY-maiden mahdollisuuksia hoitaa omia kansallisia intressejään, niillä on riittävästi voimaa ja painoa hoitaa niitä EY:n kautta, mutta Suomen kaltaiselle pienelle maalle se olisi mahdottomuus. Tästäkään syystä ei ole syytä viritellä keskustelua EY-jäsenyydestä. Akateemisena keskusteluna tällaista toki voidaan jatkaa, mutta poliittisen keskustelun puolelle sitä ei mielestäni ole syytä tuoda.

Sitten kahteen yksityiskohtaan, jotka liittyvät selontekoon.

Ensimmäinen asia on hämmästys siitä, että koko tämä selonteko ei tiedä kertoa mitään siitä, mitä verotuksen alalla integraatioratkaisuissa on tapahtumassa. Vielä ensimmäisessä eduskunnalle annetussa selonteossa verotus sai erilliskohdan, erillismaininnan. Sitä pidettiin tärkeänä yhteistyöalueena ja se nähtiin integraation toteutumisen kannalta keskeisenä kysymyksenä. Koko tässä paksussa selontekotekstissä ei ole verotuksesta mainittu juuri mitään. Näin siitä huolimatta, että kun Suomessa veroratkaisuja tämän hallituksen aikana on ajettu, hyvin usein on kuultu perusteluna se, että meidän

on yhdenmukaistettava verojärjestelmäämme EY:n kanssa, jotta integraatioratkaisuja voidaan viedä eteenpäin.

Mistä syystä verotus on nyt kokonaan unohtunut? Olisi mielenkiintoista saada tähän kysymykseen vastaus. Onko se sattumaa, vai onko se tarkoituksellista, ja miksi näin on menetelty? Oli miten tahansa, olipa syy hallituksen unohtukseen, erehdykseen tai puutteeseen mikä tahansa, joka tapauksessa eduskunnan pitäisi mielestäni paneutua hyvin perusteellisesti verotuskysymyksiin, erityisesti pääomatulojen verotukseen ja välillisen verotuksen yhdenmukaistamiseen, sillä on vaikea kuvitella integraatiota toteutettavaksi ilman verotuksen integraatiota, ilman välillisen verotuksen ja varsinkin pääomatulojen verotuksen yhdenmukaistamista. Tässä mielessä selonteko sisältää hyvin vakavan puutteen.

Toinen kysymys liittyy ehkä yleisempäänkin kysymykseen Itä-Euroopan maiden asemasta ja tulevaisuudesta. Olen sitä mieltä, että Itä-Euroopan kehitys ei ole uhka Ees-ratkaisun toteuttamiselle. Eivät Efta ja Itä-Euroopan maat ole EY:n näkökulmasta vaihtoehtoja toisilleen. Se taloudellinen tilanne, se asema, jossa Itä-Euroopan maat tällä hetkellä ovat, on sellainen, että ne eivät pitkään aikaan kykene edes nykyiseen Efta-maiden kaltaiseen yhteistyöhön ja taloudelliseen kanssakäymiseen EY:n kanssa. EY:llä on vähintäänkin lähes yhtä suuri intressi hoitaa ja järjestää suhteensa Efta-maihin päin kuin Efta-mailla EY:hynkin päin. Efta-alue on ylivoimaisesti tärkein EY:n markkina-alue, ja tästäkin syystä on vaikea kuvitella, että mielenkiinto Ees-ratkaisun tekemiseen loppuisi tai vähentyisi ratkaisevasti Itä-Euroopan kehityksen takia.

Mutta myös meillä suomalaisilla ja Suomella on intressimme osallistua Itä-Euroopan maiden uudistusten ja kehityksen tukemiseen sellaisilla alueilla, jotka samalla palvelevat kansallisia tavoitteitamme. Yksi alue on täällä jo moneen kertaan mainittu. Se on ympäristönsuojelu. Kaikki ne toimet, joita tehdään Itä-Euroopan alueella ympäristönsuojeluinvestointien hyväksi, parantavat myös suomalaista ympäristöä ja koituvat Suomen kansalaisten hyödyksi. Tämäkin on yksi perustelu sille, että meidän on voimakkaasti oltava mukana ympäristönsuojeluin-

vestointien tukemisessa Itä-Euroopan maiden alueella.

Toinen saman tyyppinen alue, johon toivoisin hallituksen kiinnittävän vakavaa huomiota, on liikenneyhteyksien kehittäminen. Me tarvitsemme nopeita suoria yhteyksiä Keski- ja Etelä-Eurooppaan, ja niitä voidaan rakentaa myös Itä-Euroopan kautta. Meidän pitäisi panostaa Itä-Euroopan maiden liikenneverkkojen, niin rautatie- kuin maantieliikenneverkkojen, kehittämiseen ja oltava niissä investoinneissa mukana, koska ne samalla palvelisivat myös Suomen taloudellista kehitystä, meidän yhteyksiämme Keski- ja Etelä-Eurooppaan. Voitaisiin esimerkiksi ajatella, että yhdeksi suureksi kohteeksi Suomen taloudellisessa panostuksessa Itä-Eurooppaan tulisi Helsinki — Tallinna — Berliini-maantieyhteyden rakentaminen. Esimerkiksi tällaisia tavoitteita pitäisi rohkeasti asettaa ja olla niihin investointeihin myös valmiit.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. E. Ahon valitsema vihjaileva tyyli sopii kovin huonosti hänen yleensä asialliseen käyttäytymiseensä. En todellakaan tiedä yhdenkään valtioneuvoston jäsenen spekulointeen Euroopan yhteisön täysjäsenyydellä. Haluaisin nyt vielä selvyiden vuoksi vihonviimeisen kerran sanoa, että tämä päivä ja tämänhetkinen neuvottelutilanne on yksiselitteinen. Ees-sopimus on hallituksen ja niin muodoin myös kokoomuksen selkeä tavoite.

Olen puheenvuoroissani kiinnittänyt huomiota keskustapuolueen lukkiutuneeseen asenteeseen ja näköalattomuuteen tulevaisuuden suhteen. Eräs tulevista visioista on Euroopan yhteisön poliittisen luonteen muuttuminen tai kuten ed. Väyrynen puheenvuorossaan totesi Euroopan yhteisön turvallisuuspoliittisen ulottuvuuden poistuminen. Tällaisessakin kokonaan muuttuneessa tilanteessa keskustapuolue haluaa pitää Suomen Euroopan ulkopuolella. Jopa hämmästyttävä kehäpäätelmä on puhua edellä kuvatun laisessa tilanteessa ed. Väyrysen tapaan nykymuotoisesta Euroopan yhteisöstä. Uudessa tilanteessa ei ole enempää nykymuotoista yhteistyötä kuin nykymuotoista Euroopan talousyhteisöäkään, ja tämän varalta ovet on pidettävä auki.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä väitteisiin vihjailuista tulee,

olen hyvin ymmärtänyt, miksi pääministeri tänään halusi käyttää puheenvuoron, jonka hän täällä käytti. Hän halusi panna pisteen hallituksen piiristä tulleeille puheenvuoroille, joissa on spekuloitu aivan selkeästi Suomen mahdollisella EY-jäsenyydellä. Viime viikon Nykypäivän etusivun katseleminen voisi auttaa esimerkiksi ed. Järvenpää, jos hän haluaa nähdä, missä on spekuloitu EY-jäsenyydellä. Siellä oli siitä yksi esimerkki.

Mitä tulee keskustan linjaan Euroopan yhdentymisratkaisuihin, olemme sitä mieltä, että Suomen ei tarvitse mennä Eurooppaan. Me olemme jo Euroopassa. Meillä on hyvin paljon erilaisia siteitä, taloudellisia, poliittisia, kulttuurisiteitä, Eurooppaan. Ei meidän tarvitse sinne mennä, eikä meidän tarvitse kokea mitään alemmuudentunnetta niissä järjestelyissä, joita ollaan tekemässä.

Se mikä erottaa meidät kokoomuksesta, on se, että me uskomme, että Suomi voi paitsi lisätä yhteistyötään Euroopan kanssa myös samanaikaisesti säilyttää itsenäiset toimintamahdollisuutensa ja päättää itse omista asioistaan. Me katsomme tässä suhteessa Suomen mahdollisuudet paremmiksi. Me uskomme Suomen toimintamahdollisuuksiin enemmän kuin kokoomus ja nyt myös hallitus näyttää uskovan. Tässä on se ero, joka meidän näkemyksissämme vallitsee. Emme me ole mitenkään sulkemassa Suomea impivaaraksi. Suomi ei sitä ole ollut, eikä Suomen sellaiseksi pidä edes pyrkiä, mutta kyllä meidän täytyy pitää huolta itsemääräämisoi- keudestamme ja riippumattomuudestamme, oikeudestamme päättää omista asioistamme.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tiesin kyllä, että ed. E. Aho takertuu viime viikon Nykypäivään tai Pohjoismaiden neuvoston kokouksen yhteydessä lehdistössä olleisiin haastattelulausuntoihin. Olen kyllä silmäillyt viime viikon Nykypäivää, ja sen kannessa on komea ministeri Salolaisen nelivärikuva ja otsikko, joka kuuluu E. Ahon maalaileman akateemisen keskustelun piiriin. Lehdistö rakentaa omalla tavallaan otsikkonsa. Kannattaisi varmaan- kin myös ed. E. Ahon vaivautua niin paljon, että lukisi sen aukeaman mittaisen ministerin haastattelun.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen kyllä tekstin luenut, ja

minulla sattuu olemaan se myös tässä käytettävänäni tälläkin hetkellä. (Ed. Järvenpää: Saanko?) — Olkaa hyvä!

Mitä tulee puheenvuoron sisältöön ja ot- sikkoon, en tiedä, milloin kokoomuksen pää- äänenkannattajan tekeminen on muuttunut akateemiseksi puuhaksi. Minun mielestäni se on poliittista toimintaa edelleenkin, ja otsik- ko kertoi siitä suhtautumisesta ja kuvasta, joka tuosta haastattelusta haluttiin antaa.

Muutoinkin, jos seurattiin eilisen päivän keskustelua eduskunnassa, ei voi päästä mi- hinkään siitä, että sen keskustelun perusteella syntyi sellainen kuva, että kanta Suomessa on muuttumassa, että Suomessa ryhdytään- kin vakavasti harkitsemaan EY:n jäsenyyttä. Sitä keskustelua voidaan käydä lehdistössä ja akateemisissa piireissä, mutta minusta on peräti vahingollista, jos sellaista keskustelua käydään niissä piireissä, jotka hoitavat Suomen neuvotteluprosessia suhteessa EY:hyn. Silloin meidän neuvotteluasemamme heikken- nee ja siitä koituu meille kansallista vahin- koa. Tämä on se kritiikin kohde, johon olemme halunneet puuttua. Me emme ole suinkaan estämässä keskustelua, estämässä ihmisiä lausumasta mielipiteitään. Mutta ni- den, jotka ovat sellaisessa asemassa, että vaikuttavat Suomen neuvotteluasemaan, pi- täisi olla hyvin varovaisia, jotta meidän uskottavuutemme neuvotteluosapuolena säi- lyisi.

Ed. Järvenpää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Salolainen sanoo tässä artikkelissa, että ”tässä ja nyt käydään neuvotteluja Efta-maiden kesken Euroopan talousalueeseen Ees:ään mukaan menemises- tä”. Sen lisäksi hän sanoo, että ”Suomen ei tule sulkea ovia tulevaisuuteen”. Sen lisäksi hän on käyttänyt täällä kaksi tai kolme puheenvuoroa, joista yhtäpitävästi käy ilmi, että minkään sortista spekulointia ei halli- tuksen piirissä harjoiteta.

Liikenneministeri Vistbacka: Arvoisa puhemies! Sekä Länsi- että Itä-Euroopassa käynnissä olevan voimakkaan poliittisen ja taloudellisen kehityksen odotetaan vuositu- hannen vaihdetta lähestyttäessä huomatta- vasti kiihdyttävän kansainvälisen kaupan ja matkailun ja siten myös liikenteen ja tietoli- kenteen kasvua. Fyysisen liikenteen alalla kansainvälisen liikennepoliittisen yhteistyön tehtävä on löytää ratkaisuja, jotka toisaalta

tydyttävät liikenteen kysyntää ja toisaalta vähentävät infrastruktuuriongelmia, lievittävät ympäristöhaittoja sekä parantavat liikenneturvallisuutta. Tietoliikenteen alalla kaikkien maiden intressissä on niiden sisäisen kehityksen kuin ulkoisen kilpailukyvykin kannalta ylläpitää vapaata tietojen ja teknologian vaihtoa mahdollisimman korkealla tasolla.

Liikennesektori on eräs vahvoja elinkeinoelämän aloja, jolla viranomaisten harjoittama sääntely on sekä kansallisesti että kansainvälisesti vielä varsin laajaa. Tätä sääntelyä puretaan nyt Länsi-Euroopassa. Samalla kannustetaan kilpailua liikenteen alalla. Taloudellisen yhdentymisen myötä on ensi kertaa syntymässä yhtenäinen länsieurooppalainen liikennepoliittikka. Tämä sisältää paitsi teknistä harmonisointia ja kilpailupoliittikkaa myös sosiaali-, kuluttaja-, ympäristö- ja energiapoliittisia aspekteinä sekä turvallisuutta ja infrastruktuurien kehittämistä koskevia näkemyksiä.

Kehitys, jonka moottorina on EY, on johtanut siihen, että kansallisia liikennepoliittisia ratkaisuja EY:n ulkopuolisissakaan maissa ei ole enää syytä tehdä ottamatta huomioon niiden niveltymistä yleiseen länsieurooppalaiseen linjaan. Myös Itä-Euroopan maat osoittavat enenevää mielenkiintoa osallistua liikennepoliittiseen yhteistyöhön Länsi-Euroopan kanssa. Onkin realistista varautua siihen, että kaikissa liikennemuodoissa kaavaillut länsieurooppalaiset liikennemarkkinat on pidemmällä tähtäyksellä ja tarvittavien ylimenöjärjestelyjen kautta avattava vastavuoroisuuden pohjalta myös Itä-Euroopan maille. Liikenteen lisääntyessä myös Itä-Euroopassa ympäristökysymykset tulevat entistä keskeisemmiksi.

Jotta Suomi kuitenkin kykenisi säilyttämään edes nykyiset kilpailuasemansa kansainvälisillä markkinoilla, on kansalliseen kilpailukykyyn kiinnitettävä vakavaa huomiota. Liikennealan yritysten on vuoteen 1993 ulottuvan ylimenökauden aikana panostettava erityisesti toimintansa kehittämiseen niin, että ne Ees-järjestelyjen astuessa voimaan ovat kuljetusjärjestelmiensä ja muun osaamisensa kannalta vähintäänkin kilpailijamaittemme tasolla.

Valtiovallan tehtävänä taas on luoda selkeät liikennepoliittiset puitteet, että verotuksellisista, hallinnollisista taikka muista syistä

johtuvat eriarvoisuudet ja jälkeensääntelyt muiden maiden liikenteen harjoittajiin nähden poistuvat ja liikenteen harjoittajille luodaan yhtäläiset toimintaedellytykset niin kansallisen kuin kansainvälisenkin liikenteen harjoittamiseen.

Arvoisa puhemies! EY luo alueelleen yhtenäiset maantieliikennemarkkinat vuoden 1993 alkuun mennessä. Tuolloin kaikki palvelujen määrään ja liikenteen harjoittajan kansallisuuteen tai yrityksen sijaintipaikkaan liittyvät rajoitukset poistuvat. Jokainen alalle pyrkivä, joka täyttää tietyt, koko EY-alueella voimassa olevat varallisuuteen, kunniallisuuteen ja ammattitaitoon liittyvät kriteerit, saa liikenneluvan, joka oikeuttaa hänet perustamaan maantieliikenneyrityksen ja tarjoamaan rajoituksetta maantieliikennepalveluja koko EY:n alueella. Liberalisoinnin vastapainoksi liikenteen harjoittajien eriarvoisuutta on poistettu yhdenmukaistamalla ajoneuvon mitat ja painot sekä kuljettajien ajo- ja lepoajat ja muut sosiaaliset ehdot.

Tällä hetkellä EY:ssä vain kansainvälisen maantieliikenteen verotusjärjestelmä on ratkaisematta. Muilta osin EY:n maanteiden tavaraliikenne on jo nyt käytännöllisesti katsoen vapaa. Linja-autoliikenteessä taas edistyminen on ollut hidasta eikä päätöksiä ole odotettavissa lähiaikoina.

Efta-maat ovat ilmaisseet halukkuutensa muodostaa EY:n kanssa yhtenäisen maantieliikennemarkkina-alueen. Myös Euroopan liikenneministerikonferenssilla on vastaava pyrkimys. Lisäksi Suomi, Ruotsi ja Norja pyrkivät joko osana em. järjestelyjä tai erikseen yhteisjärjestelyihin EY:n kanssa maantieliikennekysymyksissä. Tässä tarkoituksessa Suomi, Ruotsi ja Norja ovat päättäneet luoda oman maaliikennealueensa, joka toimii yhtäläisin periaattein kuin EY:n vastaava alue.

Suomi on sitoutunut vastavuoroisuuden pohjalta osallistumaan laajempiin länsieurooppalaisiin maantieliikennemarkkinoihin. Tässä tarkoituksessa on käynnistetty laajoja, jo hyväksyttyyn EY-lainsäädäntöön perustuvia harmonisointitoimia. Ajoneuvon mittoja ja painoja tarkistettiin marraskuussa 1987 tehdyllä asetuksen muutoksella ja sitä seuranneilla päätöksillä.

Lainsäädäntötyö on meneillään maantieliikenteen harjoittajien ammattiin pääsyn edellytysten harmonisoimiseksi EY-määräysten

kanssa, ja EY:n ajo- ja lepoaikamääräykset ollaan periaatteessa valmiit ottamaan käyttöön Suomen kansainvälisessä maantieliikenteessä.

Samalla maantieliikennettä on liberalisoitu avaamalla kolmannen maan liikennettä, toisin sanoen liberalisoimalla kolmannesta maasta peräisin olevan ajoneuvon oikeutta harjoittaa liikennettä kahden muun maan välillä, sekä ryhtymällä toimiin tarveharkinnan poistamiseksi.

Kun maantieliikenne on Suomessa ollut kilpailulta pitkälti suljettu ala, tarvitaan lähivuosina tehokkaita toimia Suomen maantieliikenne-elinkeinon sopeuttamiseksi vapaamman kilpailun olosuhteisiin. Jotta suomalaisen ulkomaanliikenteessä olevan kaluston markkinaosuuden supistuminen saataisiin pysähtymään, liikenneministeriö on omalta osaltaan, kuten eduskunta kuluvaan vuoden tulo- ja menoarviota hyväksyessään edellytti, esittänyt, että suomalainen maantiekalusto asetettaisiin verotuksellisesti tasavertaiseen asemaan kilpailijamaiden kanssa maksamalla ylimenokautena liikevaihtoverojärjestelmän kokonaisuudistusta odottaessa ulkomaanliikenteessä käytettävän kaluston hankintahintaan tai vuokraan sisältyvää liikevaihtoveroa vastaavaa tukea määrätyn edellytyksin. Ministeriö pitää hyvin tärkeänä, että nämä esitykset johtavat toivottuun ja esitettyyn tulokseen.

Vapaammasta kilpailusta on kuitenkin myönteisiä kokemuksia jo runsaan kahden vuoden ajalta, jonka Suomi on kuulunut Euroopan liikenneministerikonferenssin monenkeskiseen kolmannen maan liikenteen kiintiöjärjestelmään. Kokemuksia karttuu, kun Suomi tämän vuoden alusta on mukana myös pohjoismaisessa kolmannen maan liikenteen järjestelmässä. Myös kabotaasi eli ajoneuvon oikeus harjoittaa sisäistä liikennettä muussa kuin rekisteröintimaassaan pyritään ensi vuonna ottamaan EY-mallin mukaisesti kokeellisesti käyttöön Pohjoismaiden kesken.

Suomen kanta on vielä määriteltävä EY:ssä hyväksyttävään kansainvälisen maantieliikenteen verotusjärjestelmään. Suomi kuten EY-maatkin on tähän asti noudattanut ns. nationaliteettiperiaatetta, jonka mukaan verot peritään pääasiassa siinä maassa, jossa ajoneuvo on rekisteröity. EY:n komissio näyttää kuitenkin ainakin periaatteessa ja

pidemmällä tähtäyksellä kallistuvan ns. territoriaaliperiaatteeseen, jonka mukaan verot peritään pääosin siellä, missä ajoneuvo liikkuu. Vaikka tämä periaate onkin epäilemättä oikeudenmukainen liikenteen infrastruktuuri- ja ympäristökustannusten kattamista silmällä pitäen, se on hankala toteuttaa ja omiaan lisäämään Euroopan äärialueiden maiden jo muutoinkin suuria kuljetuskustannuksia.

Suomi joutunee joka tapauksessa sopeutumaan EY:n ja myöhemmin Ees:n piirissä hyväksyttävään linjaan. Suomen on lisäksi muodostettava lopullisempi kanta kabotaasiin ja liikennealan yrityksen perustamisoikeuteen. Kabotaasista on syytä pitää mielessä, että se on olennainen osa tulevaa eurooppalaista maantieliikennejärjestelmää ja meidänkin mahdollisesti tarvittavan ylimenokauden jälkeen ilmeisesti on se hyväksyttävä. Liikennealan yrityksen perustamisoikeutta selvitetään osana ulkomaalaisomistusta koskevaa laajempaa asiakokonaisuutta.

Periaatteessa lienee lähdettävä siitä, että liikennealan yhteisjärjestelyihin on osallistuttava kaikilta niihin liittyviltä osin ja edut, jotka saadaan vastapuolelta, on myös vastavuoroisesti myönnettävä tälle. Liikenneministeriö lähtee kuitenkin siitä, että esimerkiksi ajoneuvojen mittoihin ja painoihin sekä kuljettajien ajo- ja lepoaikoihin liittyvät, puhtaasti kansallista liikennettä koskevat erityissäännökset voidaan säilyttää myös Ees-järjestelyjen puitteissa. Samoin liikenneministeriö katsoo, että Efta-maiden EY-tasoa tiukemmista ajoneuvon ympäristönormeista ei voida luopua, vaikka tältä osin Ees-järjestelyissä tehdään varauma eli pysyvä poikkeus.

Arvoisa puhemies! EY:n tarkoitus on järjestää rautateiden ja valtiovallan suhteet uudelleen siten, että valtiovalta vastaa radan pidosta ja rautatiet harjoittavat liikennettä kaupallisin perustein ja maksavat radankäytönmaksua valtiolle. Radankäytönmaksua määrättäessä pyritään eri liikennemuodot asettamaan tasavertaiseen asemaan ja mm. ottamaan huomioon eri liikennemuotojen sosiaaliset ja ympäristökustannukset. Samassa yhteydessä julkinen palveluvelvoite poistuu valtion tai EY:n varoista korvattavia, erikseen määriteltäviä poikkeuksia lukuun ottamatta. Sopivia järjestelyjä etsitään, jotta rautateiden tappioista voidaan päästä.

Teknistä harmonisointia tehostetaan ta-

voitteena EY-maiden rautatiekaluston käytökelpoisuus koko EY-alueella. Palvelujen vapaan tarjonnan periaate otetaan käyttöön myös rautateillä siten, että myös muut kuin nykyiset rautatielaitokset voivat tarjota rai-deliikennepalveluja.

Suurnopeusjunien verkoston kehittäminen on tärkeä prioriteetti maantie- ja siviili-ilmailuverkostojen tukkeutumisen takia. Yhdistetyt kuljetukset, joissa kuljetuksen rungon muodostaa rautatiekuljetus ja maantiekuljetuksia käytetään ainoastaan terminaali- ja vastaaviin kuljetuksiin, nähdään nyt kapasiteetti-, ympäristö- ja liikenneturvallisuus-syistä selvemmin kuin aikaisemmin tulevaisuuden liikennemuotona.

Suomen rautateiden ongelmat ovat samat kuin muiden Euroopan maiden, ja Valtion-rautateiden liikelaitosuudistus vastaa suurelta osin EY:n hankkeita.

Mualla Euroopassa yhdistetyillä kuljetuksilla ymmärretään yleensä rautatie- ja maantiekuljetuksia. Suomessa taas maantieteellisen aseman vuoksi meriliikenne on lähes kaikissa tapauksissa keskeinen osa yhdistettyjä kuljetuksia. Suomen ja Saksan liittotasavallan välinen ns. railship-liikenne kasvaa jatkuvasti. Myös Lounais-Suomen ja Tukholman alueen välille perustettujen juna-lautta-yhtiöiden toiminta on käynnistynyt lupaavasti. Suomen edellytykset hoitaa rautatie- ja yhdistettyjä kuljetuksia Länsi-, Keski- ja Etelä-Euroopan suuntaan ovat siten hyvät.

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että maantieliikenteen kapasiteetti-, turvallisuus- ja ympäristöongelmien sekä mahdollisen territoriaaliverotuksen vuoksi rautatiet ja yhdistetyt kuljetukset lienevät myös Suomen kannalta vastaisuudessa nykyistä huomattavasti varteenotettavampi vaihtoehto kansainvälisissä kuljetuksissa. Suomen esteetön pääsy Länsi-Euroopan rautatiemarkkinoille on siten varmistettava myös jatkossa.

Suomen rautatieliikenteen kansainvälisen kilpailukyvyyn edistämiseksi liikenneministeriö on esittänyt, että ulkomaanliikenteessä käytettävälle rautatievaunukalustolle maksettaisiin sen hankintahintaan tai vuokraan sisältyvää liikevaihtoveroa vastaavaa tukea. Myös tämän esityksen toteutumista pidetään tärkeänä.

Arvoisa puhemies! EY vapauttaa sisäiset lentoliikennemarkkinansa vuoteen 1993 men-

nessä. Tarkoitus on, että markkinoillepääsy liberalisoidaan lähes täysin. Periaatteena on, että jäsenvaltioiden tulee taata vapaat liikenneoikeudet ilman diskriminointia EY-yhtiöille, mikäli ne täyttävät vaaditut tekniset ja taloudelliset määräykset.

Tariffien osalta ehdotetaan, että lentoyhtiön esittämän tariffiehdotuksen hylkäämiseen vaadittaisiin sekä lähtö- että saapumismaan viranomaisen kielteinen päätös. EY:n liikenneministerit sitoutuivat joulukuussa 1989 lentoliikenteen täyteen vapauttamiseen vuoden 1993 alkuun mennessä. Konkreettiset päätökset on määrä tehdä viimeistään tämän vuoden kesäkuussa.

EY-komissio on vastikään pyytänyt mandaattia lentoliikennekysymyksiä koskevien neuvottelujen avaamiseksi Efta-maiden kanssa. Milloin ja miten nämä tulevat käynnistymään, ei tällä hetkellä ole tiedossa.

Kansainvälistä, säännöllistä lentoliikennettä on tähän asti pitkälti säädelty valtioiden välisin sopimuksin ja Länsi-Euroopan kansallisten lentoyhtiöiden asema on ollut vahva. Yhtenäisen länsieurooppalaisen lentoliikennealueen muodostaminen ja alueella toteutuva kilpailu muuttavat tilanteen sekä kansallisessa että kansainvälisessä liikenteessä. Myös ilmaliikenteen sujuvuuteen ja ilmatilan käyttöön liittyvät kysymykset muodostuvat entistä tärkeämmiksi.

Suomi on poliittisesti sitoutunut myötävaikuttamaan länsieurooppalaisten ilmaliikennemarkkinoiden luomiseen. Konkreettisesti tämä merkitsee liittymistä vaiheittain EY:n järjestelmään. Ensi vaiheessa ongelmia tuskin ilmenee, mutta koska Suomen lentoliikenne-elinkeino on olennaisilta osiltaan riippuvainen kansainvälisen lentotoiminnan kannattavuudesta, ovat näiltä osin tehtävät lopullisemmat ratkaisut poikkeuksellisen tärkeitä. Suomen lentoliikenne-elinkeinolta vaaditaan kykyä löytää uusia ratkaisuja, jotta kilpailukyky, joka tähän asti on perustunut nimenomaan vahvuihin ja hyvin tuottaviin Euroopan-reitteihin, kyettäisiin säilyttämään myös vapaamman kilpailun olosuhteissa.

Arvoisa puhemies! EY on päättänyt vapauttaa meriliikennepalvelut yhteisömaiden välisissä kuljetuksissa sekä yhteisömaiden ja kolmansien maiden välisissä kuljetuksissa vuoteen 1993 mennessä. EY:llä on myös säännöksiä Rooman sopimuksen kilpailulainsäädännön soveltamisesta merikuljetuk-

siin, merikuljetuspalvelujen epäreilusta hinnoittelusta sekä yhteisistä vastatoimista merenkulun vapaan harjoittamisoikeuden turvaamiseksi.

Parhaillaan käsiteltävänä on paketti positiivisista toimenpiteistä merenkulun edellytysten parantamiseksi. Tarkoituksena on pysäyttää ulosliputus, säilyttää yhteisön meriliikenteeseen sidotut varat ja yhteisömiehistöt sekä ryhtyä toimenpiteisiin miehistön sosiaalisia oloja koskevissa kysymyksissä. Paketin keskeinen osa on eurorekisterin perustaminen, joka olisi rinnakkainen kansallisille rekistereille mutta johon sisältyisi eräitä etuja kuten oikeus harjoittaa tietyissä rajoissa kabotaasilikennettä sekä osallistua yhteisön kehitysapukuljetusten suorittamiseen.

EY:n säännökset tähtäävät protektionististen toimenpiteiden vastustamiseen ja merenkulun vapauden lisäämiseen. Suomen ja EY:n edut kansainvälisessä merenkulkupoliitikassa ovat siten yhtenevät. Koska EY:n suunnitelmiin kuitenkin sisältyy eräitä piirteitä, jotka voivat olla ulkopuolisen valtion kannalta syrjiviä, Suomen on yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa pyrittävä neuvotteluihin pääsemään eroon mahdollisista syrjintä aiheuttavista toimenpiteistä.

Kaiken kaikkiaan Suomen merenkulkupoliitikan keskeinen tehtävä on saada tonniston pieneneminen pysähtymään ja löytää malli, jolla kilpailukykyinen varustamatoiminta Suomen lipun alla voidaan turvata erityisesti Itämeren ja Pohjanmeren alueilla. Tässä tarkoituksessa hallitus antaa lähiaikoina eduskunnalle lakiesityksen, jonka mukaan suomalaisille ulkomaankaupan kuljetuksia hoitaville lastialuksille alettaisiin maksaa valtionavustusta niiden kilpailuedellytysten saattamiseksi muiden Pohjoismaiden tasolle. Tarkoitus on, että tukea maksetaan lähivuosien ajan ja että sen suuruus olisi 80 miljoonaa markkaa vuodessa.

Arvoisa puhemies! Tietoliikenteessä niin telepalvelujen kuin audiovisuaalistenkin palvelujen alalla on osoittautunut sekä mahdolliseksi että tarpeelliseksi pyrkiä yhtenäisiin, koko Ees-alueen kattaviin markkinoihin, joilla vallitsisivat samat palvelujen tarjontaa koskevat säännöt. Telepalvelujen alalla Suomen ensisijainen intressi on ylläpitää vapaata tietojen ja teknologian vaihtoa kansainvälisesti vertailukelpoisella tasolla. Pyrkimys edellyttää, että Suomen kansalaiset ja elin-

keinoelämä voivat vaikeuksista käyttää hyväkseen kansainvälistä laite- ja palvelutarjontaa. Toivottavaa on myös, että Suomen teleteollisuus kykenee merkittävästi osallistumaan eurooppalaisiin telelaitemarkkinoihin.

EY:ssä keskeiset teletoimintaa koskevat tavoitteet ovat lyhyesti seuraavat: telepäätelaitemarkkinat vapautetaan, telepalvelumarkkinat avataan kilpailulle, teliikennemaksujen määräämisessä pyritään kustannusvastaavuuteen ja telehallinto erotetaan teletoiminnan harjoittamisesta. Näistä tavoitteista ainoastaan telepäätelaitemarkkinoita koskevista säännöistä on päästy yksimielisyyteen, ja markkinat on tarkoitus vapauttaa vuoteen 1992 mennessä.

Suomessa markkinat vapautettiin teletoimintalailla jo vuonna 1987. Lain nojalla jokainen voi liittää yleiseen televerkkoon tyypinhyväksytyjä ja toimintakuntoisia telepäätelaitteita. EY:n kehitykseen sopeutuminen ei siis tältä osin tuota Suomessa ongelmia. Telepäätelaitemarkkinoiden vapauttaminen edellyttää kuitenkin tehokasta standardisointia, mutta tätä helpottaa alalla perinteisesti harjoitettu laaja kansainvälinen yhteistyö. Telepalvelumarkkinoiden osalta EY:n valmistelut ovat kesken, eikä täyttävä varmuutta tulevan EY-lainsäädännön sisällystä vielä ole. Suomen kannalta telepalvelumarkkinoiden vapauttaminen ei kuitenkaan merkitse olennaista muutosta ennestään vallitsevaan tilanteeseen. Suomessahan on useimmista muista maista poiketen aina ollut valtion Posti- ja telelaitoksen ohella yksityisiä, toimiluvan alaisia telelaitoksia ja kilpailua on ollut mahdollista säädellä toimilupapolitiikalla. Yksityiset telelaitokset ovat koko 1900-luvun vastanneet merkittävästä osasta Suomen teletoimintaa.

Liikenneministeriön lainmuutosesityksen mukaan Posti- ja telelaitoskin saatettaisiin toimiluvan alaiseksi. Yhteiskunnan kannalta telepalvelujen häiriöttömyys kaikissa oloissa on ensiarvoisen tärkeää. Perusverkkojen ylläpito ja peruspalvelujen tarjonta tulee siksi vastaisuudessakin säilyttää suomalaisessa valvonnassa. Myös EY:ssä nämä kansalliset turvallisuustekijät tultaneen ottamaan huomioon, eikä sopeutusongelmia siten liene odotettavissa tässäkin suhteessa. EY:n tavoitteena on vaihteittain alentaa teliikennemaksut kustannuksia vastaavalle tasolle. Näin on myös Suomessa pitkällä aikavälillä

asianlaita, sikäli kuin on kysymys toimiluvan alaisten telelaitosten telemaksuista.

Kustannusvastaavuus ei kuitenkaan meillä koske Posti- ja telelaitoksen perimiä maksuja, vaan esimerkiksi tälle vuodelle Posti- ja telelaitoksen tulostavoitteeksi on vahvistettu 394 miljoonaa markkaa, josta valtaosa kertyy teletoiminnasta. Posti- ja telelaitoksen telemaksuja ja siltä edellytettyä tulostavoitetta joudutaankin edelleen alentamaan. Valtion tulojen vähenemisen vastapainoksi on asetettava se välillinen vaikutus, joka kehittyvillä telepalveluilla on talouselämään yleisesti. Vaikutusten arvioidaan olevan myönteisiä myös haja-asutusalueiden kannalta.

Teletoiminnan kilpailun vapautuessa on niin EY:ssä kuin muuallakin Euroopassa käynyt tarpeelliseksi erottaa telehallinto valtion teletoiminnan harjoittajasta, joka itse osallistuu kilpailuun. Suomessa vuoden 1987 teletoimintalailla teletoiminnan toimilupaviranomaiseksi tuli posti- ja telehallituksen sijasta valtioneuvosto ja teletoiminnan yleinen ohjaus ja kehittäminen annettiin liikenneministeriön tehtäväksi. Telehallinnon toimeenpanotehtäviä varten perustettiin Telehallintokeskus. Suomi on siis myös tältä osin hyvin varautunut tulevaan kehitykseen.

Arvoisa puhemies! Audiovisuaalisten palvelujen alueella tekninen kehitys, satelliitti- ja kaapelijakelun sekä viestintäpolitiikan kehittyminen ovat johtaneet Euroopan yleisradio-toiminnan kasvavaan kansainvälistymiseen. Samalla yleisradioyhtiöiden monopolit ovat murtuneet ja yksityinen radio- ja televisiotoiminta on laajentunut sekä kansallisesti että yli rajojen. Viime vuonna sekä EY että Euroopan neuvosto hyväksyivät toistensa kanssa pitkälti yhtäpitävät säännöstöt rajan ylittävää televisiotoimintaa varten. Molemmat tähtäävät yleisradio-toiminnan harmonisointiin ja yhtenäisen markkina-alueen luomiseen. Tarkoitus on, että tietyt ehdot täyttävät televisio-ohjelmat voidaan esteettömästi lähettää, vastaanottaa ja lähettää uudelleen kaikissa jäsenmaissa eikä yksittäinen jäsenmaa voi kieltää säännösten mukaisen ohjelman vastaanottamista.

Tekniikan puolella keskeisin kysymys on ollut maailman laajuisen televisiostandardin luominen ja erityisesti eurooppalaisen tarkapiirtotelevision kehittäminen.

EY:n säännösten hyväksyminen aiheuttaisi meillä mm. sen, että alkoholimainonta

olisi sallittava. Näiltä osin Suomen olisi siis esitettävä varauma eli pysyvä poikkeus. Muut eroavaisuudet Suomen kansallisen televisiokäytännön ja eurooppalaisten ratkaisujen välillä ovat vähäisempiä ja koskevat mm. mainoskatkojen tiheyttä ja sijoittamista sekä eurooppalaisten ja riippumattomien tuottajien ohjelmille varattavia osuuksia lähetyksajasta. Näihin kysymyksiin etsitään ratkaisuja. Suomelle on lisäksi tärkeää päästä osallistumaan EY:ssä toimiviin tai syntyviin tuotanto- ja jakelurahastoihin. Kaiken kaikkiaan Suomi pyrkii osana eurooppalaista kokonaisuutta luomaan kansainvälisesti kilpailukykyisen viestintärakenteen ja edistämään sen puitteissa kansallista televisio-, elokuva- ja videotuotantoa.

Arvoisa puhemies! Liikenneministeriön toimiala on hyvin laaja. Edellä on sen vuoksi voitu kosketella ainoastaan sen toimialaan vaikuttavia integraatiokehityksen tärkeimpiä kohtia. Suomelle liikenteellä ja viestinnällä on maan maantieteellisen aseman vuoksi poikkeuksellisen suuri ulkomaankaupan kilpailukykyyn vaikuttava merkitys. Sen vuoksi liikenneministeriön lähtökohta on, että liikenteeseen ja viestintään liittyvät integraatiojärjestelyt hoidetaan tehokkuutta, taloudellisuutta ja palvelua edistävällä tavalla. Kysymys on Suomen kannalta perustavaa laatua olevien etujen valvomisesta.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puheensa alkupuolella ministeri Vistbacka kiinnitti huomiota jollakin sanalla liikenteen ympäristöpoliittisiin yhteyksiin sinänsä ihan oikein, ja on voinut näin oppositiostakin havaita ihan myönteisyydellä sen, että hallitus on askaroinut viime aikoina esimerkiksi uusien autojen katalysaattoripakon aikaistamiseksi.

Mutta hyvin mieluusti olisi kuullut vähän enemmänkin ja laajemminkin tästä aihepiiristä ministerin kommentteja ja näkemyksiä esimerkiksi niiltä osin, mikä koskee vanhaa liikenteessä olevaa autokantaa meillä ja muualla Euroopassa, esimerkiksi vähän vastausta siihen kysymykseen, mistä juontavat juurensa ne liikenneministeriössä kaavaillut suunnitelmat, joiden mukaan vanhalle autokannalle jonkinlaisin pakkokeinoin piiskattaisiin katalysaattoreitten laittamista. Julkisuudessa on esiintynyt tietoja, joiden mukaan ne autot vanhasta autokannasta, jotka

ajavat katalyytittömillä, joutuisivat jonkinlaista haittamaksua tai muuta vastaavaa maksamaan. Minä olen ymmärtänyt viime kesänä saamani selvityksen mukaan, että eräissä EY-maissa toimitaan hieman toisin tässä asiassa, nimenomaan niinpäin, että siellä julkinen valta avustaa katalyysaattoreitten asentamista vanhoihin autoihin eikä suinkaan rankaisumitaliteetilla asiaa yritetä hoitaa.

Mitä tulee ministerin puheeseen sähköisessä viestinnästä, niin mieluusti totean, että toisin kuin edellisessä keskustelussa hyvin kernaasti yhdyin niihin ajatuksiin, mitä ministeri esitti.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toivoisin saavani lisäselvitystä pariin seikkaan. Ensinnäkin Suomen kansallisille eduille olisi tärkeitä säilyttää viestinnän kansallinen omistus. Aiotaanko Ees-neuvottelussa tavoitella viestinnän kansallista omistusta? Totesitte puheessanne sen suuntaisesti, että rautatieliikenteellä lienee etuja liikenne- ja kuljetusjärjestelyjä suoritettaessa. Tutkimusten mukaan ei vain liene, vaan on, nimenomaan ympäristönsuojelun näkökulmasta.

Onko teillä kuitenkin erimielisyyksiä tästä asiasta kenties ministeri Salolaisen kanssa, kun hän totesi eilen seuraavasti: "Kansainvälinen ja kiristynyt kilpailu edellyttävät nopeita ja tehokkaita kuljetusyhteyksiä. Hallituksen pyrkimyksenä on hoitaa kuljetuksiin liittyvät järjestelyt tehokkuutta, taloudellisuutta ja entistä parempaa palvelua edistävällä tavalla." Siinä ei mainittu sanallakaan ympäristönsuojelun näkökulmaa, ei rautatieliikennettä eikä yleensä näitä seikkoja.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Vistbackan perusteellisessa linjauspuheenvuorossa jäi vastausta vaille moniakin kysymyksiä, mm. se, millä tavalla hallitus aikoo huolehtia siitä, että kehitysalueiden ja erityisesti maaseutuvaltaisten alueiden kuljetuspalvelut kilpailun vapautuessa turvataan. Ilmeisesti tämä asia on ministerin mielestä niin vähäpätöinen, ettei hänen kannattanut puheenvuorossaan tähän millään tavalla puuttua.

Toinen hyvin tärkeä kysymys on myös se, minkä ministeri sivuutti lähes täysin, eli kysymys kotimaisten viestintävälineiden

omistusoikeudesta, ja tämä on hyvin keskeinen kysymys. Viittaan vain siihen keskusteluun, mitä ministerin puheenvuoron johdosta edellisen kerran eduskunnassa käytiin, kun ministeri antoi hyvin vähättelevän merkityksen sille, kuka ja ketkä omistavat kotimaiset viestintävälineet. Tämä linjaus kaipaasi nyt tarkistusta.

Ministerin puhe yhteyksistämme Eurooppaan oli myös hyvin yksipuolinen. Ministerin puheenvuorossa tarkasteltiin yhteyksiämme läntiseen Eurooppaan tapahtuviksi pelkästään Ruotsin ja Saksan liittotasavallan kautta. Kuitenkin meidän kannaltamme on enemmän kuin tärkeää se, että yhteyksiämme myös Baltian maiden kanssa keskeiseen Eurooppaan ja läntiseen Eurooppaan kehitetään. Tässä suhteessa toivoisin myös, että ministeri tätä puolta pyrkisi omissa toimitaan painokkaasti edistämään.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli erinomainen asia, että liikenneministeri tuli myös mukaan tähän keskusteluun. Ministeri Salolainen nimittäin eilen esitellessään selontekoa ohitti liikennealan varsin lyhyesti. Hänen lyhyessä liikenteeseen puuttumisessaan ehkä tärkeintä oli toteamus, että Suomi on valmis sopeuttamaan omia sääntöjään EY-sääntöihin, milloin tämä ei ole ristiriidassa perustavaa laatua olevien kansallisten intressien kanssa.

Nyt kuitenkin ei ole mistään käynyt ilmi, mitä hallitus pitää perustavaa laatua olevana kansallisena intressinä. Myöskään liikenneministerin puheesta tämä ei käynyt mitenkään erityisemmin ilmi. Olisiko tällainen esimerkiksi kabotaasiliikenteen säilyttäminen tai vapauttaminen ottaen vielä erityisesti huomioon sen, että liikenteen verottamisen territoriaaliperiaatteeseen siirtymistä pidetään vaikeasti toteutettavana ja teoreettisena? Tämähän tarkoittaisi sitä, että meidän liikenteen veroja ja maksuja käsiteltäessä olisi päästävä tilanteeseen, jossa emme olisi kalliimpi kuin mikään sopimusmaa.

Myös täysin vaille selvennystä jäi muuan kohta televiestintää koskevassa osassa: Millä perustellaan sitä uskomusta, että vapaa, verkoissa tapahtuva kilpailu ja kustannusvastaava hinnoittelu edesauttaa myös haja-asutusalueitten ja kehitysalueitten yritystoimintaa?

Liikenneministeri Vistbacka: Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekkarisen vastauspuheenvuoron johdosta haluaisin todeta, että pitää paikkansa, että yllättäen julkisessa sanassa on viime päivinä keskusteltu hyvin voimakkaasti siitä, että vanhoille, käytetyille autoille tulisi asettaa haattvero tai käyttömaksu. Tällä hetkellä eri ministeriöitten alaisuudessa toimii hyvin paljon erilaisia työryhmiä, jotka käsittelevät ympäristökysymyksiä. Näissä työryhmissä on pohdittu kaikenlaisia vaihtoehtoja. Mutta liikenneministeriön kanta ei ole se, että käytetyille ajoneuvoille asetettaisiin käyttömaksu. Henkilökohtaisestikin pidän kohtuuttomana sitä, että kun ajoneuvosta on maksettu noin 132 prosentin vero periaatteessa sitä hankittaessa, siihen lisäksi laitettaisiin rangaistuksen luonteinen maksu. Kun otetaan huomioon vielä se, että kaikilla ihmisillä ei ole varaa ostaa uutta autoa, on kohtuutonta, että heitä rasitettaisiin uudella lisämaksulla. (Ed. Pekkarinen: Nyt on ministeri oikeassa!)

Olen todennut, että mikäli tällaisiin mennään, mihin ed. Pekkarinen aivan oikein viittasi, tulee kysymykseen esimerkiksi sama kuin Ruotsissa. Jos jälkiasennuskatalysaattori asennetaan käytettyihin autoihin, muistamani mukaan 4 000 kruunua on valtion osuus taikka tuki siihen. Kokonaiskruunumäärää en tiedä, paljonko tähän operaatioon on varattu, mutta tällaisia tietoja olen saanut, että tämän suuntainen menettely heillä on.

Olen todennut ja olen henkilökohtaisesti myös sitä mieltä, että mikäli meillä lähdetään tämän suuntaiseen ajatteluun eli käytettyjen ajoneuvojen osalta täytyisi jotakin tehdä, mielestäni tämä on ainut oikea vaihtoehto. Ei voida todella lähteä siihen, kuten totesin, että nimenomaan niille ihmisille, jotka joutuvat taloudellisten resurssien johdosta ajamaan vanhoilla ja halvoilla autoilla, asetettaisiin lisämaksuja.

Arvoisa puhemies! Ed. Astala ja osittain ed. Kietäväinen puuttuivat viestintän omistusoikeuteen. Tällä hetkellä asiasta ei ole mitään virallista kantaa, mutta on lähdetty siitä, että nimenomaan näissä neuvotteluissa kansalliset edut täytyy ottaa huomioon määrättyillä tiedonvälitysalueilla. Ehkä tyyppillisimmillään tämä on yhtiömuotoisissa tilanteissa kuten Oy Yleisradio Ab:n osalta. (Ed. Kietäväinen: Miten lehdistö?) — Lehdistöstä

voidaan keskustella. Kansallisia etuuksia sielläkin on, mutta ei joka paikassa kuitenkaan voi olla.

Arvoisa puhemies! Ed. Astala käsittääkseni tarkoitti Valtionrautateitten yhdistelmäkuljetuksia — en muista nyt ihan tarkkaan, oliko lienee-sana puheenvuorossanne taikka ei. Puheenvuorossa perusteltiin ns. yhdistelmäkuljetuksia, jotka Euroopassa tarkoittavat sitä, että on rautatie ja kuorma-auto esimerkiksi taikka henkilöauto ja näitä yhdistellen kuljetetaan. Suomessa tämä ei niinkään onnistu, koska meri ympäröi meitä.

Sen johdosta kiinnitin puheenvuorossa hyvin voimakasta huomiota nimenomaan kansainvälisissä kysymyksissä siihen, että meidän yhdistelmäkuljetuksemme ovat hyvin pitkälle laivoilla tapahtuvia ja viime aikoinahan ovat lisääntyneet huomattavasti myös VR:n ja rautateitse tapahtuvat kuljetukset niin Ruotsiin kuin Länsi-Saksaankin. Näitä pyritään tehostamaan, ja sen johdosta liikenneministeriö on mm. esittänyt, että ulkomaanliikenteessä olevaan rautatiekalustoon saataisiin liikevaihtoveroa vastaava helpotus, että myös suomalainen kalusto voisi kilpailla ulkomaitten kanssa. Tätä toimintaa liikenneministeriö nimenomaan pyrkii tukemaan. Sama tilanne on myös VR:n osalta muutenkin.

Ed. Saari totesi, että ministeri Salolainen on esitellyt liikenneministeriön hallinnonalaan sangen suppeasti. Itse en ole ollut paikalla, mutta ymmärrän tilanteen, koska oma puheenvuoronikin oli jo näin pitkä kuin oli ja siinä käsiteltiin vain osittain liikenneministeriön hallinnonalaan kuuluvia asioita. Siitä huolimatta, arvoisista edustajista, jotka käyttivät vastauspuheenvuoroja, osa arvosteli siitä, että liian pintapuolisesti käsiteltiin asioita eikä riittävän yksityiskohtaisesti. Ymmärrän todella sen, että ministeri Salolainen on varmasti joutunut tältä osin aika yleisluonteisesti toteamaan liikenneministeriön hallinnonalan, kun hän on esitellyt asioita.

En ehtinyt saada kaikkea ylös, mitä ed. Saari kysyi, mutta ilmeisesti oli kyse haja-asutusalueitten teletoiminnasta ja siitä, miten se pystytään turvaamaan. Käsitykseni mukaan toimilupaehdoissa voidaan asettaa velvoite, että myös verkosto täytyy olla haja-asutusalueilla. Käsitykseni mukaan nämä voidaan toimilupaehdoin määritellä. (Ed. Knuuttila: Eikö olisi paras, että olisi valtiolla

kaikki?) — Asioista voidaan olla monta mieltä.

Arvoisa puhemies! Lisäksi ed. Kietäväinen mainitsi Itä-Euroopan liikenteestä. En tiedä, huomasiko ed. Kietäväinen, että kyllä käsitelin Itä-Euroopan liikennettä myös. Liikenneministeriö on hyvin aktiivisesti osallistunut neuvostoliittolaisten viranomaisten kanssa neuvotteluihin siitä, että voimme käyttää rautatiekuljetuksissa ja maantiekuljetuksissa Neuvostoliiton reittejä. Liikenneministeriö on valmis ja on neuvotellut myös lisäyhteyksien saamisesta. Tilanne vain valitettavasti on se, että kun menemme vieraan valtion alueelle, joudumme tekemään sopimuksen myös toisen osapuolen kanssa. Sama tilanne on myös lentoliikenteessä. Tänäaasianomainen työryhmä luovutti mietintönsä, ja osa siihen liittyvistä asioista on toteutumassa sillä tavoin, että muistamani mukaan 26. päivänä tätä kuuta avataan lentoliikenne muutaman kymmenen vuoden tauon jälkeen Helsingistä Tallinnaan.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin oli tavattoman hyvä, että ministeri leikkasi siivet poikki niiltä varsin voimakkaasti esillä olleilta huiluista, joiden mukaan vanhoille autoille asetettaisiin haittamaksu tai käyttömaksu, niille, joilla ei katalysaattoria ole. Se olisi täysin kohtuutonta, ja oli hyvä, että ministeri kantansa täällä kertoi.

Hyvä oli myös, että hän ymmärtää sen ajatuksen, että valtio lähtisi tukemaan katalysaattorien hankintaa vanhoihin autoihin, todella tukemaan. Muistutan vain mieliin sen, kuinka kaksi kolme kuukautta sitten tässä salissa hallituksen ministereiden ja hallituspuolueiden kansanedustajien toimesta tyrmättiin täydellisesti kysymykseen tulematomana tällainen ajatus, kun keskustan edustajat tai koko oppositio toivat sitä ajattelua esille. On hyvä, jos ei vain ministeri Vistbackan vaan koko hallituksenkin kanta asiaan näiden kuukausien aikana olisi muuttunut.

Herra puhemies! Minä jo kerkisin kiitellä ministeriä niiltä osin, mikä koskee hänen kantaansa sähköiseen viestintään, lähinnä Yleisradion viestintään. Hän sanoi, että Yleisradio tulisi "ehkä" pitää kansallisen omistuksen piirissä. (Ed. Kietäväinen: Lehdistö!) — Täällä olimme kuulevinamme tällaisen ilmaisun, mutta vedän väitteen sitten

pois. (Ed. Kietäväinen: Hän tarkoitti lehdistöä!) — Hyvä, jos tämä koskee lehdistöä, niin jätän puheenvuoroni tähän.

Ed. Kietäväinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri vielä vahvisti, että hän nimenomaan tarkoitti ehkä-sanalla lehdistöä. Ehkä kuulin ministerin puheesta äsken hänen vastatessaan, että lehdistön osalta "ehkä" olisi syytä keskustella omistusoikeuden säilyttämisestä kotimaisissa käsissä.

Näiltä osin kyllä toivoisin ministeriöltä ja hallitukselta paljon selkeämpää linjanvetoa. Nimittäin suomalaisen lehdistön omistus on tällä hetkellä voimakkaasti keskittymässä, ja tätä kautta mahdollisuus suomalaisen lehdistön siirtymiseen aika huomattavaltakin osin ulkomaiseen omistukseen ja sen vaikutukset kotimaiselle kulttuurille eivät ole enää teoreettisia vaihtoehtoja, vaan mikäli tästä emme pidä huolta, saattavat toteutua. Tällä olisi suomalaiselle kulttuurille äärettömän ikävät seuraukset. Toivoisin ministeriltä ja koko hallitukselta jämäkämpää otetta asiaan.

Ministeri ei puheenvuorossaan toki ehtinyt kiinnittää huomiota kaikkeen, mistä edustajat toivoivat lisäselvityksiä. Ministeriltä jäi kertomatta hallituksen kanta siihen, miten vapautuvassa kilpailussa aiotaan turvata kehitysalueiden ja erityisesti maaseutuvaltaisten alueiden kuljetuspalvelujen säilyminen. Tämä on todellinen ongelma. Toivottavasti hallitus on myös tiedostanut tämän ongelman ja ryhtyy toimenpiteisiin asian korjaamiseksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtioneuvoston integraatiotietojen varsin monessa kohdassa kiinnitetään huomiota odotukseen, että liikenne tulee voimakkaasti kasvamaan. Ministeri Vistbacka esityksessään kiinnitti paljon huomiota yhteiseen maantieliikenteen markkina-alueeseen, joka on hyvin sopusoinnussa tämän kasvuodotuksen kanssa.

Toisaalta on kiinnitetty paljon huomiota liikenteen aiheuttamiin ympäristöongelmiin. Tässä suhteessa olisin odottanut, että kun kansanedustajat äsken kysyivät ministeri Vistbackalta ympäristöasioista, hän olisi selvittänyt näitä suhteita sillä tavalla, että olisi julkituonut sen, ovatko liikenneministeri ja liikenneministeriö sitä mieltä, että liikenne saa vielä lisää saastuttaa niin Suomen kuin

Euroopan luontoa ylipäättäänkin vai onko se näkemys vallitseva, että jos volyymi kasvaa, niin saastuttaminen laskee. Sekin on tietyllä tavalla mahdollista. Olisi erittäin selventävää, jos ministeri vastaisi tähän hyvin yksiselitteisen selvästi, koska tämä asia on lyhyesti ja terävästi ilmaistavissa.

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kenties kysymysten runsaudesta johtuen ministeri jätti kokonaan vastaamatta siihen kysymykseen, onko kabotaasikuljetusten eli Suomen sisäisten kuljetusten vapauttaminen ulkomaisille yrityksille sellainen perustavaa laatua olevien kansallisten intressien kanssa ristiriidassa oleva asia, johon ei voida suostua. Painotan tätä kysymystä siksi, että mikäli siihen suostutaan, se automaattisesti vaikuttaa siihen, että meidän teliikenteen verotuksemme on kevennettävä samalle tasolle kuin edullisimmissa sopimusmaissa ja silloin täytyisi olla myöskin arvio siitä, miten se vaikuttaa valtiovallan kykyyn suorittaa esimerkiksi tiestöön tarpeellisia investointeja.

Liikenneministeri Vistbacka: Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaisen kysymyksen johdosta toteaisin, että kyllä puheenvuorossani pyrin tuomaan hyvin paljon esiin nimenomaan yhdistelmäkuljetuksien mahdollisuuden ja niiden kehittämisen. Minun mielestäni ei voida lähteä siitä, että moottoriajoneuvoliikenne kielletäisiin totaalisesti nykyaikana. Viime aikojen toimenpiteitä on se, että aikaistettiin katalysaattorivaatimusta, kun viime perjantaina vahvistettiin kyseinen asetus, ja siinä on lisäksi määräyksiä dieselautojen päästöjen vähentämiseksi. Ovatko ne riittäviä, se on arvostuskysymys. Varmasti eivät ole. Ne, jotka tuntevat tekniikkaa, tietävät sen varmasti paljon paremmin kuin minä. Mutta dieselautojen osalta, kun tekniikka kehittyy, tulee parannuksia varmasti lähivuosina. Yhdysvalloissahan eräissä osavaltioissa on kehitteillä tiukemmat päästörajoitukset, kun nimenomaan tekniikka kehittyy.

Ed. Saari kysyi kabotaasista ja ed. Kietäväinen haja-asutusalueiden kuljetuspalveluista.

Kabotaasi on ongelma. Se on myönnettävä nykyisessä verotusjärjestelmässämme ongelmaksi. Sehän on todettu jo myöskin ulkomaanliikenteen harjoittajien osalta, kun viime vuonna heidän markkinaosuutensa pu-

tosi noin 50 prosenttiin. Sen johdosta liikenneministeriö on ollut esittämässä, ja asiasta neuvotellaan näinä päivinä ja on neuvoteltu viime viikkoina, että suomalaiset ulkomaanliikenteen harjoittajat asetettaisiin samaan asemaan pääomakustannusten osalta kuin heidän kovimmat kilpailijansa.

Minun mielestäni, kun kabotaasista keskustellaan, nämä kysymykset tulevat silloin myös esille. Sen johdosta on tarkoitus, mikäli neuvotteluissa päästään Pohjoismaiden kesken sopimukseen, kokeilla, minkälaisia mahdollisuuksia on. Ainoa ongelma tietysti tässä on, on myönnettävä, se että mikäli meidän verotusjärjestelmäämme ei pystytä muuttamaan, suomalaisten kuljetusalan yritysten kilpailukyky on aika heikko ulkomailla. Tämähän on johtanut tällä hetkellä osittain siihen, että osa suomalaisista kuljetusyrityksistä on perustanut yrityksen ulkomaille ja heidän palveluksessaan on suomalainen kuljettaja, joka ajaa samaa reittiä kuin aikaisemmin Suomessa ollut yritys. Tämä kuljettaja tulee vuoden päästä takaisin Suomeen mukanaan uusi mersu. Ei minun mielestäni tällaista ole aivan järkevää verotuspolitiikkaa.

Sosiaali- ja terveysministeri Miettinen: Herra puhemies! Sekä ryhmäpuheenvuoroissa ja eräissä yksittäisissä puheenvuoroissa on käsitelty yhdentymiskehityksen sosiaalisiin ulottuvuuksiin liittyviä tärkeitä seikkoja. Haluan sosiaali- ja terveysministeriön näkökulmasta ottaa, sanoisinko syventämässä mielessä, esille eräitä asioita, ensimmäisenä tavaroiden vapaaseen liikkumiseen liittyen sellaisia kaupan teknisiä esteitä, joilla on merkitystä lähinnä terveydenhuollon ja sen toimivuuden kannalta.

Kemikaaleista voidaan todeta, että uusi kemikaalilakimme, joka astuu voimaan syyskuun 1 päivänä tänä vuonna, vastaa hyvin pitkälle EY:n kemikaalidirektiiviä. Kemikaalilakia ja sen nojalla annettavia asetuksia ja päätöksiä valmisteltaessa voitiin nimittäin käyttää hyväksi EY:n vaarallisia aineita koskevia määräyksiä. Täten voimme todeta, etteivät kemikaalimääräykset tule aiheuttamaan ongelmia Ees-järjestelyissä.

Lääkeaineiden tilanne on hieman monimutkaisempi. EY:n sisäinen valmistelutyö lääkekaupan alalla on vielä kesken. Voidaan todeta, että lääkkeiden myyntilupaa koske-

vat määräykset aiheuttaisivat Suomessa eräitä lähinnä teknisluonteisia ongelmia, jotka kuitenkin voitaisiin harmonisoida siirtymäajan puitteissa. Erityisen ongelman muodostaa se, että Suomessa myyntiluvan saamisen edellytyksenä on kohtuullinen hinta. Kun näyttää siltä, etteivät EY:n direktiivit salli tällaista vaatimusta, tulisi hinnan kohtuullistaminen hoitaa sairausvakuutuksen lääkekorvausjärjestelmän kautta tai muulla vastaavalla tavalla. Näin on menetelty useissa EY-maissa.

Pääosin voidaan kuitenkin todeta, että lainsäädäntömme vastaa pitkälti EY:n lääke-direktiiviä. On kuitenkin huomattava, että EY:ssä ollaan myös valmistelemassa keskitettyä lääkkeiden rekisteröimisjärjestelmää. Tämä EY:ssä vielä keskeneräinen asia ei toistaiseksi ole ollut esillä Ees-keskusteluissa, mutta se saattaa muodostua joiltakin osin hankalaksi kysymykseksi kaikille Efta-maihin kuuluville Pohjoismaille.

Sairaanhoitotarvikkeiden tilanne on se, että Suomi yhdessä muiden Efta-maiden kanssa on jo osallistunut siihen valmistelutyöhön, joka on käynnissä EY:n lääkintälaitteita, -kojeita ja -tarvikkeita koskevien direktiivien laatimiseksi. Suomessa on voimassa sairaanhoitotarvikkeita koskeva yleislaki, mutta ei yksityiskohtaisia eri tuotteita koskevia määräyksiä. Ne voidaan antaa myöhemmin tämän lain perusteella EY:n direktiiviä mukaillen. Siten lääkintälaitteiden valvonta tehostuisi maassamme.

Viime aikoina EY:ssä on hyväksytty tupakkatuotteita koskevia direktiivejä — ed. Puska, jos hän on salissa tai kuulomatkan etäisyydellä — ja niistä voidaan todeta, että Suomessa voimassa olevat määräykset ovat tiukempia ja kattavampia kuin EY:n piirissä. Koska kansalliset määräyksemme selkeästi perustuvat kansalaisten terveyden suojelemiseen, voidaan ne perustellusti pitää tavara-kaupan esteitä koskevan keskustelun ulkopuolella.

Tavarakaupan ohella EY:ssä pyritään myös palvelujen kaupan vapauttamiseen. EY:n vakuutusdirektiivien tarkoituksena on vapauttaa vakuutuspalvelujen tarjonta. Tämä merkitsisi, että yhteen EY-maahan perustettu vakuutusyhtiö voisi samalla toimiluvalla tarjota palveluja kaikissa EY-maissa. Pisimmällä vakuutuspalvelujen vapauttaminen EY:ssä on vahinkovakuutuksissa. Hen-

kivakuutuspalvelujen kehitys on ollut jonkin verran hitaampaa.

Haluan, herra puhemies, tässä yhteydessä korostaa, että vakuutuspalveluista puhuttaessa on tärkeä muistaa ja huomata, että lakisääteinen sosiaalivakuutus ei sisälly EY-vakuutusdirektiivien toimialaan. Näin on kuitenkin vain silloin, kun ei ole kysymys yksityisten vakuutusyhtiöiden omalla vastuullaan hoitamista toiminnoista. Kuten on tunnettua, osa lakisääteisestä työeläkevakuutuksesta ja tapaturmavakuutuksesta on meillä yksityisten vakuutusyhtiöiden hoidossa. Siksi Suomi pitää tiukasti lähtökohtanaan Ees-sopimusta valmisteltaessa, että sosiaalivakuutusta, nimenomaisesti lakisääteistä työeläkevakuutusta, ei oteta vakuutuspalvelujen vapauttamisen piiriin. Tämä merkitsee, että tulevaisuudessakaan ulkomainen vakuutusyhtiö ei voi saada toimilupaa lakisääteisen työeläkevakuutuksen harjoittamiseen, koska on kysymys niin olennaisesta osasta suomalaista sosiaaliturvaa. Todettakoon, että EY-maissa vastaava sosiaalivakuutus yleensä hoidetaan julkisissa laitoksissa eikä näissä maissa tätä ongelmaa siksi synny.

Muutoin EY:n vakuutustoimintaa koskevat määräykset ovat pääosin meidän hyväksyttävissämme. Ulkomaalaisten oikeutta omistaa vakuutusyhtiöiden osakkeita on rajoitettu, ja tämä kysymys tulee selvitetäväksi laajemmin ns. yleisen rajoituslain yhteydessä. Vaikka EY:n vakuutusdirektiivit pääosin ovat hyväksyttävissä, on meillä Suomessa eri vakuutuslajien kohdalla, kuten vahinkovakuutus, liikennevakuutus, henkivakuutus jne., melko runsaasti poikkeavuuksia tai eroavuuksia EY:n määräyksiin nähden ja siten tarvetta lainsäädännön täsmennyksiin ja muutoksiin tältä osin.

Kokonaisuutena voidaan arvioida, että Ees-järjestelyn mukana kilpailu vakuutusallalla tulisi kovenemaan. Pidän suomalaisten vakuutusyhtiöiden kilpailumahdollisuuksia kuitenkin verrattain hyvinä mm. markkinoiden tuntemuksen, kielen ja asiakaspalveluverkoston johdosta. Kuluttajan kannalta vakuutuspalvelujen vapauttamisella olisi etupäässä myönteisiä vaikutuksia kilpailun kehittymisen myötä, joskin on tässä yhteydessä pidettävä mielessä, että eräitä kielteisiä vaikutuksia saattaisi ilmentyä mm. vakuutus-tuotteiden erilaisuuden ja Suomen viran-

omaisten heikompien valvontamahdollisuuksien takia.

Työvoiman liikkumisen vapauttamiseen liittyy olennaisesti sosiaaliturvasta huolehtiminen maasta toiseen siirryttäessä, korostan: maasta toiseen siirryttäessä. EY:n sisällä lähdetään sosiaaliturvassa syrjimättömyyden periaatteesta, jonka mukaan toisesta EY-maasta tulevaa työntekijää tulee kohdella yhdenvertaisesti etuuksien suhteen. Sosiaaliturvan siirtymisen ja koordinaation varmistamiseksi EY:ssä on hyväksytty kaikkia jäsenmaita sitova asetus n:o 1408, joka vastaa monenkeskistä sosiaaliturvasopimusta. Haluan toisen kerran painokkaasti tässä yhteydessä todeta, että sosiaaliturvasta puhuttaessa on syytä nähdä se, että EY:ssä sosiaaliturva sinänsä ja sen kehittäminen on kunkin maan sisäinen asia. Ainoastaan maasta toiseen siirtyvän työvoiman sosiaaliturvan koordinointi kuuluu EY:n sosiaaliturva-asetuksen piiriin. Tässä on ollut valitettavia tietämättömyydestä tai tarkoituksellisuudesta johtuneita väärinkäsityksiä ja vääriä informaatiota julkisuudessa. Tässä suhteessa Ees-alueen liikkuvan työvoiman sosiaaliturvasta huolehtiminen edellyttää kattavaa ja monenkeskistä järjestelmää, siis nimenomaan maasta toiseen siirtyvien kohdalla. Tarkoituksena on, että EY:n sosiaaliturva-asetuksen piiri laajennettaisiin koskemaan koko Ees-aluetta.

Useimmissa EY-maissa sosiaaliturvan piiriin kuuluminen perustuu työssä käymiseen. Näin ollen on luonnollista, että EY:n sosiaaliturva-asetuskin rakentuu tälle periaatteelle. Osa Suomen sosiaaliturvajärjestelmästä, kuten kansaneläke, sairausvakuutus ja äitiyshuoltoon liittyvät asiat, perustuu asumisperiaatteeseen, ei työssä käyntiin. Tämän johdosta EY-säännösten määräykset eivät kaikilta osin sovellu hyvin omaan järjestelmäämme sellaisinaan. Näin on esimerkiksi sairausvakuutuksen laita, johon jo viittasin, kun EY:n piirissä lähdetään työskentelystä. Asumiseen perustuvia eläkejärjestelmiä, jollainen esimerkiksi kansaneläkejärjestelmämme on, ei tunneta EY:n piirissä yhtä poikkeusta lukuun ottamatta. Se koskee nimenomaan Pohjoismaata eli Tanskaa. EY:n sosiaaliturva-asetus on jäsenvaltioita suoraan sitovaa oikeutta eikä mahdollista poikkeamia tai varaumia. Mikäli samat periaatteet otetaan käyttöön myös Ees-sopimuksessa,

aiheutuu tästä joukko muutostarpeita Suomen sosiaaliturvalainsäädäntöön.

Lainsäädännön tarkennus- ja muutostyössä voimme käyttää hyväksemme, kuten jo mainitsin, toisen Pohjoismaan eli Tanskan kokemuksia, jotka syntyivät Tanskan liittyessä vuonna 1973 Euroopan yhteisöön. Tanskan sosiaaliturva on ollut ja on edelleen eniten asumiseen perustuva kuin minkään muun Pohjoismaan.

Norjan osalta voidaan todeta, jos pohjoismaisia vertailuja halutaan jatkaa, että ennen vuonna 1972 toimitettua kansanäänestystä, jossa norjalaiset hylkäsivät EY:hyn liittymisen, Norjan sosiaaliturvajärjestelmää ehdittiin jo varsin monelta ja tarvittavilta osin muuttaa siten, että EY:n sosiaaliturva-asetukseen sopeutuminen tänä päivänäkin on pääosin ongelmatonta.

Ruotsissa asumisperusteisen sosiaaliturvan osuus, erityisesti kansaneläkkeet, on merkittävämpi kuin Suomessa. Siellä ollaan parhailaan selvittämässä, kuten meilläkin tiiviisti tehdään, mitkä tarkennukset ja muutokset tältä osin ovat tarpeen.

Hallitus on selonteossaan korostanut, että Suomessa asuvien suomalaisten sosiaaliturva ei muutu niiden lainsäädännön tarkistusten vuoksi, joita EY:n sosiaaliturvan siirtymistä koskevan asetuksen hyväksyminen edellyttää. Esteitä oman maamme sosiaaliturvajärjestelmän perusteiden säilyttämiselle ja edelleen kehittämiselle ei tältä osin siis ole. Työvoiman liikkuvuuden lisääntyessä myös Suomesta muihin Ees-maihin lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi työskentelemään siirtyvien suomalaisten sosiaaliturva on samalla tavalla taattava aiemmin mainitsemani yhdenvertaisuuden pohjalta.

Herra puhemies! Haluan lopuksi vielä puuttua yhteen työvoiman vapaaseen liikkumiseen liittyvään kysymykseen, nimittäin terveydenhuoltoalan tutkintojen vastaavuuteen ja ammatin harjoittamiseen. EY:ssä lääkäreitä, sairaanhoitajia, kättilöitä ja proviisoreja koskevissa direktiiveissä on säädetty, että tiettyjen minimiehtojen täyttyessä tutkinnot tunnustetaan kaikissa EY-maissa automaattisesti. Terveydenhuollon EY-direktiivit eivät edellytä yleensä muutoksia Suomen koulutukseen. Ammatin harjoittamiselle asetettuja kansalaisuusehtoja joudutaan kuitenkin muuttamaan. Meillä on lisäksi tähän saakka lääkärin laillistamisen ehdoksi asetettu riittä-

vä kielitaito. EY-säännösten ja EY-tuomioistuimen päätösten valossa näyttäisi siltä, että tältä osin mahdollisia vaatimuksiamme joudutaan lieventämään. Käytännössä kuitenkin maamme terveydenhuoltolainsäädännön tuntemus ja lääkärin toimiminen potilastyössä vaatii kielitaitoa, jonka työnantajakin luonnollisesti voi sisällyttää lääkärin työhönoton valintaperusteisiin.

Herra puhemies! Pidän varsin myönteisenä, että selonteon perusteella esille ottamani asiat sekä monet muut sosiaali- ja terveydenhuoltoalaan liittyvät asiat tulevat käsitellyiksi yksityiskohtaisesti erityisvaliokunnissa, joissa niihin on aikaa ja mahdollisuutta tarkemmin asiantuntijoitten kuulemisen kautta puuttua.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli arvokasta, että ministeri otti esiin EY-artiklan n:o 1408 ja selvitti sitä jonkin verran. Sehän pitää paikkansa, että EY:ssä koko sosiaaliturva-, perusturvajärjestelmä on aivan erilainen. Jos Suomi hyväksyisi tämän tällaisenaan ja kun tämä artikla on sitova, sehän käytännössä toisi melkoisia ongelmia nimenomaan liikkuvan työvoiman kanssa.

On mainittu sellainen esimerkki, että kreikkalainen mies tulisi tänne tekemään työtä vaikkapa huonolla palkalla. Silloin Suomi olisi sitoutunut maksamaan lapsilisää tämän miehen kymmenelle lapselle, jotka asuvat Kreikassa, ehkä 10 000 markkaa kuukaudessa monen vuoden ajan. Kiinnostaisi tietää vielä vähän tarkemmin: Minkälaisia lainmuutoksia artikla n:o 1408 suoraan edellyttäisi ja minkä tyyppisiä järjestelyjä aiotaan tehdä ns. väärinkäytösten tai kohtuuttomien seuraamuksien estämiseksi?

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Miettinen käytti aika paljon puheenvuoronsaan aikaa perustellakseen sitä, että Eesopimus ei tule olemaan uhka meidän sosiaaliturvallemme. Kuitenkin edelleen minusta on suuri kysymysmerkki siinä, miten sosiaaliturvan perusturvapuolta voidaan tulevaisuudessa eikä yksinomaan tässä mahdollisessa murros- ja muutosvaiheessa nivoa yhteen, ja ennen kaikkea, miten sitä voidaan kehittää, koska juuri työvoiman liikkuvuuteen liittyvät asetukset ovat sitovia niin kuin olen

ymmärtänyt. Liikkumavaraa yleensä sosiaalipolitiikassa varmasti tulee olemaan, mutta kun eräiltä kohdin vaaditaan juuri yhdenvertaista kohtelua oman maan kansalaisten ja ulkomaalaisten kesken, näen kuitenkin selkeän vaaran siitä, että perusturva-ajattelu jää eräällä tavalla taka-alalle ja tällä tavalla muodostaa melko vahvan uhan tulevaisuutta silmällä pitäen.

Ministeri ei kovinkaan paljon puuttunut varsinaisiin terveydenhuollon palveluihin, jotka meillä pääasiassa lepäävät julkisen rahoituksen varassa. Kun tätä selontekoa olen lukenut, niin alkupuolella kuitenkin viitataan siihen, että kilpailukyky vaatii tiettyjä asioita. Olen sivulta 10 näkemässä pienen uhan: Siitä, että julkinen sektorimme on suurempi kuin EY-maissa ja bruttoveroasteemme suurempi, hyvin helposti tulee kysymys, uhkaako tämä kuitenkin juuri rahoituksellista puolta, joka hyvin vahvasti on verovarojen varassa.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Miettinen puuttui puheenvuoronsa lopuksi kielitaitovaatimuksiin ja totesi, että Suomessa ilmeisesti joudutaan niistä osin tinkimään. Hän ei kyllä puuttunut tässä yhtään siihen, mistä kielistä oli puhe. Ilmeisesti kuitenkin ministeri lähti siitä, että Suomen viralliset kielet edelleenkin olisivat vain suomi ja ruotsi eikä niin kuin eräs kokoomuksen edustaja täällä joskus esitti, että englantia tulisi ottaa Suomen kolmanneksi viralliseksi kieleksi, jolloin ilmeisesti kansalaisten pitäisi oppia sitä, jotta saisivat palvelua. Se siitä. Mutta kielikysymys on todella myös yksi sosiaalipalveluiden ongelma, jos kohta monessa muussa asiassa ongelma ehkä vielä enemmän.

Tässä pohditaan, miten paljon esimerkiksi rajojen yli kulkevia työntekijöitä siirtyy mahdollisesti Suomeen näiden ratkaisujen jälkeen ja mitä se vaikuttaa suomalaiseen sosiaalipolitiikkaan. Olettaisin, että ministeriössä on tehty jonkinlaisia arvioita mahdollisista lukumääristä, maksimi- ja minimivaihtoehtoja ja myös laskelmia taloudellisista rahansiirroista rajan yli suuntaan tai toiseen erilaisten oletamusten toteutuessa.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa puuttui perusturva-ajatukseen ja siihen uhkaan, mitä tämä sopimus mahdollisesti aiheuttaa. On ilmeistä, että sosiaaliturvan kehittäminen kuitenkin

nyt pysähtyy ja jää odottamaan sitä, mitä tapahtuu. Tosin on todettava, että nykyinen hallitus ei sosiaaliturvan osalta kovin aktiivinen ole ollut tähän astikaan.

Sosiaali- ja terveysministeri Miettinen: Herra puhemies! Jos saan aloittaa ed. Helteen viimeksi esille ottamasta asiasta, niin hän kyllä joko ei ole seurannut riittävällä tarkkuudella, mitä hallitus sosiaaliturvan kehittämiseksi on tehnyt, tai hän lausui tietoisesti poliittisesti väärän todistuksen. Haluan muistuttaa vaikkapa siitä päätöksestä kahden päivän takaa, jonka hallitus teki veteraanien sosiaaliturvan parantamiseksi nykytasoon verrattuna kolminkertaistamalla veteraanien ylimääräisen rintamalisäeläkkeen, lisäämällä kuntoutusmäärärahoja jne. Esi-merkkejä löytää kaikilta sosiaalipuolen sektoreilta.

Hän kysyi, minkälaisia arvioita tai ennusteita markkamäärästä on tehty sosiaaliseen ulottuvuuteen liittyvien muutosten johdosta. On parempi, että valiokuntavaiheessa virkamiehet tulevat esittelemään niitä, koska se riippuu tietysti siitä, paljonko meille tulee vierastyömaa. Se on siis laajemmin työvoimapolitiittinen kysymys. Näistä lähtökohdista voidaan olettamuksia esittää, mutta en halua niitä markkamääräisinä tuoda esiin tässä vaiheessa.

Kielitaidosta toistan sen, minkä sanoin, että suoranaisesti EY-direktiivit eivät edellytä asianomaisen maan kielen tietämystä, mutta meidän sisäisessä lainsäädännössämme terveydenhuoltojärjestelmämme lainsäädännön ja vastaavien tuntemus on ehto, joten tätä kautta suomen kielen hallinta ja tuntemus on välttämätöntä niille, jotka havoittelevat esimerkiksi lääkärintoimen harjoittamista maassamme. Siis välikäden kautta ei potilasturvallisuus tämän vuoksi tule missään muodossa vaarantumaan.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa näki vaaroja terveydenhuollon palvelujärjestelmän toimivuudessa ja kehittämisessä. Itse en asiaa näin näe, koska täysin kansallisen päätöksenteon piiriin jää edelleenkin se, miten kehitämme eri sektoreita budjettien kautta tai muin määrärahoihin. Niistä eivät suoranaisesti Bryssel eivätkä muut määräyksiä anna. En näe siis sen tapaista uhkaa kuin ed. Kuuskoski-Vikatmaa.

Ed. Andersson puuttui ongelmiin, jotka

liittyvät työvoiman liikkuvuuteen ja joita käsittelin laajastikin puheenvuorossani, en tosin tuoden esiin kreikkalaisen enkä min-kään muunmaalaisen kymmenlapsisen perheen mahdollisesti aiheuttamia ongelmia. Käytännössä voi tulla eteen monia kymmeniäkin erilaisia tapauksia, eikä ole tarkoituk-senmukaista eikä mahdollisuuttakaan käydä tässä yhteydessä niitä läpi. Mutta ehkä voin asiaa siltä osin valottaa ministeriössä tehty-jen selvitysten ja nimenomaan Tanskan käytännön kokemusten mukaisesti, että tapatur-mavakuutuksessa — tämä ei liity lapsilisiin, mutta käyn läpi koko sosiaaliturvaa — ongelmia ei ole. Eroraha jää sopimuksen ulkopuolelle. Työeläkkeissä myöskään ei pe-rusongelmia ole.

Sen sijaan sairausvakuutukseen ja kansan-eläkkeeseen, osaltaan perhe-eläkkeeseen, liit-tyvät suurimmat yhteensovitukset ja kysy-mykset siitä, kuka maksaa, minkä maan lainsäädännön mukaan, miten turva anneaan perheenjäsenille. Korostan vielä, että EY:ssä sosiaaliturva perustuu työssäkäyntiin ja meillä näiltä osin — siis kansaneläkkeen, sairausvakuutuksen ja äitiyspäivärahojen osalta — asumiseen, joten näitä selvitetään. Selvitystyöt ovat varsin pitkälle viedyt, mutta kaiken kaikkiaan minkäänlaisia ylipääsemät-tömiä ongelmia tältäkö osin ei ole tulossa, vaan on yhteensovittamisesta ja kohtuullisen pienistä muutoksista kysymys niiden kohdal-la, jotka joko muuttavat Suomesta töihin muualle — heidän perheenjäsentensä sosiaa-liturvan säilyttäminen, kuka maksaa jne. — tai päinvastoin kreikkalaisen mahdollisesti Suomeen muuttaessa.

Yritän vielä kiteyttää perusasian: Ees-järjestelyn pohjaksi tuleva EY:n lainsäädäntö säätelee ainoastaan sitä, minkä maan lain-säädännön mukaan Ees-alueella maasta toi-seen siirtyvän henkilön ja hänen perheensä sosiaaliturva määräytyy. Kunkin maan so-siaaliturva, sen kehittäminen ja rahoitus kuu-luu kansallisen päätöksenteon piiriin. EY:n säännöstö, joka on täällä mainittu — asetus n:o 1408, osaltaan n:o 574/72 sekä sen johdosta annetut alempiasteiset määräykset ja päätökset — on tehty siis työskentelyyn perustuvaa sosiaaliturvaa ajatellen. Meillä taas tämä perustuu osaltaan asumiseen, mis-tä johtuvat erikoisjärjestelyt ja yhteensovitte-lut.

Kaiken kaikkiaan pidän syntyvää Ees-

järjestelyä myönteisenä Suomen sosiaaliturvan kehittämisen kannalta. Me voimme näissä järjestelyissä säilyttää edelleen sosiaaliturvamme perusteet ja kehittää sosiaaliturvaa omien tarpeidemme mukaisesti. Ees-järjestelyjen mukanaan tuoma myönteinen taloudellinen kehitys mielestäni antaa mahdollisuuden parantaa sosiaaliturvan ylläpitoa ja sen kehittämistä. Ees-järjestelyjen avulla sosiaaliturvan säilyminen maasta toiseen muutettaessa voidaan ulottaa myös niihin maihin, jotka eivät tähän asti ole olleet halukkaita kahdenvälisten sosiaaliturvasopimusten tekemiseen Suomen kanssa. Järjestely saattaa edistää niiden ongelmien ratkaisuja, joita vaikkapa Ruotsista takaisin Suomeen muuttavien henkilöiden eläketurvassa on. Meidän on järjestelmään menon kautta mahdollisuus myös omalta osaltamme aktiivisesti osallistua Ees:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittämiseen.

Ed. Kuuskoski-Vikatra (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomalainen sosiaaliturvahan on muodostunut kahdesta tärkeästä osasta: ansioturvasta ja perusturvasta. Juuri tämä kokonaisuus on minusta ollut onnistunut. Niin kuin täällä jo aikaisemmin todettiin, tämä hallitus ei todellakaan ole työnsä aikana, joka nyt on kuitenkin ollut jo melko pitkä, paikannut perusturvassa olevia aukkoja, ei sitä ole kehittänyt. Ylimääräisen rintamalisän korotus tai kuntoutusrahat, jotka ministeri mainitsi, ovat äärimmäisen pienet perusturvan kokonaisuudessa. Ne ovat hyviä asioita, mutta kuntoutusrahojenkin osalta täytyy muistaa, että esimerkiksi tämän vuoden budjetissa ne rahat eivät todellakaan nousseet, tuskin inflaatiota korotus kuroi umpeen.

Huoli onkin siinä, että kun hallitus ei työnsä aikana ole kiinnittänyt perusturvakokonaisuuden parantamiseen huomiota, niin taisteleeko hallitus tämän murrosvaiheen jälkeen näissä neuvotteluissa riittävän innokkaasti perusturvaelementin puolesta. Minusta tuntuu, että tästä sitä halua ja tahtoa puuttuu.

Mitä tulee terveyspalvelujen pohjaan, niin meilläähän tällä hetkellä, vaikka meidän terveydenhuoltomme kustannukset ovat Oecd-maihin verrattuna hyvin kohtuullisella tasolla, nyt jo puhutaan siitä, että järjestelmä on kallis. Kun selonteossa sanotaan, että suuret

erot esimerkiksi julkisen sektorin kanssa ja verotuksessa voisivat muodostuvat ongelmallisiksi, minä en näe sitä muuna kuin vihjeenä siihen suuntaan, että helposti meilläkin lähdetään vaatimaan julkisen sektorin kustannusten alentamista terveydenhuollonkin kokonaisuudessa, kun muualla Euroopassa käytetään yksityisiä palveluja niin paljon. Myönnän, että varmasti juuri omalla suhtautumisellamme tässä on osaltaan merkitystä, ja sen vuoksi ministerin kannanottoa olisin toivonut.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ministeri Miettinen näkee Ees-pyrkimykset myönteisenä Suomen sosiaaliturvan kehittämisen kannalta, niin toivoisin, että ministeri paneutuisi tähän asiaan vielä vähän tarkemmin. Hän väittää, että voimme säilyttää sosiaaliturvamme perusteet. Sinänsä siihen ei ole estettä. Mutta minkälaiset paineet EY-järjestelyt aiheuttavat, on aivan toinen asia. Ei ole pakkoa muuttaa, mutta EY:n sosiaaliturvajärjestelmä on toisenlainen, ja jo nyt me näemme selvästi, että ollaan valmiit muuttamaan meidän järjestelmäämme.

Nimenomaan se, missä muutos tulee tapahtumaan, on perusturva-ajattelu. Sitä ei enää haluta kehittää. Tämä muodostaa uhan perusturva-ajattelulle. Ei niin, että meidän on pakko muuttaa, vaan niin, että ainakin nykyiset hallituspuolueet jo nyt ilmaisevat valmiutensa lähteä muuttamaan perusturvasäännöksiä, ja pohjana on nimenomaan se, että ei haluta maksaa ulkomaille etuuksia. Mutta juuri tämä uhka muodostaa uhan koko perusturvan kehittämiseksi, ja tämä olisi hallituksessa nyt todella pohdittava pohjaan saakka.

On tietysti niin, että kokoomus ja sosialidemokraatit eivät ole koskaan olleet erityisen kiinnostuneita perusturvan kehittämisestä ja nyt saavat hyvän syyn laiminlyödä tämän. On toki niin, ettei Suomessa kaikki ole parhain päin ja esimerkiksi ulkomailta Suomeen tulevien osalta tarvitaan muutoksia ja muualla on paremmin asiat joissakin kohdissa kuin meillä, mutta perusturva-ajattelua tämä uhkaa.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni on kyllä jonkin verran horjuttanut luottamusta hallituksen

toimiin ja neuvotteluprosessiin esimerkiksi artikla n:o 1408. Vielä muutama päivä sitten hallitus kielsi, että olisi minkäänlaisia ongelmia ja kuulemma neuvotteluissa ei ollut edes ketään sellaista suomalaista virkamiestä, joka olisi ymmärtänyt, että tähän liittyy minkäänlaisia problemeja, vaan ne keksitiin täällä Suomessa.

Jos ajatellaan, että jokaisella sektorilla on vastaavan tyyppisiä selvittämättömiä asioita ja tiukka aikataulu, niin että kesään mennessä pitäisi suurin piirtein kaikki asiat käydä läpi ja päättää kuuluisat 11 000 sivua direktiivejä, niin minua kyllä vähän hirvittää tämä prosessi.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on useissa eri yhteyksissä todettu, niin kuin selonteossakin todetaan, että sosiaaliturvakysymykset eivät ole sellaisia asioita, joista nämä maat sopivat keskenään niin, että ne velvoittaisivat lainsäädännön muutoksiin, vaan jokainen maa voi harkita itse nämä kysymykset maan voimavarojen mukaan. Siitä syystä en ymmärrä, että täällä jatkuvasti luodaan sellaisia uhkakuvia, että Euroopan yhdentymisasija jollain tavalla uhkaisi nimenomaan suomalaista perusturvaa.

Ainoa asia, jota tässä on syytä miettiä, on se, olemmeko valmiit maksamaan perusturvaa, joka on poikkeuksellisen hyvä Pohjoismaissa, myös niille ihmisille, jotka tulevat tänne ilman, että tuovat tänne työpanosta. Se on oleellinen kysymys. Kun tässä puhutaan vastavuoroisuudesta, niin suomalaiset saavat työhön mennessään sosiaaliturvan muista Euroopan maista. Asia on siltä osin kunnossa, mutta kun vain meillä on perusturvajärjestelmä, on pohdittava, edellyttämekö me myös työpanosta. Se on minun mielestäni se oleellinen kysymys tässä asiassa.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa kysyi, taisteleeko hallitus perusturvan puolesta. Jos hän tarkoitti sitä, taisteleeko hallitus Ees-neuvotteluissa perusturvan puolesta, niin mielestäni kysymys on aiheeton, koska näistä asioista ei tässä yhteydessä neuvotella ja Suomella on täysi oikeus pitää oma perusturvajärjestelmänsä ja kehittää sitä myös taloudellisen tilanteen parantuessa, mikä on tietysti ehdoton edellytys koko sosiaaliturvajärjestelmälle.

Sosiaali- ja terveysministeri Miettinen: Arvoisa puhemies! Se, miten meidän perus-

turvajärjestelmämme, sosiaaliturvajärjestelmämme kehittäminen tapahtuu, riippuu siitä, minkälaisia päätöksiä tässä salissa tehdään tässä ja nyt. Jos vilpittön halu ja tahto rehellisesti on toimia ja kehittää sitä erääksi maailman parhaimmista, mille tasolle se on saatettu, niin se on ainakin hallituksen tavoite. Toivon, että oppositio on siinä mukana eikä väärin vääntämin, vaikka oppositiolle kritiikin oikeus kuuluu, esiintyisi tässä salissa. Olen pahoillani siitä, että entisenä sosiaali- ja terveysministerinä ed. Kuuskoski-Vikatmaa antaa niin tietoisien vääriä yksittäistietoja kuin kuulemme. Jos hallitus korottaa vaikkapa veteraanien kuntoutusmäärärahaa 130 miljoonaan 112:sta, se on kyllä prosenteissa yli 20, ed. Kuuskoski-Vikatmaa. Te väititte, että ei edes inflaatiotarkistusta ole tehty.

Myös lapsilisien kohdalla on merkittävästi tehty enemmän kuin se, mitä teidän aikanaan ja keskustan ollessa hallituksessa tällä sektorilla saatiin aikaan. Pyydän, että tältä osin edes suurin piirtein pysyttäisiin totuudessa. Samoja esimerkkejä, hyvin myönteisiä, vaikkakaan ei riittäviä tietysti, eteenpäinmenoja, on saatu vaikkapa opiskelijoiden opintorahan ja opintososiaalisten etuuksien kehittämisen kohdalla jne.

Suurimmat ongelmat meillä tällä hetkellä — jos siirrymme käsittelemään omaa sosiaali- ja terveydenhuoltokenttäämme — liittyvät asumiseen, ja niillä on vaikutusta jopa terveydenhuoltohenkilöstön pulaan jne. alueellisesti. Mutta siinäkin tämä hallitus on tehnyt merkittävästi enemmän ja yrittänyt paikata niitä virheitä, joita edellinen hallitus taakseen jätti.

Verotuksesta vielä eräs asia, ed. Stenius-Kaukonen. Tämä hallitus nosti noin 15 000 markan tasolta valtionverotuksessa verovapaan tulon rajan tällä hetkellä lähes 40 000:een, ja ensi vuonna on suunnitelmassa nostaa summa 50 000:een, joka tapauksessa noin kolminkertaistaa. Eikö tämä ole nimenomaan selkeä käytännön osoitus siitä, kenen hyväksi ensi sijassa mm. verouudistuksessa hallitus tahtoo toimia: yhteiskunnan vaikeimmassa asemassa olevien hyväksi, yhteiskunnan vähäosaisten hyväksi. Katsokaa selkein ja rehellisin silmin hallituksen toimia, ed. Stenius-Kaukonen, eikä omien uhkakuviinne silmälasien lävitse.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Ihan alkuun yksi asia. Viimeisten kolmen tunnin aikana on neljä ministeriä käyttänyt puheenvuoron. Puheenvuorot ovat olleet hyviä ja tarpeellisia, mutta ne on pidetty ajankohtana, jolloin valtaosa eduskuntaryhmistä on pitänyt kokouksia. Kiinnitän tähän asiaan huomiota myöskin sen takia, että eilen illalla tapahtui sinällään valitettava työtapaturmien suma, niin että keskustelu tietyllä tavalla jouduttiin keskeyttämään. Minusta eduskunnan puhemiesneuvoston tulee kyllä kyetä suunnittelemaan myöskin ministerien ajankäyttöä ja puheenvuoroja suhteessa tämän tyyppiseen merkittävään keskusteluun.

Itse olen hyvin epäileväinen Ees-mallin toimivuuden suhteen. Tässä järjestelmässä on unoitettu mielestäni EY:n ja Eftan perustavaa laatua olevat epäsymmetriat. EY on huomattavasti suurempi. Sen päätöksenteko on paljon sitovampaa ja kansallisten parlamenttien merkitys vähäisempi kuin Eftassa. Minun on vaikea nähdä, kuinka ministeri Salolaisen luonnostelema päätöksentekomalli hienoine tavoitteineen voisi toimia. Pelkään, ettei Efta voi saada tavoitteitaan läpi neuvotteluissaan EY:n kanssa, vaan joutuu tyytymään itsensä kannalta heikompaan järjestykseen.

Joka tapauksessa pelkään, että eduskunnan merkitys tulee tämän kehityksen seurauksena varmasti heikkenemään. Mielenkiintoista onkin viittaus presidentin aseman säilyttämiseen päätöksenteossa. Sillä tietysti viitataan ulkopoliittikaan. Kyseessä saattaa kuitenkin olla yleisempi tendenssi, jossa yhä useampi osa päätöksistä jätetään markkina-voimille ja presidentille sitten olennaisiin kansallisiin etuihin kuuluvat kysymykset. Hallitus ja hallinto hoitavat omat tehtävänsä, ja eduskunta jää helposti tyhjän päälle. Mielenkiintoista oli kuulla puolen päivän jälkeen ministeri Salolaisen ääneenajattelu täällä, jolloin hän totesi, että Euroopassa kuitenkin EY:n piirissä on nousemassa kansallisen pohjan vahvistamiseen tähtäävä liike.

Käsitykseni mukaan kuitenkin hallituksen integraatiopoliitikassa on varsinkin päätöksenteon, kansallisen ja kansainvälisen, osalta tuntuva määrä toiveajattelua, mutta korostan: Irtautuminen neuvotteluista ei kuitenkaan ole mikään ratkaisu sekään. Jäämällä

pois Ees:stä häviämme enemmän kuin voittamme.

Herra puhemies! Keskustelu yhdentymisestä siinä mielessä, kuin sitä on eduskunnassa käyty kahdella edellisellä kerralla, on nyt viimeistään aikansa elänyttä. Enää ei ole järkevää puhua vain yhdentymisestä. Huomioon on otettava myös Euroopan itäisellä puoliskolla käynnissä oleva hajautumisprosessi ja pyrittävä hahmottamaan niitä vaihtoehtoja, joita koko Euroopan uudelleenmuotoutumiselle ja mahdollisesti aiempaa laajemmalle integraatiolle nyt avautuu. Tosin nämä asiat väistämättä jäävät tässä vaiheessa spekulatiiviselle asteelle, mutta sitähän politiikka paljon on.

Mielestäni suhteellisen ihanteellista olisi Itämeren valtioiden taloudellisen yhteistyön lisääminen. Tämän edellytyksenä olisi — sanon suoraan ja hyvällä mielellä — myös Viron ja Latvian valtiollinen itsenäistyminen, mikä saattaisi tapahtua varsin nopeastikin. Se antaisi myös Puolalle vaihtoehtoisen yhteistyön suunnan, mikäli maa nyt yleensä saa taloutensa kuntoon ja toimimaan ja mikäli Kansainvälinen valuuttarahasto ei pane liian tiukkoja suitsia maan taloudelle.

Ajatukseni siis on, että Pohjoismaista hyvinvointivaltiota pitäisi vahvistaa myös alueellisesti. Toki entisillä kansandemokratioilla ja Neuvostoliiton tasavalloilla on tähän vielä pitkä matka ajallisesti. Uhkana pidän sitä, että esimerkiksi Puolassa, Tshekkoslovakiassa tai Unkarissa poliittinen paine näyttää hurauttavan talouspolitiikan kovan kapitalismin linjalle.

Edellä sanomani ydin on mielestäni siinä, että Itä-Euroopan maiden irtoaminen vanhasta ja siirtyminen markkinatalouteen merkitsee niin suurta muutosta Euroopan kokonaistilanteessa, että EY:n omat aikataulut ja suunnitelmat ovat varsin suuressa vaarassa viivästyä. Eurooppalaiseen integraatioon tulee mukaan uusia valtioita, joiden taloudellinen, poliittinen ja sosiaalinen kehitysaste on niin heterogeeninen, että integraatio ei voi laadullisesti edetä eli syventyä. Tämähän oli ja on 1992 tavoitteeksi asetettu, integraation syventäminen.

Kahden Saksan yhteen ajaminen ohittaa tärkeysjärjestyksessä mielestäni EY:n asiat liittosaksalaisessa politiikassa, eikä Länsi-Euroopan yhdentyminen etene ilman Länsi-Saksaa.

Integraation syveneminen on mielestäni hidastumassa, kun sen maantieteellinen toiminta-alue laajenee. Tämä merkitsee yhteistyön vaihtoehtojen lisääntymistä. Tällaisessa tilanteessa pohjoismaisen hyvinvointivaltion säilyttäminen ja parantaminenkin nousee entistä merkityksellisemmäksi ja myös houkuttelevammaksi mahdollisuudeksi myös niiden mielessä, jotka kaikkein pisimmälle ovat eurointoilussa menneet.

Ymmärtääkseni näin elinkeinoelämä saa uusia näkymiä, kun Itä-Eurooppa alkaa vähitellen rakentaa elintasoaan. Edellisen Eec-ratkaisun yhteydessä solmitut Kevs-sopimukset Suomen ja entisten kansandemokratioiden kesken olisi nyt syytä kaivaa esille, palauttaa mieliin, mitä on sovittu, ja käyttää uutta kauppapoliittista tilannetta hyväksi.

Herra puhemies! Näkemykseni on joka tapauksessa se, että todellinen mahdollisuutemme on maantieteellisessä lähialueessa ja sitä syvemmälle pääsemme, mitä samanlaisemman kumppanin kanssa touhuamme: lika barn leka bäst. Minusta SKDL:n ryhmän puheenjohtajan Helteen ajatus Ruotsi-Suomesta — en ole taustapapereiden pohjalta kyennyt siihen paneutumaan — ei ole niin hölmö kuin on haluttu nähdä. Niinpä siis Ruotsi-Suomea ja Norjaa on todella vakavasti lähestyttävä ja nopeasti Norjaa, jottei Nato kahlitse sitä aiempaa tiukemmin itseensä. No, entä Islanti? Sen intressit ovat niin kalanhajuisia, että yhteistä säveltä taloudellisissa asioissa ei hevin löydy, tosin ei välttämättä ristiriitaisiakaan.

Herra puhemies! Olen ulkopoliitiikan ja

kansainvälisen politiikan harrastajana rojennut tuoda omia näkemyksiäni esille, koska niihin kysymyksiin, jotka liittyvät koulutukseen, sivistykseen, kulttuuriin, suurella työn ilolla pääsen kiinni aikanaan sivistysvaliokunnassa.

Totean vielä kysymyksenomaisesti: Eikö Eftaa pitäisi vahvistaa nyt sillä, että Puola, Unkari ja Tshekkoslovakia liittyisivät siihen? Voisiko tällaista jäsenyyttä jopa tarjota? Jarruttaisiko Itävallan EY-intoa, kun Eftan eteläsiipi muistuttaisi vanhaa Itävalta-Unkarin keisarikuntaa?

Minulle henkilökohtaisena lähtökohtana yhdentyvässä Euroopassa on eurooppalaisuus ja sen sisällä kansallisuus. Kuuluminen Eurooppaakin laajempaan kansainyhteisöön on nykyisin yhtä läheistä kuin eurooppalaisuus. Mutta uskon Euroopan yhteisön voimistumiseen ja Suomen sulautumiseen sen osaksi.

Sosialidemokraattina haluan tässä yhteydessä vielä lopuksi todeta, että kannan huolta myöskin yhteiskunnan tasa-arvoisuuden säilymisestä, heikompiensaisten asemasta, kansainvälisestäkin, mutta myös kehitysmaiden tulevaisuudesta.

Toinen varapuhemies: Istunto keskeytetään ja sitä jatketaan kyselytunnin päätyttyä. Kyselytunti alkaa kello 17.

Täysistunto keskeytetään kello 16.58.
